

Los Hechos

de los apóstoles

Espíritu Santo muare queo sãgũ yiguĩji Dios, Jesús ĩ yire gaye

1 ¹Yũ baba Teófilo, ñati mũ. Iti mũmũ mũre papera yũ cõasucati Jesús ĩ yigore, ito yicõri ĩ riasore gaye mũre papera cõacu yũ. ²Ñajediro ĩ yigore mũre gotigũ macãrucũro ĩ mũja warajũna ucasusacu yũ. Ûmacũju ĩ mũjaroto riojũa ĩ oca goti ucuronare beseyijũ Jesús. Apóstoles wame cutiyijarã ĩna. Espiritu Santore tuocõri, “Adi ña mũa moaroti”, yiyijũ Jesús ĩnare. ³Jesús ĩ godaja bero mũcana tũdi caticõri ĩ oca goti ucutoni ĩ cũanare goaĩoyijũ Jesús. Jũarã masacõ mũmũri goa ñayijũ Jesús, coji meje. ĩ tũdi catire gaye queno ĩna masisatoni biyaro goaĩoyijũ Jesús, ĩ cũanare. ĩnare goaĩocõri, “No ĩre tuorũnũrãreti ĩ rotirojũ miojugũ yiguĩji Dios”, yire oca riasoyijũ Jesús ĩnare.

⁴Ĩna rãca ñagũjũ, ado bajiro gotiyijũ Jesús ĩnare maji:

—Ado Jerusalénre wagobeja mũa. Mani Jacũ Dios ĩ gotiado bajiroti Espiritu Santo ĩ ejarotire bocatiya mũa, yiyijũ Jesús ĩnare. Ito yicõri, coji meje muare goticũ yũ itire, yiyijũ Jesús ĩnare. ⁵Iti mũmũ mũ ñeñaro mũa yirise jidicãja bero muare idé guñi Juan. Ito bajiri nocõ mejeti Espiritu Santo queo sãgũ yiguĩji Dios muare, yiyijũ Jesús ĩ cũanare.

Macãrucũroju Jesús ĩ mũja ware gaye

⁶Jesús rãca minijuacõri ado bajiro seniĩayijarã ĩna ĩre:

—Jane mejeju romano masa gũa ya sita emacõri guare moa rotiyõni ĩna. ¿Adocãta ĩnare bucõagũ yigũjada mũ? Ito yicõri, ¿ado gũa rotigorajũ mũcana guare judacõa rotigũ yigũjada mũ? yiyijarã ĩna Jesure.

⁷Ĩna ito yija tuocõri, ado bajiro cũdiyijũ Jesús ĩnare:

—No yicõri masire ma muare. Mani Jacũ Dios, ĩ masirisena ĩ yirotire, ĩ sũgũti masiami itire. Masibea mũa. Di mũmũ, di rodo, di mũmũ, yi masibea mũa. Dios sũgũti masiami ĩ yirotire. ⁸Adijũa ña mũa masiriseoni. Espiritu Santo ĩ wadiroca, oca seõrise ejaro yiroja muare. Ito yicõri gãjerã cutorijũ wacõri, ĩnare

(Los Hechos 1.9-10)

yare busirā yirāji mua. Jerusalénju, Judea sitaju cuni, Samaria sitaju cuni, macārucūro nārocōjuti, yare busirā yirāji mua, yiyiju Jesús apóstol mesare.

⁹Iti ĩnare goti tīocōri, ĩre ĩna tibojaroca riti ũmacūju mūja wasuoyiju Jesús. Ito bero ide bueri iti ejarocati, ruyubiticoayiju Jesús ĩja. Ito bajiri tūdi tibusijarā ĩna Jesure. ¹⁰Ī mūjagoraju macārucūroju ti mūo ñayijarā ĩna. Ito bajiro ĩna ti mūo ñaroca ñajasaroti Dios ñaro gāna jūarā ángel mesa goa rūgūyijarā ĩna tū. Yutabuju buto yorise sāñarā ñayijarā ĩna. ¹¹Ado bajiro gotiyijarā ĩna:

—Mua Galilea gāna, macārucūroju ti mūo rūgōbesa. Ani Jesuti, macārucūroju mūja wacu, mūcana ĩ mūja waja, mua tiado bajiroti mūcana tūdi ejagu yigūiji ĩja, yiyijarā ángel mesa Jesús ĩ cūanare.

Judas ñajacure wasoarona Matíasre ĩna besere gaye

¹²Olivos wame cūtiri tūriaju ñayijarā Jesús ĩ cūana. Ito bero Jerusalénju tūdicoayijarā ĩna ĩja. Sōju meje ñayiju iti cūto. Coji cōrecō ñayiju iti cūto. ¹³Cūtoju ejacōri ĩna ñari wijū mūja wacōri, co sānimū weca sājayijarā ĩna. ĩna ñayijarā ado bajiro wame cūtirā: Pedro, Juan,

Santiago, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, ito yicōri Alfeo macu Santiago. Ito bero gājerā ñayijarā Simón celote gaye t̄uoīagor̄u, ito yicōri Santiago macu Judas. Itocō ñayijarā ña. ¹⁴Sīgūre bajiro ūsi cuticōri minijuasotiyijarā ña Diore busirona. Jesús ocabajirā, ito yicōri Jesús jaco María, gājerā romia cūni cojuti minijuacōri Diore busiyijarā ña.

¹⁵Iti rumuriti Jesure masirā minijuayijarā. Co āmojeno masa ñayijarā ña. Ña wato wumu rūgūcōri, ado bajiro gotiyijū Pedro ñare:

¹⁶—T̄uoya yu ñarā mua. Jane mejeju mani ñicu David ñayoru, Espiritu Santo ī rotija ucayōni, Judas ī ñarotire. “Jesure ña ñiatoni gotigu yiguīji Judas wame cutigu”, yi tuoīa yugu ito bajiro ucañi David ñayoru. Iti ī ucayore bajiroti r̄etacu. Ado bajiro rujeayijū Dios ī busire. T̄uote mua, yiyijū Pedro ñare.

¹⁷Judas cūni mani rāca cocati Jesús rāca riasotiquī. Ito yicōri mani rāca moaquī. ¹⁸Mani rāca moacacu ñabojaguti Jesure ña ñiatoni oca meniñi ī. Ito bajiro ñeñaro ī yija bero yucugū ūmacūju m̄uja wacōri ī ya āmumaju jūgūbo siayijū. Ito bajiro yicōri bubu quedi yojayijū. Ito bajicōri godacoayijū īja. Ito bero ūmacūju wada yojacōri ī ya jeraga joto watoju ī ya gūdamisi budi yojayijū. Ī ñajacu ñeñaro yire wajana s̄uori ī ñajacu ya niyeru āmicōri coju sita waja yiyijarā gājerā. ¹⁹Jerusalén gāna itire t̄uob̄jacōri, “Acéldama”, wame yiyijarā iti sitare. Ña ocanama, “S̄iare waja ña waja yira sita ña”, yireoni ñayijū. ²⁰Jane mejeju David ñayoru ado bajiro ucañi:

Wagoado ñaro yiroja ī ya wi. Masa ñamenaji ī ya wire. Ito yicōri gāji moa wasoagu yiguīji ī ya moare, yi ucañi David ñayoru, yiyijū Pedro ñare.

²¹⁻²²Ito bajiri Judasre wasoato mani. “Jesús ī godaja bero mucana t̄udi catiami”, yi masigūre mani beseja quena. Ito yicōri Juan Jesure ī idé guroca tiru, ito yicōri Jesús ī m̄ujaja tigorure mani beseja quena. Gājire beseruja manire, mani rāca ñacacure. Ito yicōri Jesús ī wa ucuroca wa ucure beserujarāji mani. Ito bajigure āmarujarāji mani, yiyijū Pedro ñare.

²³Pedro ī busija bero, ito ñarā j̄uarā ūmuare beseyijarā ña. “José Justo Barsabás wame cutigu quenami”, yiyijarā ña. “Matías ī cūni quenami”, yiyijarā ña. ²⁴Ito bajiro yicōri, Diore ado bajiro seniijarā ña:

—Dios gua Ūju, m̄u masia masa jeyaro ña t̄uoīarise gaye. Ito bajiri guare iōña m̄u beserure. ²⁵Judasre wasoarocu ito yicōri gua rāca riasotirocure iōña guare. Judas guare wagoquī ñeñaro yi āmogū. Ito bajiri adocāta ñeñaro yirise waja, waja yiadoju ñaguīji ī, yiyijarā ña Diore senirā.

²⁶Ito yija José Justo wame gūtagāju uca wōyijarā ña, ito yicōri Matías wame gajegaju. Itigari gūtagāri queocōri, “Tito maji, ñimu ñati Dios ī beseru”, yiyijarā ña. Gūtagā iti quediya ticōri, “Matías ñami Dios ī beseru”, yi masiyijarā ña. Ito bajiro bajicōri ña rāca ñasuoijū Matías coga gūbojeno ñarā tu. J̄ua gūbojeno ñarocu ñayijū ī.

Espíritu Santo ï quedi sājare gaye

2 ¹Pentecostés ñari rumu ejaroca Diore masirã ñarocōti cojuti minijua ñayijarã. ²Ñajasaroti oca sēoro ruyuyijũ ũmacũju. Buto mino iti wēaro bajiro bajiyijũ. Ñna ñari wijũ sājacōri buto busiyijũ iti. ³Ito yicōri jea ũju mujarise bajirise goayijũ. Ito yicōri sīgũ ruyabeto quedi jeayijũ iti. ⁴Ito yija, Diore riti tuorũñujaro ñna yirocu, Espiritu Santo quedi sājayijũ ñnare. Itijunati ricati riti ñna masibiti oca ñabojareti busisũoyijarã ñna, Espiritu Santo ï rotiro bajiroti.

⁵Iti rumuriti Jerusalénju judio masa gaje cutori gāna wadiana ñayijarã ñna. Diore rucuborona wadiana ñayijarã ñna. ⁶Ñna busirise iti ruyuja tuocōri, minijuyijarã masa. Sīgũ ruyabeto ñnarioti ñna oca tuoyijarã ñna. Ito bajiri, no yi masia mañijũ ñnare. ⁷Ito bajicōri mano ucayijarã ñna. Ito yicōri ado bajiro ñnamasiti gāmeri busiyijarã ñna:

—¿Galilea sita gāna meje ñati, mua tija? ⁸Jeyaro ricati ñna busija, ¿no yija mua oca, yũ oca cuni jeyaro oca ñna busija tuoati mani? Gaje cutori gāna ña mani. ⁹Jeyaro gāna ña mani. Tite mua. Ado ñama Partia gāna, Media gāna, Elam gāna, Mesopotamia gāna, Judea gāna, Capadocia gāna, Ponto gāna, Asia gāna, ¹⁰Frigia gāna, Panfilia gāna, Egipto gāna, ito yicōri Cirene cuto sōjua Africa gāna, ito yicōri adijũ gāna Roma gāna. Adijũ rujeanati ñama judio masa coriarã. Gajerãma judio masa ñna tuoïare gayere boca amigoana ñama ñna. ¹¹Ito yicōri Creta gāna, ito yicōri Arabia gāna, adocō jājarã ña mani. ¿No yija mani jeyaro gāna ñabojarãti, Dios ï queno yirise ñna busija tuoati mani? yiyijarã ñna.

¹²Mano ñna rujũ ucaja, no yi masia mañijũ ñnare. Ñnamasiti gāmeri seniñayijarã:

—¿No yireoni ñati adi? yiyijarã ñna.

¹³Coriarã ado bajiro busiyijarã:

—Mecurã yama, yi aja tudiyijarã ñna, Espiritu Santo sājagoanare.

Masare Pedro ï gotire gaye

¹⁴Ñna aja tudija tuocōri, ï baba mesa apóstol mesa rãca wamu rügũyijũ Pedro. Ñna ito yija ticōri, oca sēoro busiyijũ Pedro, minijua ñarã jeyaro ñna tuotoni:

—Queno tuoja yũ ñarã mua, yũ busirise. Adijũ Jerusalén gāna mua, queno tuoja mua cuni. ¹⁵“Mecurã ya mua”, yibojarãji mua guare. Mecurã meje ya gua. Busuri jijũ ña maji. Mecurajũ meje ña maji. ¹⁶Ado robojua baja. Guare mua tirise, “Ito bajiro rētarō yiroja”, yiyijũ Dios oca goti isiri masũ, Joel wame cutigũ. Jane mejeju ado bajiro ucayoñi Joel, Diore yiari:

¹⁷Susari rumuri Espiritu Santo masa jājarãre queo sãgũ yigũja yũ. Yũ yerioti busirã yirãji mua rĩa masa. Yũ ye gaye tireti goaro yiroja mamarãre cuni. Bucurãreama cãirijũ ñnare busicũja yũ.

¹⁸Susari rumuri Espiritu Santo sãcũja yũ, yũre ejabũari masare. Ito bajiri yũ yerio busirã yirãji ñna.

- 19 Ñmacũjũ macãrucũroju tiyamani mũare ïogũ yigũja yũ. Mũa ñari tuti, adi sita cũi, tiyamani ïogũ yigũja yũ. Rí ñaro yiroja, ito yicõri jea ãjũrise, ito yicõri bueri bue dajaro yiroja.
- 20 Ñmacañi cũi yaticoagũ yiguĩji. Ñmacañi ñami gagũ cũi, rí robo bajiro sũagũ yiguĩji. Iti jeyaro baji jediroca, Jesús ñeñaro yiri masare waja seniri rũmũ ejaro yiroja. Ñasari rũmũ ñaro yiroja Jesús ï ito bajiro ï ïori rũmũ. Gujori rũmũ ñaro yiroja.
- 21 “Yũ Ʋjũ, ñeñaro yigu ña yũ. Yũ ñeñaro yirisere ãcabojoya mũ”, yũre yirãreama jeame ãjũroju ñna wabore ñaroca ñnare masogũ yigũja yũ, yiyijũ Dios, Joelre gotigu, yiyijũ Pedro masare.

22 Ito yija mũcana tũdi busi remoyijũ ï:

—Tũoya yũ ñarã ado yũ gotiroti. Nazaret gagũ Jesús ï masiro robo yicõri mũare ïoñi. “Dios ï rotiro bajiroti yĩni Jesús”, yi masiarãji mũa itire tigoana ñari. 23 Ito bajibojarocati, Jesure ñiacõri, masa quenamenare ïsiyija mũa yucũtẽojũ ñna jajutoni. Iti mũa yiroto riojũajũ masi yucãrũ Dios. Ito bajibojarocati mũare camotabitirũ Dios. Jesure siatoni gãjerãre mũa ïsire waja mũareti seti ña. 24 Dioama Jesús ï godaja bero mũcana tũdi ï catiroca yicõñi. Ito bajiri godagoana Ʋjũ Satanás, Jesure ñiacũ masibisijũ. Ito bajiri mũcana tũdi caticoañi ï. 25 Jane mejeju mani ñicũ David ñayorũ Jesús ï Jacure ï busigore ucañi. Tite mũa. Ado bajiro busiyijũ Jesús Diore:

Cũana yũ rãcati ña mũ. Ito bajiri ñejũ gãire ma yũre.

26 Yũ tũoĩaja queno sosa yũre. Ito bajiri bũto wanũcõri mũre busia yũ.

Ito bajiri yũ ya ruju godaja bũjatobiti yibicũja yũ.

27 Cũana yũ masia godarã watoju yũre wagobicũja mũ. Mũ Macũ ña yũ.

Mũre rũcũbũoa yũ. Ito bajiri yũ ya ruju jogaroca yibicũja mũ.

28 Ito bajiri mũcana tũdi yũ catiroca yigu yigũja mũ. Bũto wanũ quenagũ yigũja yũ, mũ rãca yũ ñaja mũcana, yiyijũ Jesús Diore, yi ucañi David ñayorũ, yiyijũ Pedro masare.

29 Ito yicõri gaje ña. Tũoya yũ ñarã mũa. Mani ñicũ David ñayorũ ï cõja adoti yuje ecoñi. “Ado ña ïre yũjeado”, ya mani. Ito bajiri ï tũoĩarise gaye meje busiyorũ ï. 30 David catigũju, ija bajirotire goti yuri masũ ñayoyijũ. “Ija yũ janerãbatia Dios ï cõaru sigũ ñagũ yiguĩji. Yũ robo Ʋjũ ñagũ yiguĩji ï”, yi tũoĩayijũ David, Dios ï gotija tũocõri. Tite mũa. 31 Ado bajiro ucañi David: “Cristo mũcana tũdi catigu yiguĩji. Ito yicõri ï ya ruju godana watoju jogabeto yiroja”, yĩni David. Ito ï yirisere, ija bajirotire gotigu yĩni ï, yiyijũ Pedro.

32 Mũcana tũdi busi remoyijũ Pedro:

—Jesús ï godaja bero, mũcana tũdi ticũ gã. Ito bajiri, “Ire tũdi catioñi Dios”, ya gã. 33 Dios ñmacũjũna ñacõri Jesure jiyijũ. Dios tũ ejacõri ï ya riojocadũja, rũcũbũoraju, rujiguĩji Jesús. Dios ï goticãdo bajiroti Jesure cũi, Espiritu Santore gãre ï queo sãtoni. Jijũ mũa tirise, ito yicõri mũa tũorise, Espiritu Santo ï ejaja ito bajiro rẽtamũ. Ititi ña ï wadire gaye. 34 David ñayorũ

ĩmasire rētaroti meje ucayoñi ĩ. Jesús ĩ mųjado bajirogoroama, ĩ ya ruju rāca ñarocōti ũmacũju mųjabitiyoyiju David. Ito bajiri ado bajiro ucayoñi David:

Mani Ʋju Cristore ado bajiro yiñi Dios: “Ʋu tu riojocaduja rujiya, rũcũbuoraju.

³⁵ Mu wajana queno mure ĩna cudiroca yigu yiguja yu”, yiyiju Dios mani Ʋjũre. Ito bajiro ucayoñi David, yiyiju Pedro.

³⁶ Ʋu ñarā, ito bajiri ĩja, “Riti ña”, yi masitoni mure busia yu. Cristore, yucutēoju mua sjarureti, mani Ʋju ñarocure, manire masorocure cūni Dios. ĩti ñami męcana, yiyiju Pedro masare.

³⁷ Ito bajiro ĩ yija tuocōri, buto tuoña usi bata bujatobisijarā ĩna. Ito bajiri Pedro mesare seniıayijarā ĩna:

—¿No yirujati gua ĩja? yiyijarā ĩna.

³⁸ ĩna ito yija tuocōri, Pedro ado bajiro cudiyiju ĩnare:

—Ñeñaro mua yirise jidicāña, mua ñeñaro yirisere Dios ĩ ācabojetoni. Ito yicōri, “Jesucristore masirā ñama”, gājerā ĩna yi masitoni, idé gu rotiya mua. Ito yija Espiritu Santo queo sǎgũ yigũiji Dios mure. ³⁹ Dios, Espiritu Santo sǎ āmoguıji mure, ito yicōri mua riare, mua janerābatiare, ito yicōri sōju gānare cūni. ĩ beserā ñajedirore Espiritu Santo sǎ āmoguıji Dios, yiyiju Pedro.

⁴⁰ Iti riti busigu meje yiyiju Pedro. Ito yicōri masare riaso busiyiju ĩ. Gaje ado bajiro ĩnare riaso busiyiju Pedro:

—Masa ñeñarā rāca wusabesa mua. Camotadiya mua, ĩna rāca jeame ĩjuroju mua wabe yirona, yiyiju Pedro.

⁴¹ Ito bajiro Pedro ĩ gotija tuo wanucōri, uđiaji mil masa ñarā Jesure boca āmiyijarā. Ito yicōri yoari mejeti idé gu rotiyijarā ĩna. ⁴² Ito bajiro yicōri apóstol mesa rāca ĩna riasorise tuorona ĩna tu minijuasotiyijarā. ĩna riasorisere tuo ñiacōri itire tuorũnu jidicābisijarā ĩna. Ito bajiri sǎgũ bajiro riti usi cutiyijarā ĩna ĩja. Ito bajiro tuoıacōri ĩna rucorisere maimenati bojoro bujarāre ĩsiyijarā ĩna. Coji ruyabeto minijuacōri Diore busiyijarā ĩna. Ito yicōri, “Iti ña Jesús ya ruju robo bajirise”, yi tuoıacōri naju bato bayijarā ĩna. Manire yiari Jesús ĩ goda ĩsire tuoıarā ĩ rotiro bajiro najure bato bayijarā.

Cajero Jesure tuorũnusuoana ĩna ñare gaye

⁴³ Apóstol mesa jaje tiyamani ĩoyijarā, Dios ĩna rāca ĩ ñajare. Itire ticōri mano ucayijarā masa ito gāna. ⁴⁴⁻⁴⁵ Sǎgũ ruyabeto Jesure masirāma sǎgũ bajiro riti usi cutiyijarā ĩna. Gājerā bojoro bujaja ticōri, ĩna ya gajeoni ĩsicōri waja āmiyijarā ĩna, bojoro bujarāre niyeru ĩsirona. ⁴⁶⁻⁴⁷ Co rumu ruyabeto, sǎgũ bajiro riti tuoıarā ñari, Dios ya wiju minijuasotiyijarā ĩna Diore busirona. “Ñasagu ña Dios mu”, yi busiyijarā ĩna, Diore rucũbuorā. Ito yi tudı wacōri ĩna ya wiriju naju bato bayijarā ĩna. Buto wanu quenayijarā ĩna, ĩna baba mesa rāca bare bato barona. “Gājerā rētoro tuoıa masirā ña mani”, yi tuoıabisijarā ĩna. Queno ĩna yirise ti masicōri, “Queno yirā ñama”, yiyijarā cuto gāna. Co rumu ruyabeto iti

cuto gãna coriarã Jesure boca ãmiyijarã. Jesure boca ãmicõri Jesure masirã tu minijuayijarã ãna. Ito bajiri jãjarã busa Jesure masirã buju wayijarã ãna.

Rudurure yisiore gaye

3 ¹Co rumu ruyabeto tres ñaroca riti Diore busisotiyijarã ãna. Ito bajiri itocõ tujaroca Dios ya wiju muja wayijarã ãna, Pedro, Juan rãca jũarã, Diore busirona. ²Soje tu sigũ masu rujiyiju. Cajerojuti wa masibicu rujearu ñayiju ã. Ito bajiri wa masibisiju ã. Co rumu ruyabeto ã baba mesa ãre ãmi wasotiyijarã. Ito yicõri soje tu ãre jidi rojosotiyijarã ãna. Iti soje ado bajiro wame cutiyiju. Seyori soje ñayiju iti soje. Iti soje tu rujiõri ito ejarãre, “Yũre ti maiñame, jabeto niyeru yũre ãsiña mua”, yi rujiyiju ã. ³Pedro mesare sãjarã wana yiroca:

—Yũre jabeto ti maiñame mua, yiyiju ruduru.

⁴Ito ã yija tucõri, queno tisayijarã ãna ãre. Ado bajiro yiyiju Pedro ãre:

—Adojua tiya mu, yiyiju ãre.

⁵“Yũre jabeto ãsirã yirãji”, yirocu queno tuoĩabojayiju ã. ⁶Ito yija Pedro ado bajiro yiyiju ãre:

—Niyeru ma yũre, manirea. Gaje ñasarisejua mũre ejabuacuja yũ.

Jesucristo Nazaret gagũre tuorũnucõri, “Wũmũña mu, wasa”, ya yũ mũre yiyiju Pedro rudurure.

⁷Ito bajiro yicõri ã ya riojocaduja ñiacõri tũa wũmũo rũgõyiju Pedro. Ito ã yirocati, ã ya ñicuri seocoayiju ãre, ruduru ñabojarũre. ⁸Ito bajiri bubu queda rũgõcõri, wasuoyiju ã. Pedro mesa rãca sãja wayiju ruduru ãja, Dios ya wijũre. “Dios queno yami yũre. Yũ ñarise cutirise yũre yisioami ã”, yi wanũ quena wayiju ã. ⁹Iti wiju Dios ya wiju ñarã ã waja tiyijarã ãna. “Queno yami Dios yũre”, ã yi busija tuoijarã ãna. ¹⁰Ito bajiri ãre ti masicõri ucayijarã ãna. “Soje tu rujiũ, ruduru, niyeru seni rujiũ, ¿meje ñati ã?” yiyijarã ãna ucare rãca.

Pórtico de Salomón wame cutiriju masare Pedro ã gotire gaye

¹¹Ruduru ñabojaru, Pedro mesa watoje ñayiju ã. ãnare jidicãbisiju ã. Dios ya wi tu, Pórtico de Salomón wame cutiriju rũgõyijarã ãna Pedro mesa. Iti ito bajiro rõtaja ti ucacõri, masa jãjarã ũma minijuayijarã ãna. ¹²Masa ãna minijuaja ticõri, ado bajiro busiyiju Pedro ãnare:

—¿No yija ti ucati, yũ ñarã mua? Sõco busa tiya guare. ãni rudurure guamasiti yisiobiju. Gua masiro robo yija meje, Diore queno gua cudija meje wami ãni ruduru. ¹³Ado robojua baja. Jesús ũmacãju gagũ ãre yisioñi. Mani ñicũsabatia Abraham, Isaac, ito yicõri Jacob cuni Diore riti rũcũbuoyijarã ãna. Dios ãna rũcũbuoru mũcana iti ñami ãja. Godarure tũdi catiocõri, masa ãna rũcũbuoroti gayere jidicãyiju Dios ã Macũ Jesure. ã Jesureti ñiacõri ãsiyija mua, ñari masa ejarãre, ãre ãna siatoni. Uju Pilato, Jesure ã bucõa ãmbojarocati, mũajua bucõare ãmobisija. ¹⁴Pilatore, Jesús quenagũre bucõa rotiado õno yirã, siari masũre bucõa rotiyija mua Pilatore. ¹⁵Ito yirã riti masare catire

gaye ïsigũre sĩa rotiyija mũa. Ito bajibojarocati, Dioama godarũre tũdi catiocõni. Ñre ticõri, “Mũcana tũdi catiami”, yi masia gũa, yiyijũ Pedro.

¹⁶Ito yicõri mũcana ado bajiro busi remoyijũ Pedro:

—Ñani rudurũ ñabojacacũre ti masia mũa. “Jesús yũre yisio masiami”, ï yi tuoñajare, yoari mejeti ï ya ñicuri seocoayijũ ïre. Ñaro bajiroti ïre yisioñi Jesús. Itire ti masia mani, yiyijũ Pedro.

¹⁷Masia yũ ñarã yũ ïja. Mani ƣjarã rãca Jesure sĩa rotiyija mũa. “Bũto ñeñaro ya gũa”, yi tuoña masibitibojarãti ito bajiro yiyijari yũ ñarã, ya yũ mũare. ¹⁸Jesure mũa sĩacatiũ, “Ito bajiro yiroja”, Dios ï yire ñaro bajiroti bajicũ iti. Dios ï oca gotiri masa ïre yiari ado bajiro gotiyijarã jane mejeju: “Cristo quenabeto tõbũjacõri, godagũ yiguiji”, yiyijarã Dios oca gotiri masa. ¹⁹Ito bajiri iti oca tũocõri ñeñaro mũa yirisere jidicãña mũa. Ito yicõri Dios ï usi cutiro bajiro tũoñaña mũa, ñeñaro mũa yirise ï acabojotoni. Ito yija Dios mũa ya usijũ usirioya mani mũare jidicãguji. ²⁰Ito yija mũcana tũdi cõagũ yiguiji Dios, Cristore. Jane mejeju besecãni Dios, Cristore mani ƣju ñarocũre. ²¹Adocãta ùmacũju ñaguiji Cristo. Co rãmũ adi macãrucũrore mũcana quenogũ yiguiji Dios, ï goticãdo bajiroti. Dios ï queno tiori rãmũ bocatigũ yiguiji Jesucristo. Adi ña Dios oca goti ïsiri masa, Diore rũcũbũorã ïna ucare. ²²Sigũ Dios oca goti ïsiri masũ, Moisés wame cutigũ, ado bajiro gotiyõni mani ñicũsabatiaire: “Dios mani ƣju yũre ï cõado bajiroti, gãji ï oca goti rocu cõagũ yiguiji. Dios ï cõarocu mani comasiti ñagũ yiguiji. ²³Jeyaro ï yirise yiro bajiroti cũdiba mũa. Yiro robo cũdimenare, mani Israel gãnare gajeroju ãmicõa ruyuriocõgũ yiguiji”, yiyijũ Moisés ñayorũ. Adi ña mani ñicũsabatiaire, ï gotire, yiyijũ Pedro masare.

²⁴Mũcana tũdi busi remoyijũ Pedro:

—Samuel bero gãna cũni Dios oca goti ïsiri masa, adi rãmũri bajiroti gayere, ñaro bajiroti gotiyoyijarã ïna cũni. ²⁵Jane mejeju, mani ñicũsabatiajuare Dios ï goticãre gotiyijarã ïna Dios oca gotiri masa. Dios mani ñicũsabatiajuare, ï goticãre ñajare quenarise ejaro yiroja manire. Ado bajiro mani ñicũ Abraham ñayorũre goticãyijũ Dios: “Queno masa jeyaro wanũ quenare gaye ejaro yiroja, mũ rĩa janerãbatiana suoriti ï rujeajare”, yiyijũ Dios mani ñicũ ñayorũre gotigũ. ²⁶Ï Macũre tũdi catiocõri, cajero mani rãca ñarocũre ïre cõaãni Dios, mani queno wanũ quenatoni. Ito yicõri mani ñeñaro yirisere jidicãtoni, ï Macũre cõaãni Dios, yiyijũ Pedro masare gotigũ.

ƣjarã ñasarã riojo Pedro mesa ïna busire gaye

4 ¹Pedro, Juan rãca jũarã masare ïna riaso ñaroca paia ejayijarã, saduceo gaye tũoñarã, ito yicõri Dios ya wi coderi masa ƣju cũni. ²Pedro ito bajiro masare ï riasoja tũocõri, bũto junisini ejayijarã ïna. Ado bajiro riasoyijũ Pedro ïnare: “Jesús ï godaja bero mũcana tũdi catiñi. Ito bajiri mani cũni tũdi catirã yirãji, yi tuoña mani”, yiyijarã Pedro mesa masare. ³⁻⁴Coriarã jãjarã Jesús oca tũo ãmisãcõri Jesure boca ãmiyijarã

ina. Ito bajirã riti jãjarã ãmua co ðujamocõ mil masacõ ñarã, bujũ wayijarã ina, Jesure masirã. Ito bajiri paia, saduceo gaye tuoïarã, Dios ya wi coderi masa uju cuni buto junisiniyijarã iti tuocõri. Ito bajiri Pedro mesare ãmi wacõri tubiayijarã ina, ñamicaju iti ñajare.

⁵Busuri itiju, Jerusalenti, mucana minijuayijarã judio masa ujarã, gãjerã bucurã, ito yicõri bucurã rotirise riasori masa cuni minijuayijarã ina. ⁶Paia uju Anás wame cutigu cuni ito ñayiju. Ito yicõri Caifás, Juan, Alejandro, gãjerã paia ujarã ñajediro minijua ñayijarã itoju. ⁷Ito bero Pedro mesa tubiara wiju ñarãre, ãmi wadi rotiyiju Anás. Pedro mesa i tu ina ejaroca, ado bajiro seniayiju Anás:

—¿Ñimũ muare masare riaso roticati? Ito yicõri, ¿ñimũ i rotija rudurũre yisiocati mua? yiyiju Anás Pedro mesare.

⁸ĩ seniãja tuocõri, ado bajiro cudiyiju Pedro, Espiritu Santo i masirisena:

⁹—Tũoya mua. Rudurũre gua queno yire, ito yicõri ire gua yisore, ¿itire guare tuo tudiatu mua? yiyiju Pedro, masa ujarãre ito yicõri bucurãre cuni.

¹⁰Mua queno masitoni, ito yicõri Israel sita gãna ñarocõti ina masitoni, muare ñasarise gotia yũ. Ñni rudurũ ñabojaru mua riojo rũgõgũre yisioni Jesús Nazaret gagũ. Jesús, yucutẽojũ mua siarati, Dios tãdi catorati, iti rudurũre yisioni.

¹¹Jane mejeju David ñayoru ado bajiro ucayoni: “Mua wi meniri masa gũtagãre

(Los Hechos 4.7)

cōabojayija m̄ua. Ito bajibojarocati m̄ua cōaraga ñasarica ñaroja gūtagā”, yi ucañi David ñayor̄u, Jesure tuoia yugu. Ado bajiro baja yireoni ña adi. M̄ua judio masa ʋjarā, Jesure āmomena yirāji. Ito bajibojarocati ñasagu ñagū yiguiji ī. ¹²Jesucristo sigūti ñami adi macārūcūroju masare masorocū Dios ī cōarū. Jesús sigūti manire maso masiguiji. Ñim̄uj̄ua gāji ī robo bajigu maqūiji, yiyiju Pedro ʋjarāre.

¹³Pedro, Juan rāca ña oca sēoro busija tuocōri, buto tuoia oca jaiyijarā ʋjarā. “Buto papera riasotibitiana ñabojarāti queno busiama ña. Jesús rāca ñagoanati ñari seyoama āna. Ito bajiri ire bajiroti riasoama”, yi tuoīayijarā ʋjarā. ¹⁴Rudurū ñabojarū, Pedro mesa rāca ī ñajare, “Rudurūre yisobisija m̄ua”, yi masibisijarā ʋjarā ñare. ¹⁵Ito bajiri mac̄j̄u budi wa rotiyijarā ʋjarā, Pedro mesare. Ito yicōri ñamasiti gāmeri busi ñayijarā ña ija:

¹⁶—¿No yiana mania Pedroe, Juanre cūni? Jerusalén gāna ñarocōti masiama rudurūre ña yisioire. Ito bajiri, “Būrāti yama ña”, yi masia ma. ¹⁷Ado bajiro ñare gotirūja mani: “Jesús gaye tūdi m̄ua busi remoja, quenabeto tōb̄jarā wana ya m̄ua. Ito bajiro mani ñare gotija, gājerāre Jesús oca gotimena yirāji ña”, yi tuoīayijarā ña.

¹⁸Ito yija m̄ucana tūdi jisōyijarā ña Pedro mesare. ña sāja ejaroca, “Masare riasobesa m̄ua, ito yicōri Jesús gayere busi ʋyabesa m̄ua”, yibojayijarā ʋjarā Pedro mesare. ¹⁹Ito bajiro ʋjarā ña busija tuocōri, ado bajiro cūdiyijarā Pedro mesa:

—M̄uare gua cūdijama, Diore cūdimena robo bajiro baja gua. Diore cūdiado ōno yirā, ¿m̄uare cūdirūjati gua? yiyijarā ña. Dios ī tiro riojo, ¿no bajiro quenaroja, yire masiati m̄ua? Diore cūdirā yirāji, ya gua m̄uare. ²⁰Jesure gua tuogore, gua tigure cūni, itire busi jidicādo ma gua, yiyijarā Pedro mesa.

²¹Itire tuocōri:

—Tūdi busi ʋyabesa Jesús gayere. Jesús gayere m̄ua riasoja, quenabeto tōb̄jarā yirāji m̄ua, yiyijarā ʋjarā m̄ucana.

Rudurū ñabojarū ī waja ticōri, Diore rūcūbuoyijarā masa. “Quenoguti yigu ñami Dios”, yiyijarā masa. Ito ña yija masicōri, masare buto gūiyijarā ʋjarā. Ito bajiri Pedro mesare quenabeto tōb̄jaroca yibisijarā ña. Ito bajiri riojoti bucōacōyijarā ʋjarā Pedro mesare. ²²Rudurū ñabojarū, ña yisiorū, jūarā masacō rēto busaro rodori tujagu ñayiju ī.

Gua oca sēoroca yiya, yi Diore ña senire gaye

²³Budi warājuama ña baba mesa tujū wacoayijarā Pedro mesa. ña baba mesa tū ejacōri jeyaro ʋjarā ña busigore gotiyijarā ña. ²⁴Itire tuocōri sigū bajiro riti usi cutirā ñari Diore busiyijarā ña:

—Dios gua Jacū, m̄u sigūti ña buto masigū. Macārūcūrore meniyija m̄u, sita cūni, ito yicōri riari. Macārūcūro gaye jeyaro meniyija m̄u. Ito yicōri adi macārūcūro jeyaro ñarotire rujeoyija m̄u. ²⁵Jane mejeju, Espiritu Santore cōayija m̄u gua ñicū David ñayorū, m̄u oca ī busitoni. Ado bajiro ucayoni David, m̄ure queno moa īsigū ñari:

¿No yija Cristore junisiniati judio masa meje ñarã cuni? ¿No yija judio masa rocati ñasarise meje t̄oĩati?

26 Adi mac̄aruc̄uro ḡana ɛjarã minijuac̄õri ña yucãma, mure ñeñaro yirona, ito yic̄õri Cristore cuni ñeñaro yirona, yi ucañi David ñayoru.

27 Riti yĩni David. Ī gotiado bajiroti bajicu gua ya cuto. Ʋju Herodes, ito yic̄õri Poncio Pilato, judio masa meje cuni, ito yic̄õri Israel sita ḡana cuni cojuti minijua ñañi ña. M̄u Macu, ñeñarise yibicure ñeñaro yirona minijuañi ña, masare masotoni m̄u cõarure. 28 M̄u Macure siañi ña. Jane mejeju, ado bajiro r̄etaro yiroja, yiyija m̄u, m̄u masirisena. 29 Dios gua Jacu, guare t̄oya. “Quenabeto t̄õbjarã yirãji mua”, guare ña yirise açabojabesa m̄u. Guare ejabuaya m̄u. Ñaro bajiroti mure cudi ãmoa gua. Ñe guijobeto, Jesús oca quenarise gua busitoni guare ejabuaya m̄u. 30 M̄u masirisena masa cõrãre masoña m̄u. Ito yic̄õri tiyamani cuni yiya m̄u, “Jesuna suoriti bajia adi”, masa ña yitoni, yiyijarã ña Diore busirã.

31 Diore ña busi t̄ioroca, ña minijua ñariju sita ueyiju. Sita ueriju tototi, Esp̄ritu Santo quedĩ s̄ajayiju ñare. Esp̄ritu Santore queno cudic̄õri, ñe guire mejeti Dios oca masare gotisueyijarã ña.

“Ȳu siḡu ye ña gajeoni”, yimena ñari ḡajerãre batore gaye

32 Jesure masirã siḡu bajiro riti tuoia ñayijarã ña. Ña rucorise, “Ȳu siḡu ye ña”, yibisijarã ña. Ña baba mesare siḡu ruyabeto batoyijarã ña. 33-35 Sita rucorã, ito yic̄õri wiri rucorã, ḡajerãre isiyijarã ña. Iti isic̄õri niyeru bujayijarã ña. Niyeru bujac̄õri ap̄ostol mesare isiyijarã ña, bojoro bujarãre ña isitoni. Ito bajiri ña rãca ḡana siḡuju bojoro bujarã mañijarã ĩja. Jesús oca quenarise riaso jidic̄abisijarã ap̄ostol mesa. “Jesús ĩ godaja bero, mucana t̄udi catic̄õri, ñami mucana”, yi queno s̄eo quenaro gotiyijarã ña masare. Ito bajiroca Jesure masirã ñaroc̄õreti queno ña wanu quenatoni, ñare ejabuayiju Dios. 36 Jesure masirã wato ñayiju siḡu levita masu. José wame cutigu ñayiju ĩ. Chipre wame cutiri yogaju rujearu ñayiju ĩ. Ap̄ostol mesa, Josere gaje wame woyijarã, Bernabé. Griego ocama, “Wanu quenare gaye riasogu”, yireoni ñayiju iti wame. 37 Josere sita ñayiju. Itire ḡajire isiyiju ĩ. Iti waja niyeru bujac̄õri ap̄ostol mesare isiyiju, bojoro bujarãre ña batotoni. Queno yigu ñayiju José.

Ananías ĩ manjojo Safira rãca ña ñeñaro yire gaye

5 1 Ḡajijua, Ananías wame cutigu ĩ manjojo Safira rãca, queno yirã meje ñayijarã ña. Ananías ĩ manjojo rãca ña ya weseca ḡajerãre isiyijarã. Ito yic̄õri niyeru bujayijarã ña. 2 Ananías ĩ manjojo rãca corõ bajiro tuoiyijarã ña. Ito bajiri niyeru jabeto yeyoyijarã ña. Ito yic̄õri ap̄ostol mesare isiḡu wayiju ruyarise. Ñare ĩsi wacu, “Adi riti bujabu yu”, yiyiju Ananías ñare. 3 Ito ĩ yija tuoc̄õri, ado bajiro busiyiju Pedro ĩre:

—Ananías, ¿no yija r̄umã ɛjure cudiati m̄u? M̄u ya usiju r̄umã ɛju s̄ajañi mure. “Adi riti bujabu yu”, m̄u yija, Esp̄ritu Santore ruo ãmoḡu ya m̄u. 4 Weseca m̄u ya weseti ñabojadoja, m̄u ĩsi ãmoja, m̄u ĩsi ãmobeja

cuni. Mũ ãmoro bajiro yirũjaboyija mũre. Weseca waja mũ bũjarise cuni mũ yeti ñabojadoja. Mũ ãsirotocõti, “Adocõti ãsicũja yũ”, yirũjaboyijaja mũre. ¿No yija ñeñaro tuõacõri ruõri mũ? Mũ ruõbojaja cuni, guare riti meje ruõgu ya mũ. Diore cuni ruõgu ya mũ, yiyijũ Pedro Ananíasre.

⁵Ito bajiro ã yiroca cojisiti cõ quedicoyijũ Ananías. Ito bajija tuõcõri, ito gãna ruje gũiyijarã. ⁶Ito yija coriarã mamarã Ananías ya rujure gũmacõri ãre yujerã wayijarã ãna.

⁷Ito bero udiãji cõrecõ ejayijo Ananías ñabojaru manõjo. “Ito bajojoja”, yibisijo iso.

⁸—¿Adi ñarocõti ñati weseca waja, mũa bũjare? yiyijũ Pedro isore.

—Ñarocõti ña, yi ruõyija iso.

⁹Ito iso yija tuõcõri, ado bajiro yiyijũ Pedro isore:

—¿No yija mũ manũju rãca sũgũre bajiro usi cuticõri, Espĩritu Santore ruõ ãmori mũa? Macũju tũjama mũ manũjure yujerã ejana. Mũcana mũre ãmi warã yirãji, mũre yujerona, yiyijũ Pedro isore.

¹⁰Ito ã yirijũti, cojisiti cõ quedicoyijo iso cuni. Sãja wacõri cõrore ti bũjayijarã mamarã. Ito bajiri isore ãmi budi wacõri manũju ñabojaru tũju yujeyijarã ãna mũcana. ¹¹Jesure masirã ñarocõti, ito yicõri masa jeyaro, “Ito bajijijũ”, yija tuõcõri, bũto gũiyijarã ãna.

Jaje tiyamani ãna ãore gaye

¹²Iti rãmũri Jesure masirã sũgũ ruãbeto sũgũ bajiro riti usi cuticõri, Dios ya wi tũ, Põrtico de Salomõn wame cutirijũ minijuasotiyijarã ãna. Jerusalén gãna ãna tiro riojo Dios ã masiro bajiro ã ejabũarisena jaje tiyamani ãoyijarã apõstol mesa. ¹³Jesure masirãre queno rũcũbuõyijarã Jerusalén gãna. Ito bajilbojarocati Jesure masirã tũ ware gũiyijarã ãna. ¹⁴Coriarã bũto gũiyijarã, ito bajilbojarocati jãjarã Jesús oca tũo ãmisãyijarã. Romia cuni, ãmũa cuni Jesús oca tũo ãmisãyijarã ãna. Ito bajiri jãjarã bũsa bũju wayijarã Jesure masirã. ¹⁵Tiyamani Pedro ã ãogore tuõcõri, cõrãre ma tũ ãna cani jesari cumuro rãcati cũyijarã masa. Pedro ã rõtaja tiana yirona, bocatiyijarã cõrã. Manire moããjaro yirona, bocatiyijarã ãna ãre. Manire ã moããbeja cuni, ã rũmũgoti mani joe rõtajaro yirona, bocatiyijarã. Tũdi cati ãmorã ãre bocatiyijarã ãna. ¹⁶Jãjarã masa, Jerusalén tũ gãna wija wayijarã Jerusalénju cõrãre ãmi warã. ãna ya usijũ rũmũa sãñarãre cuni ãmi wayijarã. Cõbojana ñajediro tuja jedicoayijarã ãna. Ito yicõri rũmũa sãñabojana cuni rũmũa budicoayijarã ãja.

Apõstol mesare ãna usirio codere gaye

¹⁷Iti tuõcõri paia uju ito yicõri ã baba mesa saduceo gaye tuõãrã bũto ti tudiyijarã apõstol mesare. ¹⁸Ito bajiri ñia roticõri Jerusalén ga wijũ, tubiara wijũ tubia rotiyijarã ãna, apõstol mesare. ¹⁹Tubia ecoana ãna ñabojarocati iti ñamiti iti wijũ ángel goayijũ ãnare. Ito bajiri sojeri janacõri ãnare tũa ãmi wayijũ ã:

20—Dios ya wijũ wasa mũa. Ito ejacõri masare gotiba, ãna cuni catitĩnare gaye ãna bũjatonĩ, yiyijũ ángel ãnare.

21 Ito bajiri busuri jĩjũ, Dios ya wi sãjacõri masare riasoyijarã ãja.

Ito bajiro ãna riasoroca ricati paia ẽjũ ã baba mesa rãca Israel sita gãna ẽjarãre jiyijarã, minijuatoni. Ito yicõri, “Tubiara wijũ ñarãji”, yirona apõstol mesare ãna ãmitoni surarare cõayijarã ãna. 22 Tubiara wijũ ãna ejaja, mañijarã ãna. Ito tiboja, tũdi wacõri, ẽjarãre gotirã wayijarã surara:

23—Tubiara wi queno soje biara wi ñaroca ejabojabũ gua. Coderi masa cuni itoti ñabojama. Ito bajibojarocati soje janacõri, gua tija, apõstol mesa mama, yiyijarã ãna.

24 Iti oca tũocõri, paia ẽjũ ito yicõri Dios ya wi coderi masa ẽjũ, no yimena bũjayijarã ãna. Iti tũocõri, “¿No bajiro yirojada ãja?” yiyijarã ãna.

25 ãna bũjatobiti ñaroca sĩgũ ejayijũ ãna tũ. Ado bajiro gotiyijũ ã ãnare:

—Tubiara wijũ mũa bia cũbojana, Dios ya wijũ masare riasorã yama ãna, yiyijũ ã ãnare.

26 Ito yija Dios ya wi coderi masa ẽjũ, ito yicõri ã ya moari masa rãca apõstol mesare ãmirã wayijarã ãna. Bũto sẽoro yimenati ãmi wayijarã ãnare. “Masa jãjarã gãta reaborãji manire, mani sẽoro yija”, yi tũo giũirã sẽoro yibisijarã ãna. 27 ãnare ãmi wacõri, ẽjarã riojo ãnare jidi rũgõyijarã ãna. Ito yija paia ẽjũ ãnare ticõri ado bajiro yiyijũ ãnare:

28—Jesús gayere mũa riasorisere, mũare rẽbojacũ gua. Ito yibojarocati Jerusalén gãna ñarocõreti masare riaso ucuyija mũa. Ito bajiri sĩgũ rũyabeto masiama mũa riaso ucurisere. “Jesús ã godare gaye ãnare seti ña”, yiyija mũa guare, yiyijũ paia ẽjũ apõstol mesare.

29 Ito ã yija tũocõri, ado bajiro ãre cũdiyijarã apõstol mesa.

—Diojuare cũdisũorũja mani, masare mani cũdiroto riojũa. Dios rotirisejua ñasa masa rotirise rẽtoro, yiyijũ Pedro ã baba mesa rãca. 30 Jesús yucutẽojũ mũa sĩa rotirãreti, Dios mũcana tũdi ã catiroca yĩni. ã Dioti ñami, jane mejejũ mani ñicusabatia ãna rũcubũogoru. 31 Dios ãmacũjũna ñacõri, Jesure jĩni. Ito bajiri ã ya riojocadũja, rũcubũorajũ rujiguĩji Jesús adocãta. Jesús mani ẽjũ ñarocũ, ito yicõri ñẽñaro mani yirise waja yi ãsirocure cũni Dios. Mani Israel gãna ñẽñaro mani yirise jidicãtoni, ito yicõri, “Jesús ñẽñaro yũ yirise itire ãcabojoya”, mani yi senitoni cũni Dios Jesure. 32 Espĩritu Santo sãñangoana gua ñajare, ãna sũoriti Dios ã jeyaro yigorere gotia gua. No Dios ã yiro bajiro cũdigũ, Espĩritu Santo ãre sãgũ yiguĩji Dios, yiyijũ Pedro ẽjarãre.

33 Pedro ito ã yija tũocõri, bũto junisiniyijarã ãna. Ito yicõri Pedro mesare sĩa ãmoyijarã ãna. 34 ẽjarã rãca sĩgũ fariseo gaye tũoĩagũ ñayijũ ã. Gamaliel wame cũtigũ, judio masa ãna rotirise riasori masũ ñayijũ ã. Masa ruje rũcubũoyijarã ãre. Gãjerã ẽjarã rãca bũsirocũ wũmũ rũgũcõri, Pedro mesare bucõa rotiyijũ Gamaliel. 35 Ito yija ado bajiro bũsiyijũ ã baba mesa ẽjarãre:

—Queno tũoya yũ ñarã mũa. ãna masare mũa yi ãmorisere, queno tũoĩaña mũa. 36 ¿Teudas ã yigorere ãcabojati mũa? Nocõ rodori mejeti rẽta, “Ñasagũ

ña yu”, i yija bero. Iti oca t̄uocōri, “Riti bajiroja”, yirona cuatro cientocō ñmua suyabojayijarã Teudas ñabojarure. Ito bero yoa busari gãjerã ire siãcōyijarã. Ito bajiri ire suyabojana ña ãmoroti batacooyijarã. Ì riasobojare cuni jedicooyiju. ³⁷Ito bero mucana masare ña cōïari rumuri Galilea gagu, Judas wame cutigu ñayiju. Ìre cuni ì busirise t̄uocōri masa jãjarã suyabojayijarã. Ito bero Ìre siãcōyijarã gãjerã. Ito yija Ìre suyabojana ña ãmoroti batacooyijarã ña. ³⁸Ito bajiri muare gotia yu. Usirioro yibesa ãnare. Ña ãmoro wacōato. Ña riasorise gaye masa ye iti ñaja jedicoaro yiroja. ³⁹Dios ye ña riasojama, no yicōri camota masimenaji mua. Queno t̄uoiãña mua Dios rãca mua ñeñame yirona, yiyiju Gamaliel, i baba mesa ñjarãre. Ito bajiro i yija t̄uocōri, “Ri ya mu”, yiyijarã ña. ⁴⁰Ito yija Pedro mesare jisoyijarã ña mucana. Ito yicōri ñnare baje rotiyijarã ña. Ito yicōri Jesús gaye busirere ñnare r̄eoyijarã ña. Ito yija ñnare jidicãyijarã. ⁴¹Godoti wanu budiyijarã Pedro mesa ñjarã tu ñabojana. “Jesús oca gotitoni Dios ì manire cūja quenasacōa, quenabeto mani t̄obujabojarocati”, yiyijarã Pedro mesa. ⁴²Ujarã ña Jesús gaye ña r̄eobojarocati masare riaso jidicãbisijarã ña Pedro mesa. Dios ya wiju Jesucristo gaye masare riasoyijarã ña. Ito yicōri masa ya wiriju cuni riasoyijarã ña.

Jua ãmojeno ejabuari masare ña cūre gaye

6 ¹Iti rodoriti Jesure masirã jãjarã busa buju wayijarã. Griego oca busirãjua, Hebreo oca busirãre busitusuoyijarã. Griego oca busirãjua, ado bajiro busituyijarã Hebreo oca busirãre: “Co rumu r̄ayabeto mua bare batobojaja, corocō batobea mua. Mua rãca gãna wajeagoana romiare riti jairo Ìsia mua. Gua rãca gãna wajeagoanareama queno Ìsibea mua”, yiyijarã ña. ²Ito bajiro ña gãmeri busituja t̄uocōri, Jesure masirã ñarocōreti miojuyijarã apóstol mesa:

—Dios oca gua riasorise jidicã masibea gua. Guareama gua riasorisejua ña, naju batore gaye r̄etoro ñasarise. ³Ito bajiri jua ãmojeno masa cūr̄ujarãji mua guare ejabuarona. Ado bajirãre ñmuare beserujarãji mua. Queno t̄uoiãrã, queno r̄ucubuoana, ito yicōri Espiritu Santore queno cudirã, mua beseja quena. Ito bajirãre guare ejabuarona cūr̄ujarãji mua. ⁴Guaama ado bajiro yisotirã yirãji. Diore riti busisotirã yirãji, ito yicōri masare riasorã yirãji guama, yiyijarã apóstol mesa ito ñarãre.

⁵Ito bajiro apóstol mesa ña busija t̄uocōri, sigũ bajiro riti t̄uoiã jediyijarã ña, Jesure masirã. Ito yicōri sigũre beseyijarã ña. “Esteban ì ñami Jesure queno t̄uor̄unucōri Espiritu Santore queno cudigu”, yi t̄uoiãcōri Ìre beseyijarã ña. Ito yicōri Esteban bajiro t̄uoiãrãre cuni beseyijarã ña. Adocō ñayijarã ña Esteban baba mesa: Felipe, Prócoro, Nicanor, Timón, Parmenas, ito yicōri Antioquía gagu Nicolás. Judio masu meje ñabojaguti ña queti ocare r̄ucubuoogu ñayiju Ì. Itocō ñayijarã bare batotoni ña cūana. ⁶Ito bajiro ñnare bese t̄uocōri, “Ana ñama iti masa, gua cūrona”, yiyijarã Jesure masirã, apóstol mesare. Ito yicōri ña joe ãmo moa jeocōri Diore busiyijarã apóstol mesa, quenaro Dios ñnare ejabuatoní.

⁷Masa jājarā busa tuo wayijarā Dios ocare. Ito yiroca riti Jerusalénju Jesure masirā jājarā busa buju wayijarā. Ito yija Paia masa cuni jājarā Jesús ocare queno tuorūnyijarā.

Estebanre ina niare gaye

⁸Estebanre queno yiyiju Dios. Ito yicōri ī masirisere Estebanre jidicāyiju. Ito bajiri Esteban tiyamani ruje ūoyiju masa tiro riojo. ⁹Ito yija co rumu Esteban rāca gāmeri tuoia busiyijarā coriarā. Minijuara wiju wasotirā űayijarā ina. Moa īsiri masa űagoana ya wi wame cutiyiju iti wi. Moa īsiri masa űagoana co cuto gāna meje űayijarā ina. Cirene gāna, Alejandría gāna, ito yicōri Cilicia sita gāna, ito yicōri Asia sita gāna űayijarā ina. Ina ruje tuoia busiyijarā Esteban rāca. ¹⁰Ito bajibojarocati Estebanjuama queno busi masiyiju, Espiritu Santo queno ire ī ejabuajare. Ito bajiri busi rētocū masibisjarā ina, ire busibojana. ¹¹Ito bajiri busi masibiticōri, gājerāre niyeru īsiyijarā ina, Estebanre ina oca menitoni. “Diore cuni, Moisésre cuni quenabeto busituami Esteban”, yi ruo gotiyijarā ina gājerāre, niyeru boca āmianajua. ¹²Ina ruore ocare tuorūncōri, cuto gāna Estebanre ruje junisiniyijarā. Iti tuo junisinicōri bucūrā ito yicōri judio masa rotirise riasori masa cuni Estebanre űayijarā, űju tū āmi warona. ¹³Estebanre űju tū ina āmi ejaroca niyeru boca āmigoana ado bajiro ruo gotiyijarā:

—Coji meje Esteban Dios ya wire ī busituja, ito yicōri Moisés ī rotirisere ī busituja tuocu gna, yiyijarā ina. ¹⁴Ito yicōri Esteban ado bajiro ī busija tuocu gna. “Jesús Nazaret gagu Dios ya wire jana batecōgū yiguīji, ito yicōri Moisés ī rotire mani űsi cutibojarise, itire cuni cōacōgū yiguīji”, ito bajiro Esteban ī yija tuocu gna, yi ruo gotiyijarā ina.

¹⁵Ito yija űjarā tisayijarā Estebanre. Ire ina tija, rio yori rio űayiju. Dios űnaro gagu ángel rio robo bajiro bajiyiju.

Seti ma yure, Esteban ī yire gaye

7 ¹Ito yija paia űju ado bajiro seniāyiju Estebanre:
—¿Riti űati mu ito yire? yiyiju Estebanre.

²Ito ī yija tuocōri, cudiyiju Esteban:

—Yu űarā tuoja mu. Jane mejeju Dios oca goayiju mani űicu Abraham űayorure. Mesopotamia ī űarocaju rētoro masigū Dios oca ruyuyiju, Haránju ī waroto riojuaju. ³Ado bajiro ruyuyiju Dios oca: “Mu ya sitare wagoja, ito yicōri mu űarāre cuni wagoja, gaje sitaju yu mure cūrotoju”, yiyiju Dios mani űicu űayorure. ⁴Ito yija, Dios ito bajiro ī yija tuocōri, Caldea sitare wagoijiju ī. Ito yicōri Haránju űagū wayiju. Itoju Haránju ina űaroca mani űicu jacu űayoru itoju godagoyiju ire. Ito bero adoju mani ya sitaju Abraham ī űatoni ire cōaűi Dios. ⁵“Adi sitaju űaűa”, yibojaguti, “Jabeto adi űa mu ya sita”, yibisi Dios ire. Ito bajiri, “Adi űa yu ya sita”, yi masibisiju Abraham. Cojisiti ado robo, bajiro yiroja yiari goticāűi Dios Abrahamre. “Iti sita mure īsicuja yu. Mu

godagoja bero m̄ janerābatia ya sita ñaro yiroja iti”, yiyij̄ Dios Abrahamre, r̄ia macu ÿ ñarocaj̄ maji. ⁶Iti wato gaje gotiyij̄ Dios Abrahamre. “Ija co rumu adi sitare wagorā yirāji m̄ janerābatia. Ito bajiri adi sitare wagocōri gājerā ya sitaj̄ ñabojarā yirāji m̄ janerābatia. Gājerāre moa ÿsiri masa ñarā yirāji ña. Gājerā quenabeto ña tōbujaroca yirā yirāji. Yoari s̄igū masucō masacō rodori itire t̄oīarā yirāji ña. ⁷Ito bajibojarocati m̄ janerābatiare ñeñaro yirāre quenabeto ña tōbujaroca yiḡ yiḡuja yu c̄uni. Iti c̄utore wagocōri adi sitaj̄ t̄udi ejarā yirāji m̄cana. Adoj̄ ñacōri ȳure r̄uc̄ub̄orā yirāji”, yiyij̄ Dios, mani ñicu Abraham ñayor̄e. ⁸Ado bajiro rotiyij̄ Dios Abrahamre: “Ȳu m̄ure gotire m̄ t̄uo masija, ‘Dios yaḡ ñaḡ yigūji ñi’, yiroc̄u m̄ macu ñaroc̄ure p̄i gaja wirot̄u taḡu yiḡuja m̄”, yiyij̄ Dios Abrahamre. Ito bajiri ÿ macu Isaac ÿ rujejaroca ãdia ãmojeno rum̄uri bero ÿre wirot̄u tayij̄. Ito bajiri Isaac, Jacobre ÿ macu c̄utija wirot̄u tayij̄. Jacob c̄uni ito bajiroti yiyij̄ ÿ r̄iare mani ñicusabatia ñayoanare. J̄ua d̄ujamocō j̄ua ḡubojeno ñarā ñayijarā ña. Ado bajiro ȳiñi mani ñicusabatia ñayoana, yiyij̄ Esteban ãjarāre.

⁹Mani ñicusabatia ñayoana, Jacob r̄ia r̄aca José wame c̄utiḡu ñayij̄. Josére ruje ti tudiyijarā ÿ r̄ijor̄u mesa. Ito bajiri ña ocabaj̄i ñabojar̄ureti gājerā masare isicōri waja seniyijarā ña. Ito bero ÿre b̄ujacōri, Egiptoju ÿre ãmi wayijarā ña. Ito ña yibojarocati Dios queno tir̄un̄uyij̄ ÿre.

¹⁰José quenabeto ÿ tōbujabojarocati Dios queno ejab̄uayij̄ ÿre. Egipto gaḡu ãj̄u, Faraón wame c̄utiḡu Josére jiyij̄. ãj̄u Faraón ÿ tiro riojo queno t̄oīare gaye jidicāyij̄ Dios Josére. Faraón Josére ÿ baba b̄ujatoni queno ejab̄uayij̄ Dios. Ito bajiri Faraón ado bajiro gotiyij̄ Josére: “Ȳure ejab̄uari masu ñasaḡ ñaḡu ya m̄. Egipto gāna ñarocōreti m̄ rotire ãmoa yu. Ito yicōri yu ya wi gānare c̄uni m̄ rotire ãmoa yu”, yiyij̄ Faraón Josére.

¹¹Iti rodoriti Egipto sitaj̄ bare jedicoayij̄. Ito yicōri Canaán sita c̄uni jedicoayij̄. Masa ruje ñio jogayijarā. Ito yicōri quenabeto tōbujayijarā ña. Mani ñicusabatia no ñno bare b̄uja masibis̄i ña. ¹²Ito bajiri mani ñicu ñayor̄u Jacob, “Egiptoju bare seore ñayij̄”, yija t̄uocōri, ÿ r̄iare cōayij̄ ña bare waja yirā watoni. ¹³Egiptoju bare ãmirā ejayijarā ña maji. Bare iti jedija itojuti m̄cana ãmirā wayijarā ña. M̄cana t̄udi ña ejaroca ado bajiro gotiyij̄ José ñare: “Ȳure ti masibea m̄u. M̄u ocabajiti ña yu”, yiyij̄ José ñare. Ito bajiro José ÿ yija t̄uocōri, gājerā ÿ ñarā ñare gayere t̄uo b̄ujayij̄ Faraón. ¹⁴Ito yija José ÿ ñarā ñarocōreti ito yicōri ÿ jac̄ure c̄uni ji rotiyij̄ Egiptoju ña ñatoni. ãdiarā masacō gāji ye co d̄uja ḡubocō ñarā ñayijarā ña, ÿ ñarā. ¹⁵Ito bajiro bajijare Egiptoju ñaḡu wayij̄ Jacob. Egiptoju yoari ñacōri itoj̄u godacoayij̄ Jacob. Ito yicōri ÿ r̄ia ñana, mani ñicusabatia ñayoana godañi itojuti. ¹⁶Egiptoju ña cōbojarocati ito gāna Siquem̄ju yujerā wayijarā. Siquem̄ju ãmi ejacōri, mani ñicu Abraham ñayor̄u, Hamor r̄iare masari cuma goje ÿ gāmecaraj̄ure yujeyijarā ña.

¹⁷Mani ñicusabatia ñayoana, Egipto sitaj̄ jājarā masa b̄uj̄uri c̄uti ñayijarā. Ito ña baji ñaroca riti jabeto r̄uyayij̄ ñare Dios Canaán wame c̄utiri sita

ĩsiroto, “Mũ janerãbatiare sita ĩsigũ yigũja yũ”, yi Abraham ñayorũre Dios ĩ goticãdo bajiroti. ¹⁸Iti rodoriti gãji ẽjũ Egiptoju rotisũoyijũ. Josẽ mesa mani ñicusabatia ñayoanare rũcũbuogu meje ñayijũ ĩ. ¹⁹ĩ ẽjũti mani ñicusabatia ñayoanare ruoñi. Ito yicõri quenabeto yiyijũ. Mame joearã rĩacare cõa rotiyijũ ĩ. ²⁰Iti rodoti rujeayijũ Moisés cuni. Dios ĩ tija quenagũ ñayijũ ĩ macuacã. Iti sita ẽjũ ĩ rotire masibojagoti Moisés jaco ũdiarã ũmacañicõti rũco ñayijo ĩre. ²¹Macuacãre yeyo masibiti wacoti, iso macũre maibojagoti, ẽjũ ĩ rotiado bajiroti ĩre cõabojayijo iso. Ito iso yija bero ẽjũ Egipto gagũ maco ĩre ti bũjacõri, ĩre masoyijo iso macũ robo bajiro. ²²Ito bajiri ẽjũ maco rãca ñagũ riti Egipto gãna ĩna masirisere queno riasotiyijũ ĩ, Moisés. ĩ bũsija, tũo masire rãca bũsiyijũ ĩ. Ito yicõri ñasarisere moa quenoyijũ.

²³Moisés jũarã masacõ rodori tũjagũ, “Ado bajiro bajicũja yũ”, yi tũoĩayijũ ĩ. “Yũ ñarãre tigũ wacũja yũ, no bajiro ĩna ñaja”, yi tũoĩayijũ. ²⁴Ĩna tũ ĩ ejaroca, mani yagũre, Egipto gagũ ĩ bajeja tiyijũ, Moisés ñayorũ. Ito bajija ticõri, ĩre gãme ĩsiyijũ. Ito yicõri ĩre sĩa ruyuriocõyijũ Moisésjũna. ²⁵“Egipto sitaju gũare bucõa ejabũarocũ cũyijari Dios, yũre yi masirãji yũ ñarã”, yi tũoĩabojayijũ Moisés. Ito bajiro ĩ tũoĩabojarocati, ĩre bajiro meje tũoĩayijarã ĩna. ²⁶Gaje rũmũ mũcana mani ñarãre ti quenogũ wayijũ Moisés. Ito ejacõri ĩna comasiti ĩna gãmeri jaroca ejayijũ ĩ. ĩnare oca queno ãmoyijũ ĩ. Ito bajiri ado bajiro ĩnare bũsibojayijũ ĩ maji: “Adojũa tũoya. ¿No yija comasi ñabojarãti gãmeri jati mũ?” yiyijũ Moisés ĩnare. ²⁷Sĩgũ ĩ babare jagũ, ito bajiro Moisés ĩ bũsija tũocõri, junisinigũ Moisésre tucõayijũ. “¿Ñimũ gũa ẽjũ ñarocũre cũcati mũre?” ²⁸¿Ñamica mũ Egipto gagũre mũ sĩado bajiro yũre sĩarocũ yati mũ?” yiyijũ ĩ Moisésre. ²⁹Iti tũo ũcacõri, gũigũ rudi wayijũ Moisés. “Yũ siare gaye Egipto gãnare gotirã yirãji”, yi tũoĩayijũ Moisés. Ito bajiri Madián wame cutiri sitaju rudi wayijũ ĩ, gaje masa ya sitaju. Itoju manojo bũjacõri jũarã rĩa cutiyijũ ĩ.

³⁰Jũarã masacõ rodori bero, co rũmũ wa ucugũ wayijũ Moisés. Sinaí wame cutiricũ gãtagũ judojũ, yucũ manojũ wa ucugũ wayijũ Moisés. Ito yija ĩ tũ rujatutu jea ẽjũ rũgõri tutu robo bajiro wato Dios ñaro gagũ ángel goayijũ ĩre. ³¹Itire ticõri ũcayijũ Moisés. Queno tisarocũ ito tũ ĩ waroca Dios oca ruyuyijũ: ³²“Yũ ña Dios. Mũ ñicusabatia Abraham, Isaac, Jacob cuni yũre rũcũbuocã”, yiyijũ Dios Moisésre. Iti oca tũocõri gũigũ nũũoyijũ Moisés. Ito bajiri iti tuture ti queotu ãmobisijũ ĩ. ³³Ito yija mũcana tũdi bũsi remoyijũ Dios: “Ado jacajũti ña yũ. Mũ tũti ña yũ. Ito bajiri mũ ya gũboco ruacõña mũ. Ito bajiro yicõri yũre rũcũbuogu yigũja mũ. ³⁴Yũ ya masa Egiptoju quenabeto ĩna tõbũjaja ticũ yũ. Ito yicõri ĩna awasãja tũocũ yũ. Ito bajiri Egipto gãnare ĩna camotaditoni ĩnare ejabũagũ wadibũ yũ. Wasa Egiptoju, yũ mũre tũdi wa rotia yũ”, yiñi Dios Moisésre gotigũ, yiyijũ Esteban ẽjarãre.

³⁵ĩ Moisési ñami, mani ñicusabatia ĩna tũo ãmobitirũ. “¿Ñimũ gũa ẽjũ ñarocũre cũcati mũre?” yiyijarã mani ñicusabatia Moisésre. Ito bajibojarocati Dioti ĩre judacõañi ĩna masa tũjũ ĩna ẽjũ robo bajiro ñarocũre. Mani

ñicusabatia Egiptojure ñna budigotoni ejabuarcure cūñi Dios Moisésre. Ángelna suoriti ito bajiro gotiyiju Dios Moisésre, rujatutujuna ñre goaïocōri. ³⁶Moisésiti mani ñicusabatia ñayoanare Egipto sitaju ñnare ñmatā wayiju ñ. Egiptoju tiyamani yi ñoyiju Moisés, ito yicōri riaca jajosa Ide Sūarise wame cutirisa tūnimaju cūni ñoyiju ñ. Ito bajiri yucu manojū ñagū cūni, jūarā masacō rodori ñagū tiyamani ñoyiju Moisés. ³⁷Moisésiti ñami mani ñicusabatia ñayoanare gotiru: “Mani Jacu Dios yure ñ cōado bajiroti, gāji ñ oca gotirocure cōagū yiguñji. Dios ñ cōarocu mani comasiti ñagū yiguñji. Yiro bajiroti cudiba mña ñre”, yiyiju Moisés mani ñicusabatia ñayoanare. ³⁸Moisésiti mani ñarā rāca gūtagū judoju Sinaí wame cutiricu judoju minijuañi yucu manojū. Ito yija ñ sigūti gūtagūju mña wayiju. Itoju ñ mña ejaroca Dios ñaro gagū, ángel ñre busiyiju. Ito yicōri Moisés mani ñicusabatia ñayoanare oca jedibitirotire gotiyiju. Ito bajiri ñ gotiado bajiroti ejayija manire cūni.

³⁹Mani ñicusabatia ñayoana, Moisésre ñaro bajiroti cudibitioñi. ñre tujamena Egiptoju tūdi wa āmoyijarā ñna. ⁴⁰Ito yicōri Moisés gūtagū joeju ñ ñaroca riti, ñ rijoru Aarón wame cutigure ado bajiro gotiyijarā ñna: “¿Noju ñati mñ ocabaji? Egipto sitaju gua ñaroca guare bubojacacure mñ ocabajire masibea gua ñja. Ito bajiri guare gua ujū ñaroti, gua rucubhoroti guare meni ñsiña. Iti gua rucōja, gua wa āmoro riojo ño waroja iti”, yiyijarā ñna Aarón ñayorure. ⁴¹Ito yija wecu macuacā robo bajigu meni rujeoyijarā ñna. Ito yicōri waibucurā sia ñsiyijarā ñna, ñna meni rujeorure yilari. Ito yicōri basa meni jeobuayijarā ñna, ñna meniru wecu macu bajigure rucubhorā. ⁴²Ito bajiro ñna yija ticōri, ñnare jidicācōyiju Dios. ñna āmoro robo ñna yi āmojare ñnare camotabisiju Dios. Ito bajiri ñocōa, ñmacañi, ñami gagure cūni rucubhorayijarā ñna. Diore goti ñsiri masu Amós ñayoru ñ ucare ado bajiro gotia:

Israel sita gāna tñoya mña. Mña waibucurā, mña siare yure rucubhorā meje siacu mña, jūarā masacō rodori yucu manojū mña ñnare.

⁴³Yure rucubhoromenati mña ya āmonati mña meni rujeorureti rucubhorocu mña. Jaibiti wiacā menicōri, iti wi totiju Moloc wame cutigu sēcōri gajasoticu mña. Ito yicōri ñocōa robo bajigu mña meni rujeorure, Refán wame cutigure rucubhorocu mña. “Ána ñama mani rucubhorā ito yicōri mani ujarā”, yibojacu mña. “Ito bajiri Babilonia sōjuaju mñare cōagū ya yu”, yiyiju Dios ñnare. Ado bajiro bajiatōja iti, Dios ñ yirere ucañi Amós ñayoru, yiyiju Esteban ujarāre gotigu.

⁴⁴Mucana tūdi busi remoyiju Esteban ujarāre:

—Mani ñicusabatia yucu manojū ñna waja Dios ya wire menirotire saya webutirise āmi wayijarā ñna. Iti wiju Dios ñ rotirise ucaraga gūtagāri seoyijarā ñna. Moisésna suoriti wiri rujeayiju iti. Moisés ñ cāiroju Dios ñ gotiado bajiroti, iti wire moa rujeoyijarā ñna. No ñna waroju iti wire āmi wayijarā ñna. ⁴⁵Moisés ñ godaja bero Josué wame cutigu ñre wasoyiju. Iti wire āmicōri Canaán wame cutiri sitaju wayijarā ñna. Canaán wame cutiri sitaju gaje masa ñayijarā. Ito bajiri Dios ejabuayiju mani ñicusabatiare.

Iti cuto ñanare bucõa jeocõyijũ Dios. Mani ñicũ ñayorũ David, ï catija ñayijũ iti wi maji, saya webutirisenã ñna menira wi. ⁴⁶Queno yiyijũ Dios, mani ñicũsabatia uju David ñayorũre. Ñre buto wanuyijũ Dios. Ito bajiri ado bajiro yiyijũ David ñayorũ Diore: “Yũ ñicũ Jacob ñayorũ queno mure rũcũbũõõi. Yũ cuni queno mure rũcũbũõõa. Ito bajiri wi queno buti quenari wi meni ñsi ãmoa yũ. Yũre meni rotiya mũ”, yiyijũ David, Diore busigu. Ito ï yibojarocati wi meni rotibisijũ Dios ñre. ⁴⁷“David ï macũ Salomõnjũ Diore wi meni ñsiyijũ ñja”, yiyijũ Esteban, ujarãre gotigu. ⁴⁸Ito bajibojarocati rãtoro ñasagu Dios, masa ñna menira wi meje ñaguñji Dios. Jane mejeju sigũ Diore goti ñsiri masũ, Dios oca tũocõri ado bajiro ucañi:

⁴⁹ Ñmacũju ñabojaguti macãrucũro jeyaro uju ña yũ. Wi mũa meni ñsibojaja ña masibicuja yũ. Wi ñagũ meje ña yũ.

⁵⁰ Yũti ña jeyaro rujeocacũ. Ito bajiro gotiñi Dios, yiyijũ Esteban ujarãre gotigu.

⁵¹ Dios oca queno cũdibea mũa. Dios oca tũõ ãmobeã mũa. Jesure masimena robo bajiro usi cutia mũa. Mani ñicũsabatia bajiroti Espõritu Santore cũdi ãmobeã mũa cuni. ⁵²Mani ñicũsabatia ñayoana queno yibisĩ Diore goti ñsiri masare. Ito yicõri Cristo ñeñaro yibicũ, ï ejaroti gayere gotirãre sãyoñi mani ñicũsabatia. Ito yija canũ busati ï ejaroca ñre ñna sãtoni gãjerãre ñsiyija mũa. ⁵³Dios ï rotirise queno cũdibea mũa, ángel mesa queno cũdire gaye mũare ñna jidicãbojarocati, yiyijũ Esteban ujarãre.

Estebanre ñna sãre gaye

⁵⁴Iti tũocõri, yaire bajiro guji ñoyijarã ñna, Estebanre buto junisinirã ñari. ⁵⁵Ito bajiro ñna yibojarocati Espõritu Santo ñayijũ Esteban rãca. Esteban ï ti mũõja Dios ï yorise ruyuyijũ. Dios ya riojocaduja rũcũbũõõoraju, Jesús ï rũgõja tiyijũ Esteban. ⁵⁶Ito yija ado bajiro busiyijũ Esteban ujarãre:

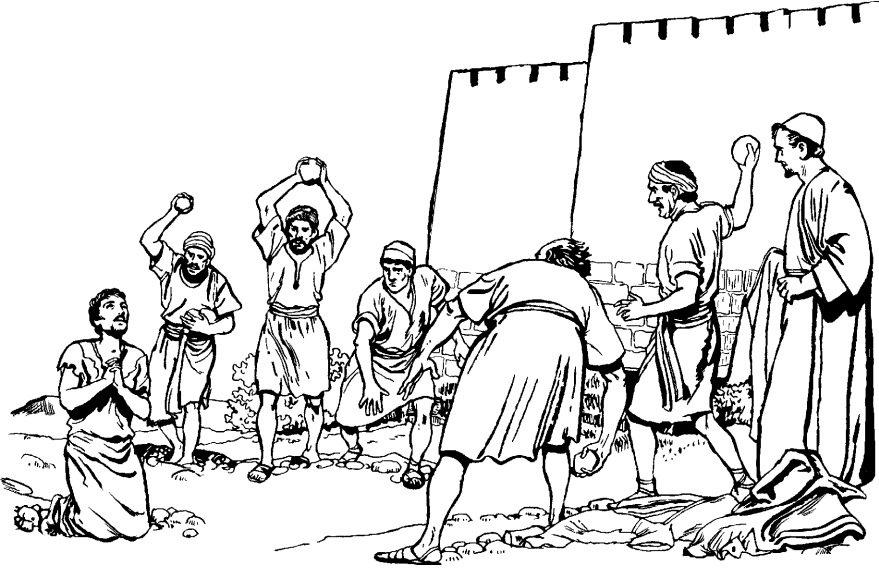
—Tite mũa cuni. Macãrucũro soje janacoaju. Masa Rijorũ, Dios ya riojocaduja ñami, yiyijũ Esteban.

⁵⁷Mũcana tũdi ï busija, tũõ ãmomenã ñna ya gãmo gojeri biayijarã ñna. ñna ñnarocõti buto awasãcõri ñre quedi wãyijarã ñna. ⁵⁸Ito yicõri cuto sõjuaju ãmi wacõri, ñre gãta reasũoyijarã ñna. Ito yicõri ñna ya yutabujuri ruacũcõri, Saulo wame cutigu ï tirũnũroca riti, Estebanre reayijarã ñna. ⁵⁹Ñna gãta rearotototi, Jesure ado bajiro busiyijũ Esteban:

—Jesús, yũ ñju yũ ya usire boca ãmiña mũ, yiyijũ Esteban.

⁶⁰Ito bero rijomunigãna ñini rũjũcõri, buto awasãyijũ Esteban:

—Yũre ñna ñeñaro yirisere waja senibesa ñnare, yiyijũ Esteban Jesure. Ito bajiro busi tũocõri usi jedicoayijũ Esteban ñja.

(Los Hechos 7.58-59)

Jesure masirãre Saulo ï ñeñaro yi ãmore gaye

8 ¹⁻³ Saulo ña ya yutabujuri coderu, “queno Estebanre sïajaro”, yi tsoïayijũ ï cuni.

Coriarã judio masa Diore queno rucubhorã Estebanre yujeyijarã ña. Ito yicõri ruje otijijarã ña Estebanre. Iti rumuriti Jesure masirãre Jerusalenju ñeñaro yisoyijarã iti cuto gãna. Gãjerã rêto busaro ñeñaro yiyijũ Saulo, Jesure masirãre. Co wi ruyabeto ñare ãma wayijũ ï. ï bujaro bajiroti ãmua, romiare cuni ñare ñia ãmi budi wacõri tubiyijũ ï. Ito bajiri ñarocõti Jesure masirã apõstol mesa rãca ñabojarã rudi wayijarã Judea sitaju, ito yicõri Samaria sitaju cuni. Apõstol mesama Jerusalenti ñacõayijarã ña.

Samaria sita gãnare Jesús oca ña gotire gaye

⁴ Jerusalen gãna rudi wana ñabojarãti gajeroju ejacõri Jesús oca quenarise gaye riasoyijarã ña. ⁵ Sigũ Jerusalen gagũ rudi warũ Felipe wame cutiyijũ. ï Samaria sita cutoju wayijũ. Ito ejacõri: “Jesús ñami Cristo Dios ï cõaru”, yiyijũ Felipe masare. ⁶ Masa jãjarã minijuayijarã Felipe tũju ïre tũrona. Ito yicõri, tiyamani ï ioja tiyijarã ña. Ito bajiri ï busirisere queno tsoyijarã ña. ⁷ Jãjarãre ña ya usijũ rãmua sãñarãre bucõayijũ Felipe. ï ito yija masa usijũ rãmua sãñabojarã awasã budiyijarã ña. Jãjarã ruduanare yisoyijũ ï. Ito yicõri rujayuriri warãre cuni quenoyijũ ï. ⁸ Ito bajiri iti cuto gãna masa queno wanũ quena ñayijarã ña.

9-11 Iti cutojũ sīgũ Simón wame cutigũ ñayijũ. Co rodo meje ĩ masirise ĩoyijũ ĩ cumu ñari. Tiyamani ĩ ĩojare ti ucajayarã iti cuto gãna. “Yũ ña ũmũgũ ñasagu”, yiyijũ ĩ ĩnare. Masa sīgũ ruyabeto ĩre tuorũnyijarã. Bucurã, rĩaca cuni queno tuorũnyijarã ĩre:

—Dios robo bajiroti masiami ãni. Dios ĩ cõarũ ñaguĩji ãni, yiyijarã masa.

12 Ito ña yibojarocati Felipeama Jesucristo oca quenarise gaye masare gotiyijũ. “Masa jeyaro Uju ñami Dios”, yire oca masare gotiyijũ Felipe. Ito bajiro ĩ gotija tuorũncõri, idé gu rotiyjarã ũmũa, romia cuni. 13 Simón cuni, cumu ñabojaguti, Jesús oca quenarise gayere tuorũnyijũ. Ito yicõri idé gu rotiyijũ ĩ cuni. Ito yija Felipe rãca baba cutisoyijũ ĩ. Ito yicõri Felipe ti tiyamani ĩ ĩojare ti ucajijũ Simón.

14 Apóstol mesa Jerusalénjũ ñacõri, “Samaria sita gãna jãjarã Dios oca tuorũnyijarã ña”, yire gaye tuoyijarã ña. Ito bajiri Samariajũ jũarã cõayjarã ña, Pedro ito yicõri Juanre. 15 Samariajũ ejacõri Diore busiyijarã ña, mame Jesure boca ãmirãre Espiritu Santo ĩ quedi sãjatoni. 16 Idé guana ñabojarocati ña ya usijũ Espiritu Santo mañijũ maji. Ito bajiri, ĩnare Espiritu Santo queo sãjaro yirona, Diore busiyijarã ña. 17 Ito yicõri mame Jesure masirãre Pedro mesa ña ya ãmona moa jeyijarã Diore busirã. Ña ito yirocãjuti Espiritu Santo quedi sãjayijũ ĩnare.

18 Pedro mesa Jesure masirãre ña ya ãmo moa jeorocati Espiritu Santo quedi sãjaja tiyijũ Simón, cumu ñagorũ. Ito bajiri iti ticõri ĩnare niyeru ĩsi ãmogũ, 19 ado bajiro yiyijũ Simón:

—Īmo. Gãjerãre yũ moa jeoroca Espiritu Santo sãjare ãmoa yũ cuni, yiyijũ Simón, Pedro mesare.

20 Ito ĩ yija tuocõri, ado bajiro cudiwijũ Pedro ĩre:

—Dios ĩ waja mano ĩsirisere, waja gãmere ñaroja, ¿yire masiati mũ? Ito bajiro mũ tuoĩare waja, mũ ya niyeru rãca godacoagu yigũja mũ, yiyijũ Pedro Simónre. 21 Dios ĩ tiro riojo queno tuoĩagũ meje ña mũ. Ito bajiri gua rãca mũ moariseoni meje ña iti. 22-23 Mũ tuoĩarisere ti masia yũ. Buto uoa mũ, yũ tija. Ñeñaro yi jaigũ ña mũ. Ito bajiri mũ ñeñaro yirisere jidicã masibeã mũ. Ñeñaro mũ tuoĩarisere, itocõ jidicãña mũ. Ito yicõri mani Ujũre seniña mũ ñeñaro tuoĩarisere ĩ ãcabojotoni, yiyijũ Pedro Simónre.

24 Ito ĩ yija tuocõri, ado bajiro cudiwijũ Simón:

—Mani Ujũre busiya mũa yũre yiari. “Ito bajiro bajigũ yigũja mũ”, mũ yirise yũre rêtare ãmobeã yũ, yiyijũ Simón, Pedro mesare.

25 Ito yija bero Pedro mesa Jesure ña tigare gaye iti cuto gãnare gotiyijarã. Ito yicõri Jesús oca quenarise riasoyijarã ña. Masare riaso tĩocõri, “Jerusalénjũ tũdi wana mani”, yi tuoĩayijarã ña. Tũdi warã, Samaria sita cõtõri gãnare Jesús oca quenarise riaso rëta wayijarã ña.

Etiopía gagure Felipe ĩ idé gure gaye

26 Felipereama ado bajiro gotiyijũ Dios ñaro gagũ ángel:

—Jerusalénjũ wasa. Ito ejacõri Gaza wame cutiri cuto ña wari ma roja waja mũ. Yucũ mano rêtari ma ña iti ma, yiyijũ Felipere. 27 Ito bajiri Felipe

josari mejeti wacoayijũ, ángel ï gotiado bajiroti. Ma wacujũ Etiopía gago ʉjore ejabuari masũ ñasagure ti bujayijũ Felipe. Ï ʉjo ya niyeru coderi masũ ñayijũ ï, Etiopía gagu. Iti ñayijũ ï moarise. Jerusalénjũ Diore rúcubuo tiocõri tãdi wacu ito tujayijũ ï, Etiopía gagu. ²⁸Cabaru ï tũa waroca ï ya tunuricorojũ Dios ocare ti sãñayijũ ï. Diore goti ïsiri masũ, Isaías ñayoru ï ucara tutire ti sãñayijũ ï. ²⁹Ito yija ïre ti bujaroca ado bajiro gotiyijũ Espiritu Santo Felipere:

—Ïre suacõri, mua corocõ wasa mua, yiyijũ Espiritu Santo Felipere.

³⁰Ito bajiri Felipe ʉmaquedi wacõri Etiopía gagure suayijũ. Suacõri, Isaías Diore goti ïsiri masũ ï ucare ï ti busija, tʉoyijũ Felipe:

—¿Ito mũ ti busirisere tʉo masiati mũ? yiyijũ Felipe Etiopía gagure.

³¹—Sĩgũ yũre gotigũ manija, ¿no bajiro tʉo masigũjada yũ? yiyijũ ï Felipere. Ito yija, yũ tũ mũa wadicõri, ado rujigũ waya mũ, yiyijũ Etiopía gagu. ³²Dios oca ï tirijũ ado bajiro bajiyijũ:

Ovejare siarona ïna ãmi waro bajiro ãmi warãji ïna sĩgũ ʉmũgũre.

Ovejare joa suaroca ï oca mano robo bajiro oca maquĩji ï cũni ïre ïna ja ajebojarocati.

³³Masa jãjarã riojo quenabeto bojorise tõbujaguĩji ï. Ñeñaro ï yibitibojarocati ïre yiarĩ busi ïsirocũ maquĩji. Ï ñarã ïnamasiti ïre ïna sĩaja, “Ïna ñama ï janerãbatia”, yi masia manoja, yi wãñayijũ Etiopía gagu ï tira tuti.

³⁴Ito yija ï tũ mũa sãjacõri rujiyijũ Felipe.

—Isaías ï ucare gaye yũre ti gotiya mũ. ¿Ïmasi gayeti ucayijari ï? ¿Gãji gayere tʉoĩagũ ito bajiro ucayijarite ï? yiyijũ Etiopía gagu Felipere.

(Los Hechos 8.28-30)

³⁵ Ito yija iti tuti Isaías ï ucare gayere ïre ti gotiyijũ Felipe. “Jesús oca quenarise ña”, yirocũ Jesús ocare goti jeoyijũ Felipe Etiopía gagure.

³⁶ Warã riti ma tu itajura ñaroju ejayijarã ña:

—Tite, ado ña ide. ¿Adocãta yũ mure idé gu rotija quena ñati? yiyijũ Etiopía gagũ Felipere.

³⁷—Dios Macũ ñami Jesús, mũ yi tuoñaja mure idé gucũja yũ, yiyijũ Felipe ïre.

—Dios Macuti ñami Jesucristo, ya yũ, yiyijũ Etiopía gagũ.

³⁸ Ito yija tunuricoro tuja quea roticõri, itajuraju roja rügũyijarã ña. Ito yicõri idé guyijũ Felipe Etiopía gagure. ³⁹ Itajuraju ña maja rügũ waroca, ñajasaroti Espíritu Santo ãmicoayijũ Felipere. Ito bajiri juaji tibisijũ Etiopía gagũ ïre. Ito bajibojarocati queno wanũ quena wayijũ Etiopía gagũ ï waroju. ⁴⁰ Felipere ãmicõri Azoto wame cutiri cutoju ï goaroca yiyijũ Espíritu Santo. “¿Azotoju ñati yũ?” yi tuoñayijũ Felipe. Azotoju ñacõri wayijũ ï. Co cuto ruyabeto Jesús oca quenarise masare riaso ucuyijũ ï. Sũsari ïja Cesarea wame cutiri cutoju ejayijũ Felipe.

Jesure Saulo ï tuorũnũsuore gaye

(Hch 22.6-16; 26.12-18)

9 ¹ Jesure masirãre sã ãmogũju ñnare buto junisini tiyijũ Saulo. Ito bajiri paia ujure busigu wayijũ ï. ² Damasco cutoju minijuara wirijũ Jesure masirãre ãmagũ sãjarocũ papera seniyijũ Saulo paia ujure: “Ñnare yũ ti bujaro bajiroti ãmũa, romiare cũni ñnare Jerusalénju tubiarocũ ãmi wacũja yũ”, yiyijũ Saulo, ujure. ³ Ma ï waroca riti Damasco cutoju ï ejagũ wagũ yiroca, ñajasaroti macãrucũro gaye busurise siatiyijũ ïre. ⁴ ïre ito bajiro siatirocati jacaju quedi queacoayijũ Saulo. Ito yicõri ado bajiro oca ruyuyijũ ïre:

—Saulo, Saulo, ¿no yija yũre ñeñaro yi ãmoati mũ? yi oca ruyuyijũ ãmacũju.

⁵ Iti oca tuocõri ado bajiro seniñayijũ Saulo:

—¿Noju gagũ yũre busiati mũ? yiyijũ Saulo.

—Yuti ña Jesús, yũre ñeñaro yirocũ mũ suyaguti. Ito mũ yirise mũmasi ñeña bajiguti ya mũ. Adocãta mũmasiti jota mũ jajuja, juniroja mure. Iti gaye bajiro ya mũ yũre ñeñaro mũ yi ãmoja, yiyijũ Jesús ïre.

⁶ Ito yija Saulo ï ya rujũ nũrucũti:

—¿Ñe yũ yire ãmoati mũ? yiyijũ ï Jesure.

—Wasa Damascoju. Ito mũ ejaroca sigũ mure: “Adi ña mũ moaroti”, yigũ yiguĩji mure, yiyijũ Jesús Saulore.

⁷ Saulo rãca wana oca iti ruyubojarocati rujũre tibiticõri mano ucayijarã ña.

⁸ Ito bero yoa busari wũmũ rügũcõri tirocũ yibojayijũ Saulo. Itocõti cajea macũ ñacoayijũ ï. Ito bajigũre ï baba mesa Damascoju ïre tũa wayijarã ña. ⁹ Damascoju ejacõri udia rãmucõ ñayijũ Saulo cajea tire meje, bare meje, ito yicõri idire mejeti.

¹⁰ Damasco wame cutiri cutoju Jesure masigũ sigũ ñayijũ, Ananías wame cutigu. ï cãiroju ejacõri:

—¿Ñati Ananías mũ? yiyijũ Jesús ïre.

—Ado ña yu, yiyijü Ananías.

¹¹Ito ï yija tuocōri, ado bajiro yiyijü mani Uju:

—Coji wasa riojo wame cūtiri majü. Itoju Judas wame cūtigü ya wi ejagu yigüja mü. ¿Ado ñati Saulo, Tarso gagü? yiba mü ïre. Adocāta yure busigu yami ï. ¹²Ï cāiroju mü ya rio ïomu yu ïre. Ito bajiri ï tu sāja ejacōri ïre moaïagü yigüja mü, mucana tūdi ï cajea titoni. Ito bajirotire ï cāiroju ïomu yu Saulore. Ito bajiri coji ï tu wasa mü, yiyijü Jesús Ananíasre ï cāiroju.

¹³Iti tuocōri ado bajiro yiyijü Ananías, Jesure busigu:

—Jaje oca tuo ya ï ye. Mure masiaräre, Jerusalénju ñeñaro ï yigore, jaje oca ña ïre. ¹⁴Ito yicōri paia ujarä ñna roti ñucaja ado ejañi Saulo. Ito bajiri mure rücbuorä gña ñajare, gñare tubiarocu ado ejañi Saulo, yiyijü Ananías Jesure.

¹⁵Ito yija Jesujña ado bajiro gotiyijü Ananíasre:

—Yu oca masare riasorocure ïre cümü yu. Ujarä, judio masa, ito yicōri judio masa meje ñaräre cūni riasogu yigüiji Saulo. ¹⁶Yure cūdigü ñari jaje ï töbujaroca yirä yiräji gäjerä. Ï tu coji wasa mü, yiyijü Jesús Ananíasre.

¹⁷Ito ï yija tuocōri, wayijü ï ïja, Saulo tu wacu. Wijü sāja ejacōri ï ya ãmona moaïayijü Ananías Saulore:

—Yure tuo ya yu ocabaji mü. Mü wadiroca mure goaïoruti yure cōami. Jesús mani Uju, ïti cōami yure, mucana tūdi mü cajea titoni, ito yicōri Espiritu Santo mü ya usijü ï sājatoni, yiyijü Ananías Saulore.

¹⁸Ito ï yirocati, wai rütü robo bajirise ï ya cajeajü codo quediyijü Saulore. Ito bajijare mucana tūdi tiyijü Saulo. Ito bajija ticōri, “Yure idé guya mü”, yiyijü Saulo Ananíasre. ¹⁹Ito yija beroju bayijü Saulo mucana. Ito bajicōrijü seoyijü ï mucana. Ito bajiri Damascoju yoa busari ñayijü Saulo, Jesure masirä räca.

Damasco cuto gñare Dios oca Saulo ï gotisuore gaye

²⁰Judio masa ñna minijuari wijü sāja wacōri, Jesús oca ñnare riasoyijü Saulo. “Dios Macu ñami Jesús”, yiyijü Saulo. ²¹Ito ï yija tuocōri, tuo ucayijarä masa:

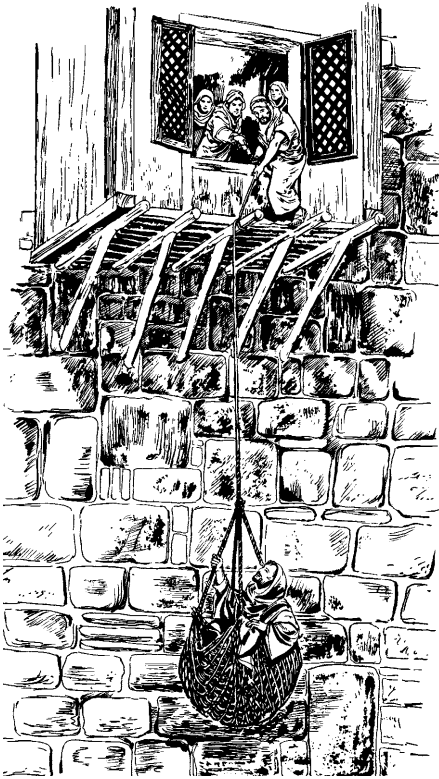
—¿Äni Saulo Jerusalénju, Jesure masiräre sïari masu meje ñati äni? Ito yicōri, ¿Jesure masiräre ñnarocu meje adoju wadiyijari ï? ¿Ñnare ñiacōri paia ujaräre ïsibiquijida ï? yiyijarä masa.

²²Ito bajiro ñna tuoïabojarocati buto oca seocōri, Dios oca gotiyijü Saulo. “Riti ya yu, Cristo ïti ñami Dios ï cōaru”, yiyijü Saulo. Queno tuo masire räca ï gotija, no bajiro cūdi masibisjarä ñna, judio masa Damasco gña.

Judio masare Saulo ï rudire gaye

²³Damascoju, Saulo ï ñaroca riti, “Ïre sïarüja mani”, yi tuoïayijarä judio masa. ²⁴Ito bajiro ñna sïa ämorä ñna cūñja, itire masicōyijü Saulo. Ñamiri cūni, ümuari cūni codeyijarä ñna cuto sojeri budirajuri. Judio masa sojeri codeyijarä Saulore sïarona. ²⁵Ito bajiri Jesure tuorünürä ïre ejabucayijarä ñna, ï rudi watoni.

(Los Hechos 9.25)

Cũto camotara cuní rijogodona jaja jibũna ãre sãcõri iti cuní gaje dũjajũ ãre rujiocõayijarã ãna. Ñami ito bajiro ãna yi sãoja rudiyijũ ã ãja.

Jerusalénjũ Saulo ã ñare gaye

26 Ito bajijare Jerusalénjũ rudi wayijũ ã. Jerusalénjũ ejacõri, Jesure masirã rãca minijua ãmobjayijũ ã. “Jesure masigũ meje ñaguĩji Saulo”, yi tũõiarã ãre gũiyijarã ãna. 27 Ito bajibojarocati, sigũ Bernabé wame cõtigu, Saulore ejabũayijũ. “Waya, apõstol mesare busito mani”, yiyijũ Bernabé Saulore. ãna tũ ejacõri ado bajiro busiyijũ Bernabé: “ãni Saulore ã ma waroca Jesús goãoyijũ ãre. Ito yicõri ãre busiyijũ Jesús. Damascojũ masare gũiari meje Jesús oca riasoñi Saulo”, yiyijũ Bernabé apõstol mesare. 28 Ito ã yija tũocõri, Saulore boca ãmiyijarã ãna. Ito yija Jerusalénjũ tujacõri ãna rãca wa ucuyijũ Saulo. Gũiari mejeti Jerusalén gãnare Jesús oca gotiyijũ ã. 29 Judio masa ñabojarãti griego oca busirãre ãna rãca tũõia busiyijũ

Saulo. Ito ã yibojarocati Saulore ruje siãre cuníyijarã ãna. 30 Iti oca tũocõri, Jesure tũorũnurã Cesareajũ Saulore ãmi wayijarã. Itijũna, “Mũ cutojũ Tarsojũ tũdi wasa mũ”, mũre ãna siãme yirocũ, yiyijarã ãna Saulore.

31 Iti rodoriti Judea sitajũ, Samaria sitajũ, ito yicõri Galilea sitajũ cuní ñeñarise tõbũjabisijarã Jesure tũorũnurã. ãnare ñeñaro yibisijarã gãjerã. Ito bajiri Jesús oca riasocõri bũto busa oca sãoyijarã ãna, Jesure tũorũnurã. ãre rũcũbũorã Diore queno cũdiyijarã ãna. Ito bajiri Espĩritu Santo ãnare ejabũaja jãjarã busa bũjũ wayijarã ãna, Jesure tũorũnurã.

Eneasre yisiore gaye

32 Sigũ Pedro wame cõtigu, Jesure tũorũnurãre co cũto ruyabeto ti ucuyijũ. Co rãmũ Lida wame cõtiri cutojũ, Jesure tũorũnurãre ti ucugũ wayijũ Pedro. 33 Itojũ ejacõri sigũ rudurũ Eneas wame cõtigure ti bũjayijũ ã. Rudurũ ñari udiã ãmojeno rodori ã ya camajũ jesasotiyijũ Eneas. 34 ãre ticõri ado bajiro yiyijũ Pedro:

—Tɔoya Eneas mɔ. Mure quenocõami Jesucristo. Ito bajiri wumũña. Ito yicõri mɔ ya cama ãmi wasa mɔ, yiyijɔ Pedro ïre.

Ito bajiro ï busirocati, ruduru ñabojaru wumuyijɔ Eneas ïja. ³⁵ Ñ waja tiyijarã Lida gãna, Sarõn gãna cuni. Itire ticõri bucũrã oca ïna tɔoĩarise jidicãcõri, Jesure boca ãmiyijarã ïna.

Dorcac iso tũdi catire gaye

³⁶ Sĩgõ Jope wame cutiri cuto gago, Tabita wame cutigo Jesure tɔorũnũgõ ñayijo iso. Griego ocanama, Dorcas wame cutigo ñayijo iso. Queno yigo ñayijo iso. Ito yicõri bojoro bujarãre queno ejabuasotiyijo iso. ³⁷ Lidajɔ Pedro ï ñaroca riti, Jope cuto gago cõcoayijo iso. Iso ñarã iso cõja ticõri, godarãre ïna yisotiado bajiro iso ya rujãre coeyijarã ïna. Ito yicõri co tuti weca, co sãnimã ricati isore cüyijarã ïna. ³⁸ Lida cuto tũti ñayijɔ Jope cuto. Ito bajiri Lida cutojɔ Pedro ï ñaja tɔocõri, jũarãre Pedre ïna jirã watoni cõayijarã Jesure tɔorũnrã. Pedro tũ ejacõri:

—Gua rãca coji waya, yiyijarã Jope gãna.

³⁹ Ito ïna yija tɔocõri, ïna rãca wayijɔ Pedro Jopejɔ. Itojɔ ejacõri Dorcas ñajaco ya rujɔ ñarõjɔ ïre ãmi wayijarã ïna. Jãjarã manujɔ godagoana romia oti ñayijarã iso tũ. Pedro ï eja ticõri, ï tũ gãni bia rũgũyijarã manujɔ godagoana romia, ïre busirona. “Tite mɔ. Dorcas ñajaco iso godaroto riojɔ saya jaje jio isicõ guare”, yiyijarã ïna romia Pedre. ⁴⁰ Ito bajijare, “Macũjɔ budi wasa maji”, yiyijɔ Pedro ïna romiare. Ito yicõri rijomunigãna ñini rũjũcõri Diore busiyijɔ Pedro. Diore busi tĩogũ, cõrore juda tiyijɔ:

—Tabita wumũña mɔ, yiyijɔ Pedro isore.

Ito ï yirocati, cajea titãcãyijo iso. Pedre ticõri jãja rũjũyijɔ iso. ⁴¹ Ito yija iso ya ãmo ñiacõri tũa wumũoyijɔ Pedro. Ito yicõri macũjɔ ñarãre jisõyijɔ Pedro. “Mucana tũdi iso catija tirã waya mɔ”, yiyijɔ Pedro, wajearã romiare, gãjerã Jesure tɔorũnrãre cuni. ⁴² Mucana tũdi iso catire tɔoyijarã Jope gãna. Ito bajiri jãjarã Jesure boca ãmiyijarã ïna. ⁴³ Yoari Jopejɔ ña ucuyijɔ Pedro. Itojɔ wãibucũrã wirori quenori masɔ, Simõn wame cutigũ tũ yoari ñayijɔ Pedro.

Pedre Cornelio ï oca cõare gaye

10 ¹ Cesarea wame cutiri cutojɔ, sĩgũ Cornelio wame cutigũ ñayijɔ. Italia gãna, co ñjamocõ masacõ surara ujɔ ñayijɔ Cornelio. Judio masɔ meje ñayijɔ ï. ² Judio masɔ meje ñabojaguti Diore rũcũbuoyijɔ ï. Ito yicõri ï ya wi gãna cuni Diore rũcũbuoyijarã. Judio masa bojoro bujarãre ejabuarocũ jaje niyeru ïsiyijɔ Cornelio. Ito yicõri co rũmũ rũyabeto Diore busisotiyijɔ ï. ³ Co rũmũ ñamicajɔ, tres iti tũjaroca, Dios ñaro gagũ ángel goaĩoyijɔ Corneliore. Queno tisacõyijɔ Cornelio ïre. Cornelio tũ sãja ejacõri ado bajiro yiyijɔ ángel:

—Cornelio, ¿ñati mɔ? yiyijɔ ángel ïre.

⁴ Ito ï yija tɔocõri, ïre ti ucayijɔ Cornelio:

—¿Ñe ãmoati mɔ? yiyijɔ Cornelio ïre.

Ito ï yija tʉocõri:

—Diore mʉ busija tʉoami. Ito yicõri bojoro bujarãre mʉ ejabuaja tiami. Ito bajiri mure tʉoia ti ñami Dios, yiyijʉ ángel Corneliore. ⁵Jope cutojʉ sīgũ ñaguĩji Simón Pedro wame cutigu. Ñre jirona ñmua jʉarã cõaña mʉ. ⁶Gãji Simón waibucurã wi quenori masu ï ya wijʉ ñaguĩji, riaca jajosa tʉ. Iti wijʉ Simón Pedre bujarã yirãji mʉ cõana, yiyijʉ ángel Corneliore.

⁷Ito bajiro yi tʉocõri wacoayijʉ ángel. Ito bajija bero ï ya moari masa jʉarã jiyijʉ Cornelio. Ito yicõri surara masu sīgũ ñre ejabuaru masu jiyijʉ ï. Ñ surara masu buto Diore rʉcubʉogʉ ñayijʉ. ⁸Ña ejaja ticõri, ángel ï busigore gotiyijʉ Cornelio. Ito yicõri Jope cutojʉ ñnare wa rotiyijʉ ï.

⁹Ito ï yija tʉocõri, wacoayijarã ña. Gaje rʉmʉ, busuri ñmacañi riojo ñaroca Jope cuto tʉjʉ ñayijarã ña. Ña ejaroto riojʉa wi rijogodo mʉja wacõri Diore busi ñayijʉ Pedro. Rujatutu ñayijʉ iti wi. ¹⁰Buto ñiocõcõri ba ñmoyijʉ Pedro. Gãjerã ñre bare meni ñsiroca ado bajiro goayijʉ Pedre. ¹¹Ñmacũjʉ macãrʉcũrojʉ soje janayijʉ. Saya jajoto bucuro jʉa dʉja gaja ñiacõri queoyoado bajiro ruji wadicõri ï tʉ ejayijʉ. ¹²Ito totijʉ waibucurã jeyaro sãñayijarã. Jenirã, wʉtirã, ito yicõri ñña cʉni sãñayijarã. ¹³Ito ñmacũjʉ oca ruyuyijʉ Pedre. Ado bajiro gotiyijʉ iti ñre:

—Pedro wʉmʉña mʉ. Ñnare sia baya mʉ, yiyijʉ oca Pedre.

¹⁴Iti oca tʉocõri ado bajiro cudiyijʉ Pedro:

—Meje babicuja yʉ. Rẽore gaye baĩabiticu yʉ, yiyijʉ Pedro.

¹⁵Ito yija mʉcana oca ruyuyijʉ ñmacũjʉ:

—Rẽore ña, yibesa, “Baya”, yʉ yiriseama, quenarise ña, yi ruyuyijʉ oca ñmacũjʉ gaye.

(Los Hechos 10.11-12)

¹⁶ Ʋdiajijũ oca ruyuyijũ Pedrore. Ʋdiaji ĩ bũsija bero saya totijũ wadiana waibũcũrã, wũtirã jeyaro tũdi ãmi mũocũyijũ Dios mũcana.

¹⁷ Itire ticũri ruje tuoĩayijũ Pedro. “¿No yireoni yũre bajiatibeti?” yi tuoĩayijũ Pedro. Ito ĩ yirocati, Cornelio ĩ cõana ejayijarã Pedro ĩ ñari wi soje tu. ¹⁸ Itoju ejacũri ado bajiro seniĩayijarã ĩna:

—¿Adi wijũ Simón Pedro wame cutigu ñati? yiyijarã ĩna, Cornelio ĩ cõana.

¹⁹ ĩ tigure ĩ tuoĩaroca riti Espĩritu Santo busiyijũ Pedrore:

—Tũote. Ʋdiarã ãmũa mũre ãmarã ejama. ²⁰ Coji ĩna rãca wasa mũ. Ñe usiriobicũti wacoasa, yũ cõarã ĩna ñajare, yiyijũ Espĩritu Santo Pedrore.

²¹ Ito ĩ yija tũocũri, Cornelio ĩ cõana tũ udiarã tũ ruji wayijũ Pedro:

—Yũti ña mũa ãmagũ. ¿No yirã wadiri mũa? yiyijũ Pedro ĩnare.

²² Ito ĩ yija tũocũri, ado bajiro cũdiyijarã ĩna: —Gua uju Cornelio cõami gũare. Queno yigũ ñami ĩ. Ito yicũri Diore rũcũbuogu ñami Cornelio. Judio masa jeyaro rũcũbuocã Cornelio. Ado bajiro gua ujuere busiĩni Dios ñaro gagũ ángel: “Cornelio tũoya mũ. Simón Pedrore jiteña mũ. Ito yicũri ĩ busirisere queno tuoba mũ”, yiĩni ángel gua ujuere, yiyijarã Cornelio ĩ cõana Simón Pedrore.

²³ —Ado sãja waya maji, ãmũa jedicoaju. Yũ tũ caniña maji, yiyijũ Pedro ĩnare. Gaje rũmũ ĩna rãca wayijũ Pedro ĩja. Coriarã Jope gãna Jesure tũorũnrã, Pedro mesa rãca baba cuti wayijarã ĩna.

²⁴ Busuri gaje rũmũju, Cesareaju ejayijarã ĩna. ĩna ejaroto riojuaju, ĩ ñarãre ĩ baba mesa rãca minijua ñayijũ Cornelio. Ito bajiri ĩna ñarocũti minijua ñacũri Pedro mesare bocati ñayijarã ĩna. ²⁵ Wi tũ ĩna ejaroca Pedrore boca ãmirocũ budi wayijũ Cornelio. Ito yicũri rijomunigãna ñini rũjũcũri Pedrore rũcũbuoyijũ Cornelio. ²⁶ Ito ĩ yibojarocati:

—Wũmũña. Mũ roboti masũ ña yũ cũni. Dios meje ña yũ, yiyijũ Pedro Cornelio.

²⁷ Ito bajiro ĩ yija tũocũri, wũmũcoayijũ Cornelio ĩja. Ito bajiri gãmeri busirã riti wijũ sãjacoayijarã ĩna ĩja. Ito sãja wacũri masa jãjarã minijuanare tiyijũ Pedro. ²⁸ Ito yija ticũri, ado bajiro ĩnare gotiyijũ Pedro:

—Gua judio masa gãjerã masa rãca gua wũsaja, ito yicũri gãjerã masa ya wi sãjaja, rẽore gaye ña gũare. Itire tuo masia mũa. Ito bajibojarocati Dioama ado bajiro gotiquĩ yũre: “Quena ña, yũ yiriseama quenarise ña. Rẽore ña, yibesa mũ”, yiquĩ Dios yũre. Ito bajiri, “Yũ judio masũ ñabojagũti gãjerã masa rãca yũ wũsaja rẽore meje ña”, yi masia yũ. ²⁹ Ito bajiri mũ ya oca tũocũri ñe usiriobicũti wadibũ yũ. Ito bajiri, “¿No yirocũ yũre oca cõacati mũ?” yiyijũ Pedro Cornelio.

³⁰ Ito ĩ yija tũocũri, ado bajiro ĩre cũdiyijũ Cornelio:

—Juaria rũmũri tũja yucũ weca ãmacañi ĩ tũjaroca, babicũ riti Diore yũ busija bero. Ado Diore yũ busirocati sigũ ángel yutabujuri yorise sãñagũ yũre goaĩoguĩ.

³¹ Ado bajiro yũre gotiquĩ ĩ: “Dioe mũ busire tuoami ĩ. Ito yicũri bojoro bujarãre mũ ejabũare gaye itire cũni masiami Dios. ³² Ito bajiri Jope cũtoju Simón Pedro wame cutigũre jiteña. Gãji Simón waibũcũrã wi quenori masũ ya wi ñagũji

Pedro. Riaca jajosa tunima ñaroja iti wi ñaro”, yiquí ángel yure. ³³Ito bajiro yure ñ gotija tuocōri, ejori mure oca cōacu ya, yiyijū Cornelio Pedrore. Queno wadiyija mu. Ado mu ejaja quena guare. Adoju Dios ñ tiro riojo minijuabu gua ñ oca tuorona. Ñarocōti Dios ñ gotire gayere tuo ãmoa gua, yiyijū Cornelio Pedrore.

Cornelio ya wijū Pedro ñ riasore gaye

³⁴Ito bajiro ñ yija tuocōri, busisuooyijū Pedro ñja:

—Tuo masia ya ñja. “Judio masare riti maia ya”, yibeami Dios. Mani jeyarore corocō ti maiami Dios. ³⁵Gua masare, ito yicōri mua masare cūni corocōti ti maiami Dios. Diore mani rucubuoja, ito yicōri ñeñarise mani yibeja, manire boca ãmigū yiguiji Dios. ³⁶Jane mejeju oca quenarise Israel sita gānare Dios ñ goticāre gaye masirā ña mua: “Yu cōarare mua tuorūnaja, ya rāca queno usi cutirā yirāji mua”, yiyijū Dios Israel sita gānare. Dios ñ cōarū Jesucristo mani jeyaro Eju ñami ñja. Itire masia mua. ³⁷Israel sitaju Jesús quenarise ñ yigorere masia mua. Ito yicōri Galilieaju Jesure Juan ñ idé guraju bero ñasarise yisuoñi Jesús. ³⁸Jesús Nazaret gagure Espiritu Santo ñ quedí sājaroa yiyijū Dios. Ito yicōri ñ masirise jidicāni Dios Jesure. No ñ waro bajiro masare queno yini Jesús. Rūmúa sānarare ñ ti bujaja, rūmūare bucōani Jesús. “Ito bajiro yini Jesús, Dios ñ rāca ñaja”, yí tuoia mua. ³⁹Gua apóstol mesa, judio masa sitaju jeyaro Jesús ñ yicatire ticu gua. Ito yicōri Jerusalénju yucutēoju ñre ña sīaja, ticu gua. ⁴⁰Udia rāmu bero, Dioama Jesure ñ catiroca yini. Jesús guare goaiaroca yini Dios. ⁴¹Masa jeyarore meje goañoñi Jesús. Dios guare cajerojuti Jesús oca gotirona ñ cūcāna ñajare, guare riti goañoquí Jesús. “Mucana tūdi catiami Jesús”, gua yí masitoni, guare ñ goaiaroca yini Dios. Mucana Jesús ñ catija bero ñ rāca bacu gua. ⁴²Guare ñ oca masare goti rotiquí Jesús. Catirāre ito yicōri godanare cūni, ñna ñeñaro yirise waja senitoni cūni Dios Jesure. Itire guare goti rotiquí Jesús. ⁴³No Jesure tuorūnūgūti, ñ ñeñaro yirisere ācabojogu yiguiji Dios. Ito bajiroti ucañi Diore goti ñsiri masa sīgū ruyabeto, yiyijū Pedro masare.

Judio masa mejece cūni Espiritu Santo ñ quedí sājare gaye

⁴⁴Ito ñ yirocati Espiritu Santo quedí sājayijū Pedro ñ busirāre. ⁴⁵⁻⁴⁶Ito bajiro ricati riti ñna masibiti oca ñabojareti busisuooyijarā ñna. Ito yicōri Diore rucubuooyijarā ñna. Itire ticōri ruje tuoñayijarā Pedro rāca ejana judio masa. “Aba, judio masa meje ñabojarāre cūni Espiritu Santo quedí sājacoami”, yiyijarā ñna Jesure masirā, Pedro rāca gāna. ⁴⁷Ito yicōri ñ rāca gānare busiyijū Pedro mucana: —Tuo ya ya ñarā mua. Manire bajiroti Espiritu Santo quedí sājami ñnare cūni. Sīgū, “Ñnare idé gubitiraja mani”, yirā wusati mani, yiyijū Pedro ñnare. “Ñnare idé gubesa”, yigū mañijū.

⁴⁸Ito bajiro, “ ‘Jesure tuorūnūrā ña gua cūni’, mua yí masija, ñ wamena idé gu rotija quena”, yiyijū Pedro ñnare.

Ñna idé gu ecoja bero ado bajiro yiyijarā ñna Pedrore:

—Wabesa maji. Ado gua rāca jabeto ñaña maji, yiyijarā ñna Pedrore.

Jerusalén gånare Jesure masiråre Pedro i gotire gaye

11 ¹Nocõ mejeti oca tuoyjarã apóstol mesa, Judea gãna Jesure tuorũnarã cuni. “Judio masa meje ñabojarãti, Jesure boca ãmiyjarã”, yire gaye oca tuocõri junisiniyjarã coriarã. ²Ito bajiri Pedro Jerusalénju i mũa ejaroca, judio masa Jesure boca ãmisuõana Pedrore busituyjarã ña. ³Ado bajiro ñre seniayjarã ña:

—¿No yija judio masa ya wi meje ñabojarocati, sãjari mu? Ito yicõri, ¿no yija ña rãca bari mu? yiyjarã ña Pedrore.

⁴Ito yija Pedro gotiyju ñnare, “Ado bajiro rãtacu”, yirocu gotiyju i ñnare:

⁵—Jope cutõju ñacõri, Diore busicu yu. Diore yu busiroca, ado bajiro goacu yure. Ñmacũju saya jajoto bucuo juu duja gaja ñiacõri, ñiado bajiro ruji wadicõri, yu tu ejacu. ⁶“¿Ñe ñati totiju?” yirocu, queno ticu yu. Itoju waibucurã jeyaro ña sãñaja ticu yu. Gãjerona, jenirã ito yicõri wãtirãre cuni ticu yu. ⁷Ito bero ado bajiro oca goti ruyucu yure: “Pedro, wãmuña mu. Ñnare sãa baya mu”, yi ruyucu yure. ⁸“Meje, babicuja yu. Rẽore gaye baibiticu yu”, yicu yu. ⁹Mucana ñmacũju gaye oca ruyucu yure. Ado bajiro ruyucu: “‘Baya’, yu yiriseama, ‘Rẽore ña’, yibesa. Quenarise ña”, yi ruyucu ñmacũju gaye Dios oca. ¹⁰Udiajju ito bajiro ruyucu Dios oca. Udiaji i busija bero, saya totiju wadiana, waibucurã rãcati jeyaro tãdi ãmi muocõqui Dios mucana. ¹¹Ito yiroca riti ñmua udiarã ejacã yu ñari wiju. Cesarea gagu Cornelio wame cutigu ñnare cõañi, yure ña ãmatoni. ¹²“Ñe usiriobicati wasa mu”, Espiritu Santo i yijare wacu yu. Ito yicõri coga ãmojeno Jesure masirã yure baba cuti wacã ña. Yu rãca wacana ñarocõti Cornelio ya wiju sãjacu gna. ¹³I tu gna sãja ejaroca, ado bajiro guare busiqui Cornelio:

—Dios ñaro gagu ángel yu ya wi i rügõja ticu yu. I ado bajiro busiqui yure: “Jope cutõju ñmua cõaña mu, Simón Pedrore jirona. ¹⁴Simón Pedro mu tu ejacõri, ‘Jeame ñjuroju mu wabore ñaroca ado bajiro mure masogũ yiguji Dios’, yire gaye mure gotigu yiguji. Mu ya wi gånare cuni ito bajiroti yigu yiguji Pedro”, yiqui Cornelio guare, ángel i busire guare gotigu. ¹⁵Cornelio i busi tioroca, ito gånare busicu yu. Ñnare yu busisurorocati, Espiritu Santo sãjaqui ñnare, manire i sãjacato bajiroti. ¹⁶Ito bajiro iti bajija ticõri, mani Uju i goticatire, tuoia bujacu yu. Ado bajiro baja i goticati: “Idena muare idé guqui Juan. Dioama muare Espiritu Santo queo sãgũ yiguji, ‘Dios ñarã ñama ña’, gãjerã ña yitoni”. Ito bajiro cajeroju gotiqui Jesús manire. ¹⁷Dios, Espiritu Santo sãjaroca yiqui ñnare, judio masa meje ña ñabojarocati, mani Jesure boca ãmiroca i queda sãjacato bajiroti. Ito bajiri Diore rão masiado manicu yu, yiyju Pedro ñnare.

¹⁸Iti tuocõri Pedrore busitu jidicãyjarã ña:

—Queno yigu ñami Dios. Judio masa meje ña ñabojarocati, ñẽñaro ña yirisere jidicãja, catitñnare gaye ña bujatoni ñnare cũni Dios, yiyjarã judio masa Jesure boca ãmigoana.

Antioquía gāna Jesure masirā gaye

¹⁹Iti r̄um̄uri riojua busa Estebanre s̄iayijarā Diore masimena. Īre s̄iacōri Jesure t̄uor̄ūnr̄āre ūsirioro yi codesuoyijarā ĩna. Ito bajiri coriarā Jesure t̄uor̄ūnr̄ā Feniciajū, Chiprejū, ito yicōri Antioquėjū c̄uni rudi wayijarā ĩna. Iti t̄utorijū ejacōri, judio masare riti Dios oca gotijijarā ĩna. ²⁰Gājerāma, Chipre gāna, Cirene gāna wacōri Antioquėjū ejayijarā. Itoju ejacōri judio masa meje n̄arāre c̄uni Jesús oca quenarise gotijijarā ĩna. ²¹Queno ĩna busitoni ĩnare ejabuayijū Dios. Ito bajiri Dios oca t̄uocōri jājarā masa, b̄uc̄urā ūsi ĩna t̄uoīarise jidicāyijarā ĩna. Ito yicōri Jesure boca āmiyijarā ĩna.

²²Jerusalén gāna Jesure t̄uor̄ūnr̄ā, “Antioquėjū jājarā Jesure boca āmiyijarā”, yija t̄uoyijarā ĩna. Ito bajiri “Titēna, riti bajiati”, yirona Bernabére cōayijarā ĩna. ²³Ito ejacōri, Dios ĩ queno yirere ti ejayijū Bernabé. Ito bajiri b̄uto wan̄ quenayijū ĩ. Ado bajiro ĩnare riaso busiyijū ĩ:

—Sīgū r̄ayabeto, Jesure queno t̄uor̄ūnr̄āna m̄ua. Ito yicōri ĩre jidicābeja, yiyijū Bernabé ĩnare.

²⁴Quenarise t̄uoīagū n̄ayijū Bernabé. Esp̄iritu Santo ĩ s̄āñajare, Diore riti t̄uoīayijū ĩ. Ito bajiri masa jājarā ĩ busija t̄uocōri, Jesure boca āmiyijarā ĩna.

²⁵Ito bero Tarso wame c̄utiri c̄utoju wayijū Bernabé, Saulore āmagū. ²⁶Īre b̄ujacōri, “Antioquėjū wato mani”, yiyijū ĩre. Ito bajiri ĩna j̄uarāti wayijarā Antioquėjū. Itoju co rodo n̄ayijarā ĩna, Jesure t̄uor̄ūnr̄ā rāca. Jājarā masare Dios oca riasoyijarā ĩna. Iti c̄utoju cajero, “Cristiano masa n̄ama ĩna”, yire gayere yis̄uoyijarā ĩna Jesucristore masirāre. “Cristore masirā n̄ama”, yireoni n̄ayijū iti.

²⁷Iti r̄um̄uriti Jerusalén gāna, Diore goti ĩsiri masa ejayijarā itoju Antioquėjū. Jesure t̄uor̄ūnr̄ā ĩna minijua n̄aroca, ejayijarā ĩna. ²⁸⁻³⁰Sīgū Agabo wame cutigū ĩna wato ejacōri w̄m̄ r̄ūḡūyijū. Esp̄iritu Santore t̄uocōri ado bajiro busiyijū ĩ: “Judea sita n̄arocōti, n̄iojuniro yiroja. Bare jedicoaro yiroja iti sita”, yiyijū Agabo. Ito ĩ yija t̄uocōri: “Judea gānare n̄iojogarā yirāji ĩna. ĩnare niyeru cōana mani”, yi t̄uoīa busiyijarā Antioquía gāna Jesure t̄uor̄ūnr̄ā. Ito bajiri no ĩna r̄ucorocō ĩsiyijarā ĩna. Ito bajiro yicōri Bernabé, Saulo ĩna j̄uarāre niyeru Judeajū cū rotijijarā ĩna. “Jesure t̄uor̄ūnr̄āre ūmatā n̄ari masare ĩsitēna”, yi rotijijarā ĩna. Jane mejeju Claudio ūju ĩ n̄araju ito bajiro r̄etayijū.

Pedrore Herodes ĩ tubia rotire gaye

12 ¹Iti r̄um̄uriti ūju Herodes, Jesure t̄uor̄ūnr̄āre c̄un̄is̄uoyijū. ²Ito yicōri, Juan ocabaji Santiagore s̄ia rotijijū ĩ sarera jāina. ³Itire b̄uto wan̄uyijarā judio masa. ĩna wan̄uja ticōri, Pedrore c̄uni n̄iacōri tubia rotijijū ĩ. Ito bajiro r̄etac̄u, naju wadarise ūco w̄uoya mani bare basa ĩna menicati r̄um̄uri. ⁴Pedro rudibe yiroc̄u, code wasoaronare surara c̄ūyijū Herodes. Co ḡubocō coga ḡubojeno n̄ayijarā ĩna jeyaro. “Pascua basa busuaqueari r̄um̄u, masa riojo Pedrore s̄ia rotic̄uja yu”, yi t̄uoīayijū

Herodes. ⁵Ito bajiri Pedro quenoguti code ecocōyijũ. Ito bajija t̄uocōri, Jesure t̄uor̄unur̄a ruje Diore busiyjar̄a Pedrore yiari.

Tubiara wijũ ñagũre Pedrore Dios i bucōare gaye

⁶Tubiara wijũ surara j̄uar̄a watoje cani cũñayijũ Pedro. Busuriti ñabojayijũ Herodes ĩre s̄ia rotira r̄umũ. J̄ua ma come mana Pedro ya ãmori siayjar̄a ĩna. Ḡajer̄a surara soje t̄u code r̄ũgōyjar̄a ĩna. ⁷Ñajasaroti, ángel goayijũ. Ito yicōri tubiara wi busu dajacoayijũ. Ito yija ángel Pedrore moaĩayijũ i yujitoni. Pedro ĩ yujiroca, ado bajiro gotiyijũ ángel:

—Coji w̄um̄ña m̄ũ, yiyijũ Pedrore.

Ito yirocati Pedrore siabojara mari, come mari quedicoayijũ.

⁸—M̄ũ ya yutabuju s̄añaña m̄ũ, ito yicōri m̄ũ ya ḡuboco s̄añaña, yiyijũ ángel Pedrore.

Ī ḡuboco s̄añaroca riti:

—M̄ũ ya cubija ḡũmaña. Waya, ȳure s̄uya waya m̄ũ, yiyijũ ángel Pedrore.

⁹Ito ĩ yija t̄uocōri, ĩ bero s̄uya wayijũ Pedro. Ito bajia, yi masia mañijũ Pedrore. “Riti bajiati iti. B̄uroti bajiroja gajea”, yi t̄uoĩayijũ Pedro. ¹⁰War̄a riti j̄ua soje surara ĩna coderi sojeri r̄etayjar̄a ĩna. Susari soje come soje ñayijũ. Iti soje t̄u ĩna ejaroca itimasiti janayijũ iti soje. Ito bajiri budi wacōri ma ĩna warocati ito bajia yi masia manoti godacoayijũ ángel. Ito bajiri Pedro s̄iḡũti tujayijũ ĩja. ¹¹Ito bajija ticōri, “Riti bajia. Herodes ȳure siame yirocũ, ¿Ángel ȳure ĩ bucōatoni, cōayijari Dios?” yi t̄uoĩayijũ Pedro. “Ito bajiri judio masa ȳure ĩna ñeñaro, ĩna yi ãmorise r̄etabetoja ĩja”, yi t̄uoĩayijũ Pedro.

(Los Hechos 12.6)

¹²Iti t̄uoĩagũ riti, Juan Marcos jaco, María ya wiju ejayiju ĩ. Iti wiju minijuaçõri masa jãjarã ñayijarã, Diore busirã. ¹³Soje tũ ejacõri, “¿Ñati mua?” yiyiju Pedro. Ito ĩ yija tuocõri, s̄igõ ejabuari maso, Rode wame cutigo, soje tũ eja r̄ũgũcõri, tuo r̄ũgõyijo, “¿Ñimu ñati?” yiroco. ¹⁴Ito yicõri iso janaroto riojua, Pedro oca tuo masiyijo iso. ĩ oca tuo masicõri buto wanu quenacõri soje janabecoti wiju ñarãre gotigo wayijo iso:

—Macũju ñaru Pedro, yiyijo iso ñare.

¹⁵Ito bajiro iso yija tuocõri:

—Mecugõ ya mu, yiyijarã ña.

Ña ito yijare:

—Ri ya yu, yiyijo iso.

Iso ito yijare:

—Dios ñaro gagũ ángel ñaguĩji. Pedrore s̄iacõana ña, yiyijarã ña isore.

¹⁶Ito ña yiroca riti, “¿Ñati mua, ñati mua?” yi r̄ũgõyiju Pedro, macũju. Soje janacõri, Pedrore ti ucayijarã ña. ¹⁷Ña ucaya ticõri, ñare oca tayiju Pedro, “Yuti ña”, yirocu:

—Ado bajiro bucõami mani Uju yure, tubiara wiju yu ñaroca, yi gotiyiju ñare. Santiagore gotiya adi. Ito yicõri mani ñarãre cuni gotiya mua, yiyiju Pedro ñare.

Ito yi budi wacõri gajeroju wayiju Pedro.

¹⁸Iti busuja bero tubiara wi codebojana surara, Pedro ĩ manija ticõri, ruje bujatobisijarã ña. “¿No bajiyijari Pedro? ¿No wayijari?” yiyijarã ña.

¹⁹ĩ manija ticõri, Pedrore ãma rotibojayiju Herodes. ĩre bujabisijarã ña. Surarare tubiara wiju codebojanare seniayiju Herodes. No bajiro cudi masia mañiju ñare. Ito bajiri ito codebojanareti, s̄ia rotiyiju Herodes ĩja. Ito bero Judeaju ñabojaru wacoayiju Herodes, Cesareaju ñagũ wacu.

Herodes ĩ godare gaye

²⁰Tiro gãna ito yicõri Sidón gãnare cuni ruje junisiniyiju Herodes. Sidón gãna, Tiro gãna cuni canamuocõri, Herodesre oca quenorã wayijarã ña. ĩ rãca ruje oca queno amoyijarã ña. Herodes ĩ ñari sita riti bare bujasoticõri, “ĩ junisiniya manire bare ecabitiboguĩji”, yirona Herodes uju tujũ oca quenorã wayijarã ña. Herodesre ña busiroto riojua, ĩre ejabuari masu ñasagu, Blasto wame cutigure busiyijarã ña. ñare jabeto ti maicõri ñare busi ĩsiyiju Blasto. ĩ busija tuocõri, ado bajiro yiyiju Herodes:

—Co r̄umu ñare busicuja yu, yiyiju Herodes. ²¹Ñare ĩ busiroti r̄umu ejaroca, uju ñagũ ĩ sãnarise yutabujuri quenarise sãñayiju Herodes. Ito yicõri uju ya cumuro ñasari cumuro eja r̄ujũcõri, masare oca gotiyiju ĩ.

²²Herodes ĩ busija tuocõri:

—Masu meje ñami ãni. Dioti ñami ãni, yiyijarã masa ĩre r̄ucubhorã.

²³Ito bajiro ña busiroca riti, Dios ñaro gagũ, ángel Herodes ĩ cõroca yiyiju. Ito bero yoa busari becoati ba s̄ayijarã ĩ ñajacure. “Busibesa mua. Jidicãna mua. Dios meje ña yu. Diore riti r̄ucubhoaya mua”, ĩ yibitire waja, ito bajiro bajiyiju ĩ ñajacure.

²⁴Iti rodoti masa jãjarã tũoyijarã Dios ocare. Ito yicõri jãjarã Jesure boca ãmiyijarã.

²⁵Bernabé, Saulo rãca Jerusalén gãnare ãna ãmi ejarise niyeru ãsicõri, Antioquíaju tãdi wayijarã ãna. Juan Marcos wame cutigu ãna rãca wayijã.

Bernabé, Saulo Dios oca ãna goti ucusũore gaye

13 ¹Antioquíaju Jesure tuorũnũrã rãca ñayijarã Diore goti ãsiri masa ito yicõri ã oca riasori masa cuni. ãna ado bajiro wame cutiyijarã: Bernabé, Simón Nĩgũ, Lucio Cirene gagũ, Manaén Galilea gagũ ẽjũ Herodes rãca bucuarũ, ito yicõri Saulo. Itocõ ñayijarã ãna. ²Mani ẽjũ rũcũbũorona minijuara wĩjũ minijua ñayijarã ãna. Ito bajiri Diore tũoĩa ãmorã bamena riti ãre busi ñayijarã ãna. Ito bajiro ãna bajiroca Espĩritu Santo ado bajiro ãnare gotiyijũ:

—Bernabé, Saulore cuni ñasarise yũre ãna moa ãsitoni besecu yũ. Ito bajiri ãnare wa rotiba gãjerãre yũ oca ãna riasotoni, yiyijũ Espĩritu Santo.

³Iti oca tũocõri bamena riti Diore busiyijarã ãna maji. Ito yi, Diore busirãjũ Bernabé, Saulore cuni ãmo jidi jeoyijarã ãna, ãnare Dios ã ejabuatonĩ. Ito bajiro yicõri ãnare wa rotiyijarã ãna. “Wasa, quenajaro”, yiyijarã ãna.

Chĩpre wame cutiri yogajũ apõstol mesa ãna ware gaye

⁴Ito bajiri Espĩritu Santo ã wa rotiado bajiroti Seleuciajũ wayijũ Saulo, Bernabé rãca. Ito ejacõri cumajũ sãjayijarã ãna, Chĩpre wame cutiri yogajũ warona. ⁵Ito majado Salamina wame cutiri cuto ejayijarã ãna. Ito ñacõri judio masa ãna minijuasotiri wirijũ Dios oca riasoyijarã ãna. Juan Marcos wame cutigu ãna rãca jũdayijũ. ãnare ejabuari masũ ñayijũ ã. ⁶Iti yoga ñari cutori jeyaro riaso ucurã wayijarã ãna. Ito bajirã riti Pafos wame cutiri cuto ejayijarã ãna. Ito sigũ judio masũ Barjesús wame cutigure ti bujayijarã ãna. Cumu ñayijũ ã. “Diore yĩari busigu ña yũ”, yi ruoyijũ ã masare. ⁷ĩ cumu iti yoga ẽjũ Sergio Pablo wame cutigu rãca baba cutiyijũ ã. Queno tũoĩagũ ñayijũ Sergio Pabloama. Ito bajiri Dios oca tũo ãmogũ Bernabé, Saulore cuni ji rotiyijũ ã. ⁸Cumuama Bernabé, Saulo ãna tũoĩaro bajiro meje tũoĩayijũ. ã cumu griego ocana Elimas wame cutigu ñayijũ ã. Ito gagũ ẽjũ ãna busirise tũore ãmobisijũ cumu. Ito bajiri, “ãna busirisere tuorũnũbesa mũ”, yiyijũ cumu iti cuto gagũ ẽjũre. ⁹Ito yija Espĩritu Santo ejabuarena cumure oca sũoro tijuyijũ Saulo. Sigũ ñabojaguti juaji wame cutiyijũ Saulo. Gaje ã wame Pablo ñayijũ. ¹⁰Cumure riti ticõri ado bajiro busiyijũ ã:

—Rũori masũ ña mũ. Neñaro yi jaigu ña mũ. Rũmẽ macũ ña mũ. Ito yicõri jeyaro quenarisere tegũ ña mũ. Mani ẽjũ Diore tegũ ña mũ. “Ñasarise ña”, Dios ã yija, “Ñasarise meje ña”, ya mũ, yiyijũ Pablo cumure. ¹¹Adocãta iti waja neñaro mũ tũoĩaroca yigu yiguĩji Dios mũre. Cajea tibicũ ñagũ ya mũ. Ito yicõri yoa busari ãmacañi ã asirise tibicũ yiguja mũ, yiyijũ Pablo cumure.

Ito ã yirocati ã ya cajea rãitĩa godacoayijũ cumure. Ito bajiri cajea tibicũ ñari, ãre tũa watoni gãjire ãmabojayijũ ã. ¹²Ito ã bajija ti ucacõri Jesure tuorũnũsũoyijũ iti yoga gagũ ẽjũ. “Riti ña ãna gotirise”, yi tũoĩa rũcũbũoyijũ ã.

Antioquíajü Pablo mesa ña ñare gaye

¹³Iti rumuriti Pablo ñ baba mesa rāca Pafos roja ejacōri cumana Panfilia sita, Perge wame cutiri cuto wayijarā ña. Itoju ejacōri ñare cū tūdiyijü Juan, Jerusalénju tūdi wacu mūcana. ¹⁴Ito bajibojarocati Pablo, Bernabé cūni Perge ñacōri Antioquía cutoju wayijarā, Pisidia sita tū ñari cutoju. Itona ñacōri tujacāra rumu iti ñaroca, judio masa ña minijuari wijü sāja wacōri rujijjarā ña. ¹⁵Itona rujicōri Dios ñ rotirise ito yicōri Diore goti ñsiri masa ña ucare busi gotija tuoyijarā ña. Sīgü ñ busi gotija bero, minijuara wi gāna ujarā Bernabé, Pablöre ado bajiro yiyijarā:

—Yü ñarā, oca gotire gaye müare ñaja, gotiya adocāta, yiyijarā ujarā ñare.

¹⁶Ito ña yija tuocōri, busirocu wumu rügüyijü Pablo. “Busimenati tuoya müa”, yirocu ñ ya āmo wuamocōri “busibesa müa”, yiyijü ñ. Ito yicōri ado bajiro yiyijü ñ ñare:

—Yü ñarā Israel sita gāna, queno tuoya müa. Gaje masa ñabojarāti Diore rūcuborā ñari queno tuoya müa cūni. ¹⁷Dios mani rūcubhogu, mani Israel sita gāna ñicusabatiare beseñi. ñare besecōri queno ñare yiñi Dios. Egipto sita gānare moa ñsirā ña ñabojarocati jājarā ña bujuroca yiñi Dios. ñ masirisena Egipto sita gānare ña rudi masitoni ñare ña ñaroca yiñi Dios. ¹⁸Yucu manojü jūarā masacō rodori ñayijarā ña. Itona ñacōri ñeñaro ña yibojarocati, ti usirio yibisijü Dios. Quenoti ñacōayijü. ¹⁹Canaán wame cutiri sita gāna jua āmojeno butu gānare ruyurioyijü Dios, mani ñicusabatia ña ya sita ñabojare ña rucotoni. ²⁰Ito bajiri mani ñicusabatia cuatrocientos cincuenta rodori ñayijarā itojü, yiyijü Pablo masare.

‘Samuel, Dios oca goti ñsiri masü ñ ñaroto riojua ña tirūnronare cūyijü Dios. ²¹Samuel Dios oca goti ñsiri masü ñ ñaroca: “Sīgü gua uju āmoa gua”, yiyijarā mani ñicusabatia Diore. Ito bajiro ña yija tuocōri, Saúl, Cis macure ña uju ñarocu cūyijü Dios jūarā masacō rodoricō. Benjamín ñayoru janerābatia janamiti ñayijü Saúl. ²²Jūarā masacō rodori bero mūcana uju wasoayijü Dios. Ito bajiri Saúlre bucōacōri Davidjuare uju cūyijü Dios mūcana. Davidre tuoia busigu, ado bajiro busiyijü Dios: “Yü tija David, Isaí macu, yu robo bajiro usi cutigu ñami ñ. Ito bajiri yu āmoro bajiro yigü yigüñi ñ”, yiyijü Dios, Davidre tuoia busigu. ²³Ñ David ñayoru janerābatia janamiti ñañi Jesús. Jane mejeju Dios ñ gotiado bajiroti mani Israel sita gānare masotoni cōañi Dios Jesure. ²⁴Jesús riojua ñ yagu Juan mani ñarā Israel sita gānare Dios oca riasoyijü ñ. Ado bajiro gotiyijü Juan ña jeyarore: “Müa ñeñaro yirisere jidicācōri idé gu rotiana ñaruja müare”, yiyijü Juan mani ñarā Israel sita gānare. ²⁵Ito yicōri ñ godaroto riojua busa bajiroti ado bajiro yiyijü Juan: “Ñti ñaguñi Dios ñ cōaru, ¿yire masiati müa yure? Meje ña yuama. Nocō mejeti ejagu yigüñi mani yagu. ñ ñagü yigüñi ñasagu. Yuama meje ña. Müa robo bajiguti ña yuama. ñ ñagü yigüñi ñasari masü”, yiyijü Juan mani ñarāre, yiyijü Pablo, masare gotigu.

26 Yũ ñarã, Abraham janerãbatia ña mani. Queno tũoya mũa. Gaje masa ñabojarãti Diore rũcũbuorã ñari queno tũoya mũa cũni. “No Jesure tũorũnũgũre masogũ yigũiji Dios”, yire oca manire cõañi Dios. 27 Ito bajibojarocati Jerusalén gãna ito yicõri ñna ƣjarã cũni, “Í ñami Dios Macũ manire masoru”, yi masibisijarã ñna. Ito yicõri co rũmũ tujacãra rũmũ ruyabeto Dios oca goti ñsiri masa ñna ucare gãjerã ñna ti gotibojarocati tũo masibisijarã ñna. Ito bajiri Jesús ñ eja, “Dios ñ cõaru ñami ñ”, yi masibisijarã ñna. Ito bajiri Jesure ñna sĩa rotija, Dios oca goti ñsiri masa ñna ucado bajiroti rõtayijũ ñja. 28 “Seti ña ñre”, yi masimena ñabojarãti, “Sĩa rotiya ñre”, yirona Pilatore josayijarã ñna. 29 Jesure ñna sĩaja, Diore goti ñsiri masa ñna tũoĩa uca yuado bajiroti rõtayijũ. Jesure ñna sĩaja bero yucutẽojũ ñagũre rujioyijarã gãjerã. Ito yicõri gãta gojeju ñre yujeyijarã. 30 Ito bajibojarocati Dioama mũcana tũdi Jesús ñ catiroca yĩni. 31 Galileana wacõri Jerusalénjũ ñre baba cõtigoanare co rũmũ meje goaĩoyijũ Jesús. Ito bajiri ñnati ñnama adocãta, “Riti baja. Tũdi caticoami Jesús”, yi masare gotirã.

32 Ito bajiri yũ, Bernabé rãca oca quenarise mũare goti eja gũa. “Masare queno yicũja yũ”, yi mani ñicũsabatiare Dios ñ gotiado bajiroti gotia gũa mũare. 33 Mani ñicũsabatiare ñ gotiado bajiroti manire queno yĩni Dios. Ito bajiri mũcana tũdi Jesús ñ catiroca yĩni ñ. Itire gotigũ ado bajiro ucañi David ñayoru, Dios oca gotigũ: “Mũ ña yũ Macũ. Adi rũmũ godaru mũ ñabojarocati mũ catiroca ya yũ”, yiyijũ Dios, yi ucañi David, Salmos wame cõtiri tuti ucasũogũ. 34 “Jesús ñ godaja bero mũcana tũdi ñ catiroca yigũ yigũja yũ. Ito bajiri tũdi godabiquĩji”, Dios ñ yire gaye ado bajiro gotia ñ oca tutijũ: “Davidre yũ goticãdo bajiroti, queno mũre yigũ yigũja yũ ñja”, yiyijũ Dios yi ucare ña pãpera tutijũ. 35 Gaje tutijũ cũni ito bajiroti gotia. Tũote: “Queno yigũ ñami mũ Macũ. Ito bajiri ñ ya ruju jogabe yirocũ, mũcana tũdi catiroca yigũ yigũja mũ”, yi ucañi David ñayoru. 36 ñmasi gaye tũoĩagũ meje ito bajiro ucañi David. Catigujũ Dios ñ ãmoro bajiro riti yiyijũ David. Ito yicõri ñ ñarãre queno ejabũayijũ. Ito bero co rodo meje ñacõri godañi David. Ito bajiri ñ ñicũsabatia tũ ñre yujeyijarã ñna. Itoju ñ ya ruju jogadoja. 37 Jesús ya rujuama jogabisija, mũcana Dios ñ catiroca yijare. 38 Yũ ñarã tũoya mũa. Jesuna sũoriti mani ñeñaro yirisere ãcabojore ña. Iti gayere mũare gotia gũa. 39 No Jesure tũorũnũgũreti ñ ñeñaro yirise ãcabojogũiji Dios. Moisés ñ rotirise riti mani tũorũnũjama, mani ñeñaro yirise ãcabojobiquĩji Dios. 40 Queno tũoĩaña mũa, jane mejeju Dios oca goti ñsiri masa, ñna gotiado bajiroti mũare rõtame. Ado bajiro ucañi ñna Dios oca gotirã:

41 Queno tũoya yũre aja tudirã mũa. Yũre tũorũnũbiticõri jeame ãjũroju warã yirãji mũa. Yũ ña Dios. Mũa tiroca tiyamani ñogũ yigũja yũ. Gãjerã mũare ñna goti rõtobubojarocati tũo masimena yirãji mũa. Ito bajiri mũa tũorũnũbitirena sũori, godarã yirãji mũa, yiyijũ Dios, yi ucañi ñre goti ñsiri masũ, yi riasoyijũ Pablo Antioquía gãna masare.

⁴²Ito bajiro b̄usi t̄iocōri budi wayijarā Pablo mesa, judio masa ñna minijuari wire. Ñna budi waroca iti wi minijua ñarā:

—Gaje tujacāre m̄ucana tuo remo āmoa gua, yiyijarā ñna.

⁴³Ñna minijua jidicāja bero jājarā judio masa Pablo, Bernabére c̄uni s̄uyayijarā. Ito yicōri jājarā judio masa ñna yire tuoia r̄uc̄ub̄ojojana c̄uni Pablo mesare s̄uyayijarā ñna. Ito yija ado bajiro gotiyijarā Pablo mesa ñnare:

—Dios queno ī yirisere r̄uc̄ub̄o jidicābesa m̄ua. Ito yicōri Dios bajiro s̄iḡũ robo usi c̄utiya m̄ua, yiyijarā Pablo mesa ñnare.

⁴⁴Ito bero gaye tujacāre, iti c̄uto gāna jājarā b̄usa minijuyijarā Dios oca tuorona. ⁴⁵Ito bajiro jājarā masa Dios oca tuo āmorā ñna ejaja ti teyijarā judio masa. Ito yicōri Pablo ī gotibojaja, gajero bajiro riti c̄udiyijarā ñna. Ito yicōri ñre aja tudiyijarā ñna. ⁴⁶Ito ñna yija ticōri, b̄uto oca s̄eorena b̄usiyijarā Pablo mesa:

—Dios ī rotiro bajiro cajero ī oca m̄uare r̄iasos̄ob̄u ȳu. Ito bajibojarocati iti ocare queno tuor̄un̄bea m̄ua. Ito bajiro m̄ua yija, “Dios rāca catit̄iña āmobeā gua”, yiado bajiro bajicu. Ito bajiri adi r̄um̄uri judio masa meje ñarāre Dios oca gotia gua. ⁴⁷Ito bajiro rotiñi Dios ī oca tutina. Ado bajiro gotia iti:

Judio masa meje ñarāre m̄uare c̄uc̄u ȳu, ȳu oca m̄ua gotitoni.

“No Jesucristore tuor̄un̄ḡureti masoḡũ yiguñi Dios”, yi masa ñajedirore m̄ua goti batotoni m̄uare c̄uc̄u ȳu, yi gotia Dios oca. Ito bajiro c̄uñi Dios guare, yiyij̄u Pablo, masare gotiḡu.

⁴⁸Iti tuocōri judio masa meje ñarā b̄uto wan̄u quenayijarā. “Dios oca quenariseguti ña”, yiyijarā ñna. Ito yicōri ī rāca catit̄iñarona ī beseana ñre tuor̄un̄uyijarā ñna. ⁴⁹Ito bajiri Dios oca tuor̄un̄cōri ī oca quenarise masa jeyarore goti batoyijarā ñna. ⁵⁰Ito bajibojarocati judio masama Pablo, Bernabé rāca ñna tuoïaro bajiro meje tuoia codeyijarā. Ito bajiri oca meni āmorā, iti c̄uto gāna ñasarāre ito yicōri Diore r̄uc̄ub̄uorā romia ñasarāre c̄uni gotiyijarā. Bernabé Pablora masa ñna usirio coderoca yiyijarā judio masa. Ito bajiri judio masare tuor̄un̄cōri Pablo mesare bucōayijarā iti c̄uto gāna. ⁵¹Iti c̄utore budi warā ñna ya guboj̄u sita w̄arisere ja batec̄ayijarā ñna. “M̄ua adi c̄uto gāna ñeñaro yirā ña, ito yicōri seti ña m̄uare”, yireoni ñayij̄u iti. Ito bajiro yicōri, Iconio wame c̄utiri c̄utoj̄u wacoayijarā ñna. ⁵²Ito ñna budigoadoj̄u Jesure tuor̄un̄rā queno usi c̄uti quenaro ñayijarā ñna. Ito yicōri Esp̄iritu Santo queda s̄aja ecoana ñayijarā ñna.

Iconio wame c̄utiri c̄utoj̄u Pablo mesa ñna ña ucure gaye

14 ¹Iconioj̄u ejacōri judio masa ñna minijuasotiri wij̄u s̄aja wayijarā Pablo mesa. Ito bajicōri Jesús ocare gotiyijarā ñna. Iti oca tuocōri jājarā Jesure tuor̄un̄uyijarā. Judio masa ito yicōri judio masa meje ñarā c̄uni Jesure tuor̄un̄uyijarā ñna. ²Ito bajibojarocati coriarā judio masa ñarā Jesure tuor̄un̄mena, judio masa meje ñarāre Pablo mesare ñna junisinitoni oca

meni codeyijarã ñna. Ito bajiri Pablo mesare, “Queno yirã meje ñama ñna”, yi tñoïayijarã ñna. ³Ito bajiro ñna yi codebojarocati Iconioju yoari ña ucuyijarã Pablo mesa. Itoju ña ucurã buto oca sēocōri, “Masare ti maicōri queno yiñi Cristo”, yire oca goti ucuyijarã ñna. “Riti ña iti oca. Riojo Jesús oca gotiama ñna”, masa ñna yitoni, tiyamani Pablo mesa ña ñoroca yiyiju Dios. ⁴Iti cuto gāna ricati riti tñoïayijarã. Coriarã judio masa robo bajiro tñoïayijarã. Gājerã Pablo mesa robo bajiro tñoïarã ñayijarã. ⁵Ito yicōri judio masa, judio masa meje cūni, ñjarã robo bajiro tñoïacōri Pablo mesare oca menicōri, “Ñnare gūtana rea sīarujā mani”, yiyijarã ñna. ⁶⁻⁷Ito bajiro ñnare busija tño masicōri, Licaonia sitaju rudi wayijarã Pablo mesa. Iti sitaju ejacōri Dios oca quenarise goti ucuyijarã ñna. Listra wame cūtiri cuto ito yicōri Derbe wame cūtiri cutoju cūni goti ucuyijarã ñna. Ito yicōri iti cūtiri tñ gānare cūni Dios oca goti ucuyijarã Pablo mesa.

Listra gāna Pablōre gūta ñna reare gaye

⁸Listraju sīgū ruduru ñayiju. Ito bajiro wabicu rujearu ñayiju ī. ⁹Ito Pablo masare ī busija tño rujiyiju ruduru. Rudurare tijucōri, “Yare yisioguñi Dios”, yi tñoïa masigū ñami, yi tñoïayiju Pablo. ¹⁰Ito bajiri ado bajiro oca sēoro gotiyiju ī rudurare:

—Wamūña. Riojo rügōña mñ, yiyiju Pablo rudurare.

Ito ī yirocaci wamū rügū wayiju ruduru ñabojaru. ¹¹Ito bajiro bajija ticōri, ito gāna ñna ocana:

—Aba, mani rūcubhorā masa ruju robo bajiro ruju cūticōri ejama mani tñ, yi awasā busiyijarã ñna.

¹²Bernabé Zeus wame yiyijarã ñna. “Mñ ña gña rūcubhogu, jeyaro masigū”, yireoni ñayiju, “Zeus”, yire. Ito yicōri Pablo queno goti masigū ñajare Hermes wame yiyijarã ñna. “Gña rūcubhogu, rētoro queno goti masigū ña mñ”, yireoni ñayiju, “Hermes”, yire. ¹³Iti cuto tñnimaju Zeusre rūcubhōra wi ñayiju. Iti wi gāna ñnare riasori masu rāca Bernabé, Pablōre rūcubho āmoyijarã ñna. Ta wecuare go bedori jeocōri ñnare tña wayijarã. Cuto sājara soje tñ ejacōri wecuare sīa āmōbojayijarã, Pablo mesare rūcubhorona. ¹⁴Ito bajiro ñna yi āmoja ti masicōri, ñna ya yutabuju tña ñigāyijarã Pablo mesa. “Ñēñaro yi āmoa mña”, yirona ito bajiro yiyijarã ñna. Ito bajiro yi ñocōri, masa wato oca sēoro ūmajūdayijarã ñna busirona:

¹⁵—¿No yija ito bajiro yi āmoati mña? Mña robo bajirã, masati ña gña cūni. Dios robo bajirã meje ña gña. Mñare Dios oca quenarise gotirã wadibū gña. Mña meni rujeoanare rūcubhorā yiboja mña. Ito bajiri itire jidicācōri, Dios catigūjuare tuorūñña mña. Ī ñami adi sita, macārūcūro, ūmñari, riarī cūni menirū. Ito yicōri mani tirise, mani tibiti cūni jeyaro rujeoru ñami. ¹⁶Jane mejeju gāna bucūrã ñna yisotiado bajiroti ñna yi āmoja, ñnare ti tujabitibojaguti, jidicā rotibisiju Dios. ¹⁷Diore ñna rūcubhōbitibojarocati ñnare queno yiyiju Dios, “Ito bajiro queno yigū ñami Dios”, ñna yi masitoni. “Ñaguñi Dios”, mani yi masitoni manire ī queno yirise ñoami Dios. Tite mña. Ide queoami. Queno rica

mani bujaroca yami. Mani yaji quenaroca yami. Ito yicōri mani ya usijū queno mani wanū quenaroca yami Dios, yiyijarā Pablo mesa ĩnare.

¹⁸Ito bajiro ĩna yibojaroca riti, wecūare sĭa āmobojoyijarā masa Pablo mesare rūcūbuorona. Ito bajiro ĩna yija ticōri, “Guare rūcūbuorona wecūare sĭabesa mūa”, josari yi camotayijū Pablo masare.

¹⁹Iti rūmuri judio masa Antioquĭa gāna ito yicōri Iconio gāna ejayijarā. Ito ejacōri iti cūto gāna Pablōre ti junisinijaro yirona, ĩnare oca meni ejayijarā ĩna. Ito bajiri Pablōre gūta reayijarā masa ĩre sĭa āmorā. “Usi jedicoami ĩja”, yi tūoĭacōri cūto sōjuaju ĩre weja wayijarā ĩna. ²⁰Ito bajiro ĩna yibojarocati ĩ tū Jesure masirā ĩna minijuaroca tujacoayijū Pablo. Tujacōri ĩna rāca cūtoju tūdi wayijū ĩ. Gaje rūmū Derbe wame cutiri cūtoju wayijū Bernabé rāca.

²¹Ito ejacōri Dios oca quenarise masare riasoyijarā ĩna. ĩna ito bajiro gotija tūcōri, jājarā Jesure tūorūnyijarā. Ito yija bero Listrajū, Antioquĭajū, Iconioju tūdi wayijarā ĩna. ²²Iti cūtori ejacōri Jesure tūorūnrāre busiyijarā ĩna. Ito bajiro ĩna busija tūcōri, buto busa Jesure tūoĭa oca sēoyijarā ĩna iti cūtori gāna: “Diore tūorūnū judicābesa mūa. Ūmacūju ĩ rotiroju manĭ ejaroto riojuja jaje tōbuja bujatobitirā yirāji manĭ. ĩ rotiroju manĭ eja āmoja, ito bajiro rētare ũaroja manire”, yi goti ucuyijarā ĩna. ²³Coju minijuara wi rūyabeto Jesure tūorūnrāre ūmatā ũarona bese cūyijarā ĩna. Diore rūcūbuorā bamena riti Diore busiyijarā ĩna. “Ado gāna ũama mure tūorūnrā. ĩnare ejabuā masia mū”, yiyijarā Pablo mesa Diore.

Antioquĭaju Pablo mesa ĩna tūdi ware gaye

²⁴Ito bajiro ĩna yija bero Pisidia wame cutiri sita rēta wacōri Panfilia sitaju ejayijarā ĩna. ²⁵Perge wame cutiri cūto Dios oca goti tūcōri, Atalia wame cutiri cūtoju wayijarā ĩna. Riaca jajosa tūnima ũayijū iti cūto. ²⁶Ito cumana jēa wacōri Siria sitaju Antioquĭa wame cutiri cūtoju wayijarā ĩna. Antioquĭa ũayijū cajero ĩna wasuado. Itijuti Dios oca ĩna goti ucuroto riojuja, “Mū ĩnare moare cūado bajiro riti ĩna moa masitoni ĩnare ejabuaya”, yiyijarā Jesure tūorūnrā Diore. Ito bajiri ĩna rotiado bajiroti moa ucu tiorā Antioquĭaju tūdi ejayijarā ĩna mūcana Pablo mesa. ²⁷Itoju Antioquĭaju tūdi ejacōri Jesure tūorūnrāre miojuyijarā ĩna mūcana. Ito yicōri jeyaro Dios ĩ ejabuare gaye gotiyijarā ĩna:

—Queno ejabuquĭ Dios guare. Ito bajiri judio masa meje ũarā cūni Dios oca quenarise tūcōri, Jesure tūorūnūama ĩna, yi gotiyijarā ĩna. ²⁸Itoju Jesure tūorūnrā rāca yoari ũayijarā Pablo mesa.

Jerusalénju ĩna minijuare gaye

15 ¹Iti rodoriti Antioquĭaju ejayijarā Judea sita gāna. Ito ejacōri Jesure tūorūnrāre judio masa ĩna yisotirere riasoyijarā ĩna:

—Jane mejeju Moisés ũayoru ĩ rotiado bajiro wiro mūa tabeja, mūare masobiquĭji Dios, yiyijarā ĩna. ²ĩna ito yija tūo tujabiticōri ruje gāmeri busi tūoĭayijarā Pablo mesa ĩna rāca. Ito bajiri, “¿Riti ũati?” yirona Pablo mesare Jerusalénju cōayijarā Jesure tūorūnrā:

—Itojũ ejacõri Jesús ĩ cūana rāca ito yicõri Jesure tũorũnurāre ũmatā ñarā rāca cūni busiba mũa. Riti iti ñaja, tũoba. Wasa. Quenajaro, yiyijarā itijũ gāna Jesure tũorũnurā.

³Ito ĩna yija tũocõri, Jerusalénju wasũoyijarā Pablo mesa. Jerusalénju warā Fenicia sita, Samaria sita cūni Dios oca riaso rēta wayijarā ĩna, iti cõtõri gāna. “Gua riasoja, judio masa meje ñarā, ñeñaro ĩna yirise jidicācõri Diore tũorũnucā ĩna. Manire bajiroti Diore tũorũnucā ĩna cūni”, yiyijarā Pablo mesa ĩnare. Ito bajiro ĩna yija tũocõri, bũto wanũ quenayijarā Jesure tũorũnurā.

⁴Jerusalénju ĩna ejaroca queno wanũ quenare rāca ĩnare boca āmijijarā Jesús ĩ cūana, Jesure tũorũnurāre ũmatā ñarā ito yicõri Jesure tũorũnurā ñarocõti. Masa ĩna seniĩaja bero, “Judio masa, judio masa meje ñarāre cūni gua riasoja, guare queno ejabũani Dios”, yi gotijijarā Pablo mesa. ⁵Ito bajiro ĩna yija tũocõri, coriarā fariseo gaye tũoĩagoana Jesure tũorũnurā busirona wũmũ rũgũyijarā:

—Mani masa meje ñarā Jesure ĩna tũorũnũja, mani yisotiro bajiro ĩna yire āmoa gũa. Moisés ĩ rotire gaye cudirũjama ĩna, ito yicõri wiro tarũjama ĩna, yiyijarā fariseo gaye tũoĩagoana ito gānare.

⁶Ito yija Jesús ĩ cūana, Jesure tũorũnurāre ũmatā ñarā cūni minijuyijarā iti oca bajirisere tũoĩa busirona. ⁷Yoari ĩna gāmeri busija bero busirocũ wũmũ rũgũyijũ Pedro:

—Yũ ñarā queno tũoya mũa. Mũa rāca ñagũre yũre beseñi Dios, judio masa mejere cūni ĩ masore oca yũ gotitoni. Ito bajiro beseñi Dios yũre, Jesure ĩna tũorũnũtoni. Iti gayere queno masia mũa. ⁸Dios ñami masa ĩna tũoĩarisere masigũ. Judio masa meje ñarā ĩna ñama yũ ñarā, yirocũ ĩnare Espĩritu Santo queo sãni Dios, manire ĩ queo sãdo bajiroti. ⁹Manire ĩ ti mairo bajiroti ĩnare cūni ti maiami Dios. Jesure ĩna tũorũnũja ĩna ñeñaro yirisere ācabojoñi Dios ĩnare, manire ĩ ācabojoado bajiroti. ¹⁰Dios ĩ gotirisere queno tũorũnũbea mũa. Ito bajiri Moisés ñayoru ĩ rotirisejũare cudijaro ĩna yirona, Jesure masisũorāre bũto josa mũa. Moisés ĩ rotirisere ñarocõti yiro robo bajiro cudi jeobisĩ mani ñicusabatia cūni. Ito bajiri mani cūni jeyaro ĩ rotigore cudi jeoado ma. “Mani ñicusabatia bajiro gājerā ĩna cudibeja, Jesure masirā meje ñama ĩna”, yi tũoĩaboja mũa. ¹¹Ado bajirojũa baja: Manire ti maicõri manire goda ĩsiñi Jesucristo. Ito bajiri ĩre mani tũorũnũja ticõri, manire masoñi Dios. Ito bajiroti Jesure ĩna tũorũnũja ticõri judio masa meje ñarāre cūni masoñi Dios, yiyijũ Pedro ĩnare.

¹²Ito ĩ yija tũocõri, busimenati Pablo, Bernabé ĩna busija queno tũoyijarā ĩna ĩja: “Dios ĩ ejabũarisena judio masa meje ñarāre jaje tiyamani ĩocũ gũa”, yiyijarā Pablo mesa. ¹³ĩna busi tĩoja bero Santiago wame cutigũ ado bajiro yiyijũ:

—Yũ busirisere queno tũoya yũ ñarā mũa. ¹⁴Jjũ ado bajiro gotimi Simón Pedro manire: “Judio masa meje ñarāre cūni queno yiñi Dios. Ito bajiri ĩnare besecõri ĩ ñarā ñaroca yiñi Dios”, yi gotimi Pedro manire. ¹⁵Ito bajiroti yi ucayijarā Diore goti ĩsiri masa jane mejejũ. Iti oca ado bajiro gotia:

16-18 Jane mejeju David ñayoru bero gāna masa ujarā ina ñarise susayiju. Ito bajiri ija Davidre yu goticādo bajiroti yicuja yu. Sigū ĩ janerābatia macure uju ñarocu cūgū yiguja yu. Ito bajiro yu cūja bero judio masa meje ñarā cūni yure rūcubworā yirāji ina. Yu ñarā ñaroca yigu yiguja yu ñare, yi gotiami mani Uju Dios, yi ucañi Diore goti ĩsiri masa, yi gotiyiju Santiago ñare.

19 Ito bajiri ado bajiro tuoña yu, yiyiju ĩ mucana: Mani masa meje ñarā Diore ina tuorūnaja, usirioro ñare yi codebitiruja mani. Ito yicōri jaje rotire gaye rotibitiruja manire. 20 Ado bajiro paperana mani goti ucaja quena ñare: “Ina meni rujeoru ruju robo bajiro meni rujecōri ina ecabojarisere babitiruja mua. Muamasiti mua ya ruju ñeñaro iti tuoñaro bajiroti ñeñaro yibesa. Amama wāñiatanare babesa. Baroto riojua rí cōaja quena. Ito yicōri rí idibeja quena”, yi mani goti ucaja quena. 21 Ito bajiro riti coji tujacāre ruyabeto Moisés ñayoru ĩ rotire gaye riasore ña, mani masa minijuari wiju. Ito bajiro riasotiyijarā ina jane mejeju co cuto ruyabeto, yiyiju Santiago.

Judio masa meje ñarāre ina papera cōare gaye

22 Ito ĩ yija tuocōri, Jesús ĩ cūana, Jesure tuorūnurāre ūmatā ñarā, ito yicōri Jesure tuorūnurā jeyaro ado bajiro yiyijarā: “Santiago ĩ yiro bajiroti yiana mani. Ito bajiri coriarā mani rāca gāna beseruja mani, Pablo mesa rāca adi papera ina āmi watoni”, yiyijarā ina. Ito bajiri Judas Barsabás wame cutigu ito yicōri Silas wame cutigure beseyijarā ina Antioquāju Pablo mesare baba cuti warona. “Ina ñama rūcubwoana”, yi tuoñacōri ñare beseyijarā ina. 23 Ito bajiro besecōri Antioquāju āmi warotire ñare papera isiyijarā ina. Ado bajiro yi gotiyiju iti papera:

“Gua Jesús ĩ cūana, Jesure tuorūnurāre ūmatā ñarā, ito yicōri Jesure tuorūnurā jeyaro adi papera cōa gua. ¿Nati mua Antioquía gāna, Siria sita gāna ito yicōri Cilicia sita gāna ñati mua cūni? Jesure tuorūnurā mua ñajare, judio masa meje mua ñabojarocati, sigū riare bajiro bajirā ña mani. 24 Ado bajiro oca tuocu gua. Coriarā ado gāna mua tu ejaçōri usirioro yiñi ina. Ñare cōabiticu gua. Riojo gotimenati mua tuoñarise wisaroca yiñi ina. ‘Umuğure mua wiroti tabeja, ito yicōri Moisés ñayoru ĩ rotire gaye mua cudi jeobeja, Jesure tuorūnurā meje ña mua’, yi ruoñi ina muare. Ito bajiro ina gotibojarocati, ‘Itire gotiteña mua’, yi cōabiticu gua mua tujū ñare. 25 Ito bajiri sigūre bajiro tuoñacōri busironare besecōri cōamu gua mua tu. Gua mairā Pablo, Bernabé rāca baba cuti wa rotibū gua ñare. 26 Mani Uju Jesure cūdirona ĩ ocare goti ucuyijarā ina. Gājerā ina sīa amobojarocati Jesús ocare goti tarojobisijarā ina. 27 Ito bajiri muare gotironare Judas, Silasre cūni muare cōa gua. Inamasiti gua ucarisere goti jeorā yirāji ina muare. 28 Espiritu Santo bajiro tuoñacōri jaje roti masibea gua muare. Ito bajiri adi gua ucaro bajiro riti muare rotia gua. 29 Ina meni rujeorure ina ecabojarisere babesa mua. Ríre cūni idibesa. Amama wāñiatanare babesa. Baroto riojua rí cōaja quena. Ito yicōri muamasiti mua ya ruju ñeñaro iti tuoñaro bajiroti ñeñaro yibesa. Gua rotiro robo mua cudiya, ñaro bajiro cūdirā yirāji mua. Itocō oca goti uca gua muare. Queno ñaña mua”, yi ucañi ina.

³⁰Ito yi ucaja bero iti papera ãmi wa rotiyijarã ñna. Ñmi wacõri Antioquíajũ ejacõri Jesure masirãre miojuyijarã ñna. Ito yicõri ñna minijuaja bero papera ñnare ñsiyijarã ñna. ³¹Iti papera ticõri buto wanũ quenayijarã ñna ito gãna. Oca riojo gotire gaye iti ñaja wanũ quenayijarã ñna. ³²Ito yija Judas, Silas cuni Dios oca goti ñsiri masa ñari ito gãna Jesure tuorũnurãre jaje Dios oca goti masioyijarã ñna. Iti oca tuocõri buto busa Diore tuo oca seoyijarã ñna. ³³Udia rumũ berocõti Jesure tuorũnurã rãca ñacõri ware tuoïayijarã ñna. “Guare cõacãna tũju tũdi warã ya gua mucana”, yiyijarã ñna. “Queno waja mua. Quenajaro muare cõana”, yiyijarã ñna ito gãna Jesure tuorũnurã. ³⁴Ito ñna yibojarocati, “Ado tujacũja yũama”, yi tuoïayijũ Silas. ³⁵Pablo mesa cuni, Antioquíajũ tujayijarã. Ito gãnare riasoyijarã ñna, gãjerã Jesure tuorũnurã rãca. Dios oca goti tarojobisijarã ñna.

Tũdi mucana Pablo Dios oca ñ goti ucure gaye

³⁶Ito yija co rumũ ado bajiro yiyijũ Pablo Bernabére:

—Dios oca mani goti ucure cutorijũ mucana tũdi ti ucureja mani. Jesure tuorũnurã no bajiro ñna bajija tito mani, yiyijũ Pablo Bernabére.

³⁷Ñna rãca warocũ Juan Marcosre ji ãmobjayijũ Bernabé. ³⁸Ito bajiro ñ yibojarocati, Pablojũama ãmobisijũ. Panfiliajũ ñna ñaroca Dios oca goti tarojoyijũ Juan Marcos. Ito yicõri Jerusalénjũ tũdi wayijũ ñ. Ito bajiri mucana ñre ji ãmobisijũ Pablo. ³⁹Yoari itire tuoïa gãmeri busiyijarã ñna. Ito bajibojarocati sigũre bajiro tuoïa masibisijarã ñna. Ito bajiri atacõri ricati riti wayijarã ñna. Ito bajiri Juan Marcosre ãmi wayijũ Bernabé. Cuma sãjacõri, Chipre wame cutiri yogajũ jãa wayijarã ñna. ⁴⁰Pablojũama Silasre baba cutiyijũ ñ rãca warocũ. Itojũ ñna waroto riojũa Dios ñna rãca ñnaton Diore seniyijarã Jesure tuorũnurã itojũ gãna. Ito yija bero ware goticõri wasuoyijarã Pablo mesa. ⁴¹Ito warãjũ Siria sita, Cilicia sitajũ cuni Dios oca goti rãta wayijarã ñna. Ito bajiri Jesure tuorũnurã rãca busicõri buto busa Jesure ñna tuorũnurã oca seoro ca yiyijarã Pablo mesa.

Pablo mesare Timoteo ñ baba cuti ware gaye

16 ¹Itona wacõri Pablo mesa Derbe, Listra wame cutiri cutorijũ ejayijarã ñna. Itojũ ejacõri Jesure tuorũnugũre bujayijarã ñna. Timoteo wame cutiyijũ ñ. ñ jaco judio maso ñayijo Jesure tuorũnugõ. Ito yicõri ñ jacũ griego masũ ñayijũ. ²Listra gãna, ito yicõri Iconio gãna Jesure tuorũnurã queno tuoïa busiyijarã ñna Timoteore. ³Iti masicõri Timoteo ñna rãca ware ãmoyijũ Pablo. Ito bajiri Timoteore wirotayijũ Pablo. ñ wirotabeja judio masare tegũ robo bajiro bajiguũji yirocũ, tayijũ Pablo Timoteore. “Griego masũ ñami ñ. Ito bajiri wirotaya macũ ñami ñ”, yi masiyijarã judio masa Timoteore. “Manire tegũ wirotaya macũ ñami ñ”, judio masa ñna yibe yirocũ, Timoteore wirotayijũ Pablo. ⁴Listrajũ ñna ñaja bero gaje cutorijũ wayijarã ñna. Ito yicõri Timoteo ñna rãca baba cuti wayijũ. Iti cutorijũ Dios oca goti rãta wayijarã ñna Jesure tuorũnurã ñna cuditoni. Jerusalén

gãna apóstol mesa ito yicōri Jesure tuorũnurãre ũmatã ñarã, “Gotiba”, ñna yiado bajiroti co cuto ruyabeto riaso rēta wayijarã ñna. ⁵ Ñna ito yija tuocōri, Jesure tuorũnurã buto busa Jesure tuorũnu oca sēoyijarã, ito yicōri Jesure tuorũnu jidicãbisijarã ñna. Ito beroca rumuri Jesure masirã jãjarã busa ñna wayijarã ñna.

Cãirijũ Pablo Macedonia gagure ĩ tire gaye

⁶ “Asiajũ mani goti ucure ãmobeami Espĩritu Santo”, yi masicōri itojũ wabisijarã ñna. Ito bajiri Frigia, Galacia sitajũ rēta wayijarã Pablo mesa. ⁷ Ito rēta wacōri Misia sita susarijũ ejayijarã ñna. Itijũna Bitinia sitajũ ware tuoĩabojayijarã ñna. Ito bajibojarocati Espĩritu Santo itojũ cōabisijũ ñnare. ⁸ Misia sita rēta wacōri Troas wame cutiri cutore roja ejayijarã ñna. ⁹ Iti cuto ejacōri iti ñnami cãitijijũ Pablo. Ado bajiro cãitijijũ ĩ: Sīgũ Macedonia gagũ ĩ tũ rũgõja tijijũ ĩ. “Adojũ Macedoniajũ waya. Guare ejabuagũ waya”, yiyijũ ĩ Macedonia gagũ Pablöre. ¹⁰ “Ito bajiro cãitibũ yũ”, Pablo ĩ yija tuocōri, “Macedoniajũ ĩ oca riasore ãmoami Dios”, yicũ gua. Ito bajiri warona gua ye seocũ gua. Yũ adi papera tuti ucari masũ, wacũ ñna rãca.

Filipos cutojũ Pablo mesa ñna ñna ucure gaye

¹¹ Troasna cumana wacũ gua. Riojoti Samotracia wame cutiri yogajũ wacũ gua. Gaje rumũ Neápolis ejacũ gua. ¹² Itijũna Filiposjũ wacũ gua. Romano masa meni rujeocōri ñna ñnari cuto ñayijũ iti cuto. Macedonia sitajũ ñasari cuto ñayijũ iti cuto. Yoari ñacu gua jabeto iti cutore. ¹³ Co rumũ tujacãra rumũ ñaroca cuto sōjũa riacajũ ejacũ gua. “Iti cuto gãna Diore ñna busisotirijũ ñaroja”, yire masicũ gua. Ito ejacōri rujicũ gua. Ito rujicōri romia ito minijua ñarãre Jesús oca goticũ gua. ¹⁴ Sīgõ ñna rãca gago Lidia wame cutigo ñacõ. Tiatira wame cutiri cuto gago ñacõ iso. Iso ñacõ saya quenarise sũa ñirise ĩsiri maso. Iso romio Diore maigõ tuo rujicõ Pablo ĩ busija. Pablo ĩ busirisere iso queno tuo masitoni isore ejabuãni Dios. Ito bajiri Pablo ĩ busirisere queno tuo ñiacõ iso. ¹⁵ Jesure iso tuorũnuja ticōri, isore idé gucũ gua ito yicōri iso ñarãre cuni. Ito yija bero ado bajiro guare busicõ iso:

—“Riti Jesure tuorũnugõ ñamo”, mũa yija, yũ ya wijũ waya, yicõ iso guare. Iso ito bajiro yija, iso ya wijũ tujarã wacũ gua.

¹⁶ Co rumũ Diore masa ñna busisotirijũ wacũ gua. Itojũ warã mamore ti bujacũ gua. Rũmũ sãñagõ ñañi iso. Ito bajiro rũmũ sãñagõ ñnari ĩjarijũ bajirotire goti masijjo iso. Ito bajiri iso ujarã niyeru jairo bujayijarã, ĩja gaye bajirotire iso goti masigõ iso ñajare. ¹⁷ Iso romio guare ũma sũyacōri ado bajiro awasãcõ iso:

—Ñna ãmũa Dios ũmacũjũ gagure cudirã ñnama. Jesure mũa tuorũnuja, masoana ñarã yirãji, yi gotiama ñna mũare, yi awasãcõ iso masa jeyarore.

¹⁸ Co rumũ meje guare awasã sũyacõ iso. Ito bajiro usirioro iso yija tuocōri, quenabisijũ Pablöre. Ito bajiri juda rũgũcōri isore rũmũ sãñagũre ado bajiro yiquĩ Pablo:

—Jesucristo masirisena isore mũre budigo rotia yũ, yiquĩ Pablo rũmũre.

Ito ï yirocati rŭmú budigocoaquĩ isore.

¹⁹Isore rŭmú budigoja bero, ijarijũ bajirotire goti masibiticõ iso ïja. Iso ito bajija ticõri, “Jũaji niyeru bujado ma mani”, yi tuoĩacã iso Ʃjarã. Ito bajiri Pablo, Silasre junisinicã ïna. Ito bajiri ïnare ñiacõri cuto gũdareco ñasarijũ Ʃjarã riojo ãmi wacã ïna. ²⁰Ʃjarã riojo ãmi ejacõri ado bajiro yiyijarã ïna:

— ãna judio masa mani cuto gãnare oca riawũso ucurã yama ïna. ²¹ ïna riasorise mani romano masa mani yisotirise bajiro meje baja ïnare. Ito bajiri ïna riasorise ïna yiro bajiro yibitirũja mani, yicã ïna, ïna Ʃjarãre.

²² Ito ïna yija tuocõri, Pablo mesare bũto junisinicã masa cuni. Ito bajiri ïnare yutabujuri ruacã roticã iti cuto Ʃjarã. Ito yicõri ïnare baje roticã. ²³ Ito bero bũto ïnare bajecõri, tubiara wijũ cũ roticã ïna. Ito yicõri tubiara wi coderi masũre cõacã ïna. “Queno ïnare tirũnũña”, yicã. ²⁴ Ito bajiro Ʃjarã ïna yija tuocõri, ïna tubiasotirijũ sõjũa bũsa ñari sõa budi masia manijũ ïnare cũyijũ ï. Ito yicõri ïna ya gũbori yucũ jãina siatu cũyijũ ï.

²⁵ Ito ï yibojarocati Pablo, Silas rãca Diore bũsicõri ñami gũdareco basayijarã. Gãjerã ito tubiara wijũ ñarã ïna basaja tuo ñayijarã. ²⁶ Ñajasaroti sita Ʃerise ejayijũ. Ito yicõri tubiara wi cadayijũ. Iti ito bajiroca riti sojeri jana jedicoayijũ. Ito bajicõri tubiara wijũ ñarãre come mari õjo jedicoayijũ. ²⁷ Ito bajijare tubiara wi coderi masũ yuyijijũ. Iti sojeri susu jedija ticõri, “Tubiara wi ñarã wa jedicoana”, yire masiyijũ ï. Ito bajiri ï ya sarera jãi ruayijũ ïmasi sia godarocũ yibojayijũ ï. ²⁸ Ito bajiro ï yirocati Pablo ado bajiro yiyijũ ïre:

— Mũmasiti sia godabesa. Ado ñajedicõa gũa, yiyijũ Pablo ïre.

²⁹ Ito yija busurise seniyijũ tubiara wi coderi masũ. Ito yicõri Pablo mesa tũ ũmaquedi sãja wayijũ ï. Bũto nũrũoyijũ ï gũigũ. Ito yicõri ïna riojo rijomunigãna ñini rũjũyijũ ï. ³⁰ Ito yija bero ïnare wiocoacõri, ado bajiro ïnare senĩayijũ ï:

— ¿No bajiro yirũjati yũ, Dios yũre ï masotoni? yiyijũ ï Pablo mesare.

³¹ Ito bajiro ï yija, ado bajiro cudiyijarã ïnajũa:

— Mani Ʃjũ Jesucristore mũ tuorũnũja, mũre masogũ yiguĩji Dios, ito yicõri mũ ñarãre cuni masogũ yiguĩji ï, yiyijarã ïna tubiara wi coderi masũre.

³² Ito yicõri mani Ʃjũ Jesucristo oca busiyijarã ïna ïre. ï ya wi gãnare cuni goti jeoyijarã ïna. ³³ Iti ñami ñaroca riti maji, ïna bajere camire coeyijũ tubiara wi coderi masũ Pablo mesare. ïnare ito bajiro ï yija bero ïmasi ito yicõri ï ñarãre idé gu rotiyijũ ï Pablo mesare. Ito bajiri Jesure ïna tuorũnũja ticõri, ïnare idé guyijarã Pablo mesa ïja. ³⁴ Ito yija bero ï ya wijũ Pablo mesare ãmi wayijũ ï. Ito yicõri ïnare bare ecayijũ ï. “Diore tuorũnũgũ ña yũ ïja”, yi masicõri ï ñarã rãca bũto wanũ quenayijũ ï.

³⁵ Busuri iti cuto gãna Ʃjarã, poreciare cõayijarã, tubiara wi coderi masũre, “ ïnare bucõaña mũ”, yirona. ³⁶ Ito yija tubiara wi coderi masũ ado bajiro yiyijũ Pablore:

— Ʃjarã ïna rotiro bajiroti mũare bucõare ña yũre. Ito bajiri ñe godo manoti budi wasa mũa.

³⁷ Ito bajiro ï yija tuocõri, Pablo ado bajiro gotiyijũ porecia mesare:

—Ñe guare seti manibojarocati adi cuto gãna ujarã mesa riojo guare bajecã ñna. Ito yicõri adi wi tubiara wi guare cücã ñna. Roma gãna gua ñabojarocati guare tubiacã ñna. Ito bajiri adocãta masa ñna masibetoti guare bucõa amobojama ñna. Ito bajiro meje bajiro yiroja. Ñnamasiti guare bucõarã wadijaro, yiyijũ Pablo porecia mesare.

³⁸Ito ñ yija tuocõri, ujarãre gotirã wayijarã porecia mesa. Ito bajiro porecia ñna gotija tuocõri, roma gãnati Pablo mesa ñna ñaja, tuo masicõri tuo güiyijarã ujarã. ³⁹Ito bajiri Pablo mesa tũjũ oca quenorã wayijarã ujarã. Ñna ito yija bero, ñnare ãmi bucõayijarã ñna. Gaje cutojũ ñna watoni ñnare gotiyijarã ñna. ⁴⁰Tubiara wire budigocõri Lidia ya wijũ wayijarã ñna Pablo mesa. Ito ejaçõri Jesure tuorũnũrãre miojuyijarã ñna, Jesús oca gotirona. Iti oca tuocõri buto busa Jesure tuorũnũ oca seõroca yiyijarã ñna. Ñna ito yija bero gaje cuto wayijarã ñna ñja.

Tesalónica cutojũ oca rujeare gaye

17 ¹Filiposjũre budi wagocõri, Anfípõlis ito yicõri Apolonia rãta wayijarã ñna Pablo mesa. Ito bero Tesalónica wame cutiri cutojũ ejayijarã ñna. Iti cutojũ judio masa ñna minijuari wi ñayijũ. ²Pablo ñ yisotiro bajiro yigũ ñna minijuara wijũ wayijũ. Ito yicõri udiãji tujacãre ñnare Dios oca gotiyijũ ito minijua ñarãre. Diore goti ñsiri masa ado bajiro yi ucañi ñna, yi gotiyijũ Pablo masare:

³—Cristo Dios ñ cõarũ ñeñaro tõbũjagũ yiguĩji. Ito yicõri godagũ yiguĩji. Godabojagũti mũcana tũdi catigũ yiguĩji ñ, yi ucañi Diore goti ñsiri masa. Ñna tuoĩa ucarũ, ñti ñami Jesucristo Dios ñ cõarũ, yiyijũ Pablo ñnare.

⁴Ito ñ yija tuocõri, coriarã judio masa Jesure tuorũnũyijarã ñja. Ito bajiri Pablo, Silas bajiroti sigũ bajiro riti tuoĩayijarã ñna ñja. Jãjarã griego masa Diore rũcubũorã ñ gotija tuocõri, Jesure tuorũnũyijarã ñna ñja. Iti cuto gãna romia ñnasari masa Jesure tuorũnũyijarã ñna cuni. ⁵Pablo mesare jãjarã masa ñna cudija ti masicõri, judio masa Jesure tuorũnũmena Pablo mesare ti teyijarã. Ito bajiri iti cuto gãna rojorã, ñeñaro yirãre cuni miojuyijarã ñna. “Adi cuto gãnare oca meniña mũa, Pablo mesare ñna junisinitoni”, yiyijarã judio masa ñnare. Ito bajiro yicõri Jasón ya wijũ Pablo mesare ãmarã wayijarã ñna. Ñnare bucõacõri masare ñsi amobojayijarã ñna. ⁶Ñnare bũjabiti warã iti wi gagũ Jasónre ito yicõri Jesure tuorũnũrãre ujarã tũjũ ãmi wayijarã ñna. Ado bajiro ujarãre awasã gotiyijarã ñna:

—Ãna ñmũa gaje cutorijũ oca riawũso ucuana ñama. Mũcana mani ya cutore oca riawũsorona ejama ñna. ⁷Ãni Jasón ñ ya wijũ ñnare boca ãmiñi. Mani uju César, ñ rotirise cudirã meje ñama ñna. Sigũ Jesús wame cutigũre, “Ñ ñami Uju ñnasagũ”, yama ñna, yiyijarã rojorã ñeñaro yiri masa ujarãre.

⁸Iti oca tuocõri iti cuto gãna ujarã ito yicõri iti cuto ñnari masa jeyaro junisini awasãyijarã. ⁹“Gua mũare bucõare ãmoja, guare waja yiya mũa”, yiyijarã ñna Jasón mesare. Ito bajiri Jasón mesa ujarãre waja yiyijarã budirona.

Pablo mesa Bereaju ĩna ña ucure gaye

¹⁰Iti rãiorocati ito gãna Jesure tuorũnurã Pablo mesare Berea wame cutiri cutoju wa rotiyijarã ĩna. Ito ejaçõri judio masa ĩna minijuari wiju wayijarã Pablo mesa. ¹¹Ito Berea gãna Tesalónica gãna masa rëto busaro Pablo mesare queno yiyijarã. Pablo Dios oca ĩ gotija queno wanu quenaro tuoyijarã ĩna. Ito bajiri, “¿Dios oca riti gotiati Pablo?” yirona Dios oca tisotiyijarã ĩna. ¹²“Riti gotiami”, yi masicõri jãjarã Jesure tuorũnyijarã ĩna. Jãjarã griego masa Jesure tuorũnyijarã. ĩna rãca gãna romia ñasarã cuni queno Jesure tuorũnyijarã. ¹³“Bereaju Dios oca gotigu yiguĩji Pablo”, yire oca tuoyijarã Tesalónica gãna judio masa. Itire tuocõri junisinyijarã ĩna. Ito bajiri itoju wacõri masare oca riawusoyijarã ĩna. ¹⁴Ĩna ito yija ticõri, Pablore baba cuti warona rãca, “Wasa”, yiyijarã ito gãna Jesure tuorũnurã. “Coji riaca jajosa roja ejadoju wasa mua”, yiyijarã. Silas, Timoteo rãca tujayijarã. ĩna rãca ito wabisijarã. ¹⁵Riaca jajosa roja ejaçõri cumana ãmi wayijarã ĩna Pablore. Atenas wame cutiri cutoju ĩre ãmi wayijarã ĩna. Itoju ĩre cũ tiocõri Bereaju tũdi wayijarã ĩna mũcana. ĩnanati oca cõayiju Pablo, “Silas, Timoteo ejori busati wadjaro”, yirocu.

Atenasju Pablo ĩ ña ucure gaye

¹⁶Atenasju Silas, Timoteore yu ñagũju iti cutore ti ucugu wayiju ĩ. Iti cutori gãna meni rujeocõri ĩna rũcubũorisere jaje ticõri bujatobisiju Pablo. ¹⁷Ito bajiri minijuara wiju judio masare busiyiju Pablo, ito yicõri judio masa robo bajiro tuoĩarãre cuni busiyiju ĩ. Ito bajiri co ramu ruyabeto cuto gudareco wa ucurãre Dios oca gotiyiju Pablo. ¹⁸Ito gãna epicũreos oca riasotiri masa ito yicõri estoicos oca riasotiri masa cuni ruje Pablo rãca busiyijarã. ĩnare Jesús oca gotiyiju Pablo. Ito yicõri Jesús godabojaguti mũcana tũdi ĩ catire gayere cuni gotiyiju. Ito bajiri coriarã ado bajiro yiyijarã:

—¿Ñe gaye gotirocu ito bajiro busimucutiati ãni? yiyijarã ĩna.

Gãjerãma:

—Gaje cuto gãna ĩna rũcubũorisere busiguĩji gajea, yiyijarã ĩna. ¹⁹Ito yija, “Areópago wame cutiriju ita busito”, yi wayijarã ĩna Pablore. Itiju minijua ñarã ujarã ado bajiro yiyijarã ĩna:

—Oca mame mu gotire tuo ãmoa gua, yiyijarã Pablore. ²⁰Gua tuoĩabiti oca riasoa mu. Ito bajiri mu gotire tuo ãmoa gua. ¿No bajiro yireoni riasoati mu? Gotiya maji guare, yiyijarã ĩna ĩre.

²¹Atenas gãna ito yicõri iti cuto ña ijari masa oca gaje mame riti tuoĩa busiyijarã ĩna. Ito bajiri Pablo mame oca ĩ gotija tuo ãmoyijarã ĩna.

²²Ito bajiri ĩna wato wumu rũgũcõri Areópago wame cutiriju ado bajiro gotiyiju Pablo ĩnare:

—Tuoya Atenas gãna ñari masa mua. Meni rujeocõri mua rũcubũorisere queno mua rũcubũoja tia yu. ²³Rũcubũorã mua minijuasotirijuri ito ti ucuguju ado bajiro ucare coju ti bujacu yu, “Ado ña

Dios tiya macure rucuborajũ, yicũ itijũ. Ñani Dios masibitibojarãti mũa rucubogure ãti ñami Dios mũare yũ busigu, yi gotiyijũ Pablo ñnare.

²⁴Dios adi sita, adi macãrucũro jeyaro ñarotire rujeorũ, ãti ñami adi sita, adi macãrucũro jeyaro rucogu. Ito bajiri rucuborona masa ñna menirũ meje ñami ã. ²⁵Ñejna ruyabea ãre. Mani ãre meni ãsi amobojarise ñnacãroja ãre. Ñe ruyabetoja. Ñ ñami mani catirise jeyaro ãsigũ.

²⁶Cajerojũ ãmugũ sigũreti menisũoyijũ Dios. Ñna sũoriti jãjarã masa buturi gãna meniñi Dios. Adi macãrucũro ñna ña batatoni jeyaro batoyijũ Dios. Ñ ñami, “Itocõ rujearã yirãji, adi sita gãna ñarã yirãji, ito yicõri itocõ catirã yirãji ñna”, yiri masũ. ²⁷Jeyaro meniñi Dios, ãtire ticõri mani ãre rucubũtoni. Riojo gotisajama, sõjũ mejeti ñami Dios. Mani rãcati ñami. ²⁸Mũa ñarã papera menirã ado bajiro yi ucañi: “Diona sũoriti catirã moa masia mani. Ñ manija ñamenaji mani cũni. Ñ rã ña mani”, yi ucañi mũa ñarã. ²⁹“Ñti ñami Dios”, yi tũoãrã, gãtana, orona, plata wame cutirisena cũni ñna rucubũorocũre meni rujeorã yirãji masa. Maniama Dios rã ñacõri, “Ito bajiro bajigũti ñami Dios”, yi tũoãbitiruja manire. ³⁰“Ado bajiro amoami Dios”, masa ñna yi masiroto riojũajũ ñnare waja senibisijũ Dios maji. Bajibea adi rũmũri. Ito bajiri adocãta jeyaro ñeñaro mani yirise jidicã rotiami Dios manire. ³¹Ija masa ñna ñeñaro yirise waja ã senirotire masicãmi Dios. Queno yigũ ñari ñna yigorecõti waja senigũ yiguñi ã. Ito yicõri, ã beserũna sũoriti masare waja senigũ yiguñi Dios. “Cristo ñami Dios ã beserũ”, mani yitoni ã godaja bero mũcana tũdi ã catiroca yĩni Dios, yiyijũ Pablo ñnare.

³²Mũcana tũdi catire gaye tũocõri coriarã Pablõre aja tudiyijarã. Ito bajibojarocati gãjerãjũama ado bajiro yiyijarã:

—Mũcana tũdi mũ ãtire busija, tũo amoa gua, yiyijarã ñna Pablõre.

³³Ito yicõri ñna minijua ñarijũ budigoyijũ Pablõ. ³⁴Coriarã ãre bajiro tũoãcõri Jesure tũorũnyijarã ñna. Ñna rãca gagũ sigũ Dionisio wame cutigu ñayijũ. Ñ Areopagojũ minijuasotirã rãca gagũ ñayijũ. Sigõ Dãmaris wame cutigo cũni Jesure tũorũnyijajo. Ito yicõri gãjerã cũni Jesure tũorũnyijarã.

Corintojũ Pablo ã ña ucure gaye

18 ¹Ito ã bajija bero Atenas wame cutiri cutore wacoayijũ Pablo ãja, Corinto wame cutiri cutojũ wacũ. ²Ito ejacõri sigũ judio masure Aquila, Ponto gagure ti bũjayijũ Pablõ. Aquila ã manõjo Priscila rãca Italia sitana wacõri Pablõ riojũna Corintojũ ejayijarã ñna. Roma gagũ ãjũ Claudio wame cutigu Italia sitajũ judio masa ñna ñnare amobicũ, ñnare bucõayijũ. Ito bajiri Corintojũ ñarã wayijarã ñna Aquila ã manõjo rãca. Ito ñna ñaroca riti Pablõ ejayijũ ñnare tigu. ³Pablõ bajiroti saya webũtirise gayere wiri meniijũ Aquila ã manõjo rãca. Ito bajiri ñna rãca cojũti moarocũ tujayijũ Pablõ. ⁴Coji tujacãre ruyabeto minijuaara wijũ Dios oca gotigu wasotiyijũ Pablõ. Judio masa ito yicõri judio masa meje ñnarãre cũni Dios oca ñna tũore amogũ ñnare gotiyijũ Pablõ.

⁵Ito yija, ito bero Macedoniajũ wadiana Silas Timoteo, Corintojũ Pablo tũjũ ejayijarã. Ìna ejaroca ì moare cutirise jidicãcõri Dios oca riti goti ñayijũ Pablo. Ado bajiro judio masare riaso busiyijũ ì:

—Dios ì cõarũ Cristo mani bocatigu ìti ñami Jesús, yiyijũ Pablo ñnare.

⁶Ito bajiro ì gotibojarocati gãjerã ricati tũõiacõri ìre usirioro yi codeyijarã ñna. Ito yicõri ìre busituyijarã ñna. Ìna ito yija ticõri, ì ya yutabujũ jacãyijũ. “Yũre queno boca ãmibeã mũa”, yi tũõiağũ, ito bajiro yiyijũ ì. Ito yicõri ado bajiro yiyijũ ì:

—Dios yũre ì rotiado bajiroti ì oca mũre gotibojabũ yũ. Ito bajiri mũa godari rãmũ jeame ãjũrojũ mũa waja yũre seti mano yiroja. Ì oca mũa tũorũnũbitijare mũareama seti ñaro yiroja. Ito bajiri mũa tũo ãmobeja ticõri, adi rãmũna judio masa meje ñarãre Dios oca gotisũogũ ya yũ, yiyijũ Pablo.

⁷Itona budi wacõri Ticio Justo ya wijũ wayijũ Pablo. Diore rũcũbũogũ ñayijũ Ticio Justo. Ì ya wi tũ ñayijũ minijuara wi. ⁸Crispo wame cutigu ñayijũ minijuara wi ẽjũ. Crispo ito yicõri ì ñarã queno Jesure tũorũnũrã ñayijarã ñna. Ito Corinto cũto gãna Dios oca tũocõri, jãjarã Jesure tũorũnũyijarã. Ito yicõri idẽ gu rotiyijarã ñna. ⁹⁻¹⁰Co ñami ì cãirojũ Jesús ì bũsija tũoyijũ Pablo:

—Mũ rãcati ña yũ. Ito yicõri yũre tũorũnũrã jãjarã ñama adi cũtore. Ito bajiri gãibesa. Gãjerã ñẽnarõ mũre yi masimenaji. Oca sũocõri yũ oca masare gotitĩñaña. Ito yicõri itire goti jidicãbesa, yiyijũ Jesús Pablõre ì cãirojũ.

¹¹Ito bajiri Corintojũ co rodo gaje rodo gũdareco masare Dios oca goti ñayijũ ì.

¹²Ito bero Galiõn wame cutigu Acaya sitajũ ẽjũ sãjayijũ. Ito bajiro ẽjũ ì ñaroca sũgũ bajiro riti tũõiacõri Pablõre ñayijarã judio masa. Ito yicõri ẽjarã riojo ìre ãmi wayijarã ñna. ¹³Ito yicõri ẽjũre ado bajiro gotiyijarã ñna:

—Gũa masa ñna rotiado bajiro meje, Diore rũcũbuotoni rotiami ãni, yiyijarã judio masa Galiõnre.

¹⁴Pablo bũsigũ wagũ yirocaci Galiõn ado bajiro yiyijũ judio masare:

—Ñẽnarõ yigu ì ñajama, ito yicõri gũa rotirise ì cũdĩbitija beroti bajijama, mũa gotirisere tũobogũja yũ. ¹⁵Mũa masa ocaci oca rotire iti ñaja, mũamasiti oca quenoña. Yũama iti oca quenori masũ meje ña ãmoa yũ, yiyijũ Galiõn judio masare.

¹⁶Ito yicõri judio masare bucõayijũ Galiõn, iti sõajũ. ¹⁷Ito yija minijuara wi ẽjũ Sõstenesre ñayijarã. Ito yicõri ẽjũ Galiõn riojo ìre jayijarã ñna. Ito bajiro ñna yibojarocaci, “¿No yija ìre jati mũa?” yibisijũ Galiõn. “No yibeati”, yi tũõiacõyijũ ì.

Antioquãjũ tũdi ejacõri mũcana Pablo Dios oca ì goti ucure gaye

¹⁸Corintojũ yoa bũsari ñayijũ Pablo maji. Ito bero ito ñabojacõri, Jesure tũorũnũrãre ware gotiyijũ ì. Ito yicõri Aquila ì manõjo Priscila rãca Siria sitajũ warona Cencrea cũtojũ roja wayijarã ñna. Cencrea cũto ñana ñna waroto riojũ, “Mũ tiro riojo ado bajiro yicũja yũ”, yiyijũ Pablo Diore. “Yũ gotiado bajiroti yicũja”, yirocũ joa sua batecã rotiyijũ ì. ¹⁹Itona cumana

wacōri Efeso cuto jetaca ejayijarã ina. Ito ejacōri Aquila i manajo Priscila rãca ito ina ñaroca riti maja wacōri minijuara wiju judio masa rãca busigu wayiju Pablo. ²⁰Yoa busari ina rãca i tujare amobojayijarã judio masa. Ito yibojarocati Pabloama amobisiju. ²¹Ito bajiri ado bajiro inare ware gotiyiju i:

—Jerusalénju Diore basa ina meni isija, ina rãca ña amoa yu. Ito bajiri co rumu Dios i amoja, mucana muare tigu ejagu yiguja yu, yiyiju Pablo judio masare.

Ito yicōri Efesona cumana wayijarã ina. ²²Cesarea jetaca ejacōri Jerusalén gãnare Jesure tuorũnrãre maja tigu ejayiju Pablo. Inare ti rãta wacōri Antioquíaju wayiju Pablo mucana. ²³Itiju yoari ñacōri mucana tũdi wasuoyiju. Ito wacuju Galacia sita, Frigia sita cuni rãta wayiju i. Iti sita gãna Jesure tuorũnrãre Dios oca goti ucuyiju Pablo. Ito bajiro Dios oca i gotija tuocōri, tuoia oca são jediyijarã ina.

Efesoju Dios oca Apolos i riasore gaye

²⁴Iti rodori sigũ judio masu Apolos wame cutigu Efesoju ejayiju. Alejandría cuto gagu ñayiju i. Masa tiro riojo queno busi masigũ ñayiju i. Ito yicōri Dios oca tuti queno ti masiyiju i. ²⁵Gãjerã Jesús oca ina riasoja, queno tuogoru ñayiju i. Juan masare i idé gure gaye masiyiju i. Ito bajibojarocati Jesús gayere jeyaro rãtare gaye masi jeobisiju i maji. Queno oca são wanu quenaro masare busiyiju i. Jeyaro Jesús ocare masibitibojaguti queno Jesús ocare riasoyiju i. ²⁶Co rumu minijuara wiju, ñe tuo güibicati queno masare busiyiju i. Aquila i manajo Priscila rãca i busija tuo ñayijarã ina. I busija bero ricati ire busirona ire gajero busa ami wayijarã ina. Dios gaye i queno tuoĩabitire queno ire goti rãtobuyijarã ina. ²⁷Ito yija bero yoari Acayaju Dios oca gotigu wa amoyiju i. “Quena ña. Wasa mu”, yiyijarã Efeso gãna Jesure tuorũnrã. Ito bajiri, “Apolosre queno boca amiña mu”, yirona papera menyijarã Acaya gãnare yari. Acayaju ejacōri Jesure tuorũnrãca Dios i yianare queno ejabuayiju Apolos. ²⁸I queno tuoĩagũ ñari, judio masa ina busibojarisere, “Ado robojua baja”, yiyiju i masa tiro riojo. “Ado bajiro baja”, yirocu Dios oca ti gotiyiju i. “Dios i beseru mani bocatigu, iti ñami Jesucristo”, yi riasoyiju i. Queno riasogu ñajare, “Ito bajiro meje baja”, yi masibisijarã judio masa.

Efesoju Pablo i ña ucure gaye

19 ¹Apolos Corintoju i ñaroca riti Pablojuama gũta yucuri judo ñari cutori rãta wacōri Efesoju ejayiju. Ito ejacōri Jesure tuorũnrãre coriarã ti bujayiju i. ²Ito bajiri ado bajiro inare seniayiju i:

—¿Jesure mu tuorũnuri rumuti Espiritu Santo quedi sãjacati muare? yiyiju Pablo inare.

Ito i yija ado bajiro cudiyijarã ina:

—Espiritu Santo i ñare gayere masibiticu gua, yiyijarã ina.

³Ito yija Pablo inare seniayiju:

—¿No bajiro bajirisere idé gu ecocati mu? yiyiju Pablo inare.

—Juan i riasoado bajiroti idé gu ecocu gua, yiyijarã ina Pablore.

4 Ñna ito yija ado bajiro yiyijũ Pablo ñnare:

—Masa ñna ñeñaro yirisere jidicãnare idé guñi Juan. Ito yicõri ado bajiro ñnare gotiñi Juan: “Yũ bero ejarocũre mua tũorũnũja quena”, yi riasoñi Juan. Ito bajiro ï bũsirũ ïti ñami Jesús, yiyijũ Pablo.

5 Ito bajiro Jesure ñna tũorũnũja ti masicõri Jesús wamena ñnare idé guyijũ Pablo. 6 Ito yicõri Pablo ñnare ãmo moa jeoroca, Espĩritu Santo ñnare quedĩ sãjayijũ. Ito bajijare ricati riti ñna masibiti oca ñabojareti bũsiyijarã ñna. Diore tũocõri ï gotiro bajiro gotiyijarã ñna. 7 Jua gũbojeno ãmua ñayijarã ñna.

8 Disejua ï tũo gũirise mañijũ Pablõre. Ito bajiri udiarã ãmacañicõ minijua wijũ masare Dios oca goti ñayijũ ï. “Ïre tũorũnũrãre ï rotirojũ miojugũ yiguñi Dios”, yi gotiyijũ ï masa Diore ñna tũorũnũtoni. 9 Ito bajibojarocati coriarã Pablo ï bũsirisere tũo batecãcõyijarã Diore tũorũnũ ãmomena. Masa riojo Jesús ocare ñeñaro bũsiyijarã ñna. Ito bajiri ñnare camotadiyijũ Pablo. Ito yicõri Jesure tũorũnũrãre ï rãca ãmi wayijũ ï, Tirano wame cutigũ ya riasora wijũ ñna rãca bũsirocũ. Iti wijũ co rãmũ ruyabeto ñna rãca bũsisotiyijũ. 10 Itijũ jua rodo riaso ñayijũ ï. Ito bajiri iti sita Asia wame cutiri sita gãna, judio masa, judio masa meje ñarã cũni mani Ujũ Jesús oca tũo jediyijarã ñna. 11 Pablona sũoriti jaje tiyamani ïoyijũ Dios. 12 Ito bajiri Pablo ï moaĩagore resurori, yutabujuri ï moaĩagore cũni masa cõrã tũjũ ñna ãmi waja ñnare ñarise rẽtayijũ. Ito yicõri rũmũa sãñarãre rũmũa budigoyijarã.

13-14 Iti rodori judio masa jua ãmojeno ñarã masa rũmũa sãñarãre bucõa ucuyijarã ñna cũtorire. Paia uju Esceva wame cutigũ rĩa ñayijarã ñna. Ñna Efesoju ejayijarã. Jesús masirisena Pablo rũmũa sãñarã ï bucõado bajiro yi ãmobjayijarã ñna. Ito bajiri rũmũare ado bajiro yiyijarã ñna:

—Jesús wamena mũare budi rotia gũa. Pablo ï bũsi ucugũ Jesús wamena mũare budi rotia gũa, yibojayijarã ñna. 15 Ito bajiro ñna yibojarocati, ado bajiro ñnare cũdiyijũ rũmũ:

—Jesure masia yũ, ito yicõri Pablõre cũni masia yũ. Mũareama ti masibea yũ. ¿Ñimarãona ñati mũama? yiyijũ rũmũ ñnare.

16 Ito yicõri rũmũ sãñagũ ñnare bubu quedĩ jeayijũ. Buto sẽorisena ñnare ñeñaro yi rẽtocũyijũ ï. Sẽoro ï yi rẽtocũjare yutabuju manati cami cutirã ãmaquedi rudi wayijarã ñna. 17 Efeso ñarã judio masa ito yicõri judio masa meje ñarã cũni ito bajiro iti bajire gayere tũo jediyijarã. Iti oca tũo ucacõri, jãjarã bũsa, “Sẽogũguti ñami Jesús”, yi tũoĩa rũcũbũoyijarã masa ïja.

18 Iti oca tũocõri jãjarã Jesure tũorũnũrã ñna ñeñaro yirisere goti rẽtobuyijarã. “Rũmũ ï masirisena masare quenacũ gũa ito yicõri ñnare rojacũ gũa”, yiyijarã ñna. 19 Ito yicõri ado bajiro yiyijarã cumua queti oca quesoĩari masa. Ñna ya papera tutiri queti oca gotiri tutiri ãmi wacõri masa riojo soeyijarã. Iti papera tutiri ñna soe ruyuriore cincuenta mil niyeru cujiri waja cutirisecõ godayijũ. 20 Iti ito bajiro rẽtaja bero mani Ujũ Jesús oca coju ruyabeto bataja tũore ñacũ ïja. Iti oca tũocõri jãjarã Jesure tũorũnũyijarã ïja.

21 Ito bajiro iti rẽtaja bero Jerusalẽnjũ tũdi ware tũoĩayijũ Pablo. “Macedonia sita, ito yicõri Acaya sita rẽta wacũ ya yũ”, yi tũoĩayijũ Pablo. “Jerusalẽnjũ yũ

ejaja bero Romaju ware ña yure”, yi tuoñayiju i. ²²Ito bajiro yi tuoñacõri Timoteo ito yicõri Erasto rãca ñre ejabuari masare i riojua cõayiju i, Macedoniaju ñna wayutoni. Ijuama Asia sitaju Efeso wame cutiri cutoju tujayiju maji.

Efesoju ñna oca riawusare gaye

²³Iti rumuri Pablo Efeso i ñaroca, “Jesús sigüti ñami masare maso masigü”, yi masa ñna tuoña masi jedibeja buto oca ñeñasuoyiju iti cutoju. ²⁴Demetrio wame cutigü ñayiju iti oca ñeñosuori masu. Masa ñna rucubworoti plata wame cutirisena meni rujeori masu ñayiju i. Ñre moa ejabuari masa cuni ñayijarã. Gãjerã ñna rucubwogo Artemisa wame cutigo isore rucubworã ñna minijuari wi robo bajiro mutãri wiri platana menyijarã ñna. Iti mutãri wiriacã menicõri gãjerãre ñna ñsija jaje niyeru bujayijarã ñna. ²⁵Ito yija ñre ejabuari masare mioyujiju i, ito yicõri ñna bajiro moarãre cuni. Ito yicõri ado bajiro ñnare yiyiju i:

—Mani adi moare cutirã queno ñe rayabeto ña mani. ²⁶¿Masare Pablo i gotirise tuoñabeati mua? Menicõri mani rucubworisere, “Rucubworeoni meje ña”, yami Pablo. I busirisere tuocõri masa jãjarã tuorũnuama ñre. Ado mani ñari cuto Efeso gãna riti meje ñre tuorũnuama. Adi sita ñajediro Asia sita gãna tuorũnuama ñre. ²⁷Bujato bajiro yiroja manire. Mani meni rujeorisere amimena yirãji masa. Ito bajiri waja buja masimena yirãji mani. Mani rucubwogo Artemisa isore rucubwora wire rucubwomena yirãji masa. Pablora ñna tuorũnuja, mani rucubwogore adi sita ñna yi ñaro bajiro yimena yirãji ñna, yiyiju Demetrio ñre bajiro moare cutirãre.

²⁸Ito i yija tuocõri, buto junisiniyijarã ñna. Ito yicõri awasãyijarã ñna:

—Mani rucubwogo Artemisa quenagõ ñamo. Ñatĩñarujamo, yiyijarã ñna.

²⁹Iti cuto gãna jeyaro iti oca gãmeri basicõri jaje oca busi riawusoyijarã ñna. Ito bajijare Gayo, Aristarcora Pablo rãca baba cutianare ñayijarã. Macedonia gãna ñayijarã ñna. Ñnare ñnacõri buto oca seõro, “Ita, ita”, yi wayijarã ñna. Busirona masa ñna minijuasotiroju ñnare amu wayijarã ñna. ³⁰I baba mesare busi ejabuarocu sãja amobojayiju Pablo. I sãja amoja ticõri “Sãjabesa”, yiyijarã Jesure tuorũnurã ñre. ³¹Ito gãna ñari masa cuni Pablo baba mesa ñnacõri, ñre oca cõayijarã. “Ñna rãca coca yibesa”, yirona ñre oca cõayijarã ñna. ³²Itiju minijuarajuju gãjerã ado bajiro awasãyijarã. Gãjerã ricati awasãyijarã. Sigüre bajiro tuoñabiticõri oca riawusa ñayijarã ñna. “Ñasariju ñe busirona minijuayijaribe gna”, yi masibisijarã ñna. ³³Judio masa ñna rãca gagu Alejandro wame cutigüre iti oca ñre goti retobuyijarã ñna. Ito yicõri “Manire yiari busi ñsina mu”, yirona masa riojo ñre busi rotiyijarã. Itiju minijua ñarãre busirocu oca tabojayiju Alejandro. “Ñe seti ma guare”, yirocu yibojayiju i. ³⁴Ito i yija tuo masicõri “Judio masu ñami”, yirona buto busa ñre awasã retocuyijarã ñna:

—Gna rucubwogo Artemisa quenagõ ñamo. Ñatĩñarujamo iso, yi awasãyijarã ñna. Juaji cõrecõ ito bajiro awasã ñayijarã ñna.

³⁵Sigü ito gagu uju masare oca tayiju. Ito yicõri ado bajiro yiyiju i ñnare:

—Adi cuto Efeso gãna tuoña mua. Mani adi cuto gãna ña mani rucubwogo Artemisa ya wi coderi masa. Ito yicõri maniti ña iso ya ruju umacũju queda

wadire gaye tirūnūrã cuni. “Ito bajiro bajiana”, yi masiama masa jeyaro manire. ³⁶Noajua masa maño masibeama itire. Ito bajiri itocō jidicãña mua itire. Queno tuoĩabitibojarãti ñeñaro yibesa mua. ³⁷Ãna ùmua mua ãmi wadiana mani rúcubũogo Artemisa ya wi gayere rinibeama ña. Ito yicōri isore ñeñaro busibeama ña. ³⁸Demetrio ï rãca moarã rãca gãjerãre oca ñaja, ña ujarã tujũ oca quenorona ãmi waja quena. Ñinare oca ñaja ujarãre gotirujama ña. Ña ujarã ñama iti oca quenori masa. ³⁹Mua gaje oca goti ãmoja ujarã riojo ito yicōri adi cuto gãna jeyaro minijuaroca gotija quena. ⁴⁰¿No bajiro tuoĩarã yirãjida Romano masa ujarã ito bajiro masa ña oca cutirisere? Ado bajiro tuoĩarã yirãji gajea: “Manire junisinicōri cudi ãmobeama ña”, yi tuoĩarã yirãji ña. Ne oca manoti ado itire oca cuti ña mani. Ito bajiri, “¿Ñe oca bajijare ito bajiro oca cuti ñati mua?” Romano masa ña yija, no bajiro cudi masia ma manire, yiyijũ sīgũ iti cuto gagũ. ⁴¹Ito yi tiocōri, “Itocō ñajaro”, yiyijũ ï.

Macedoniaju Pablo ï ware gaye

20 ¹Iti oca rõtaja bero Jesure tuorūnūrãre jiyijũ Pablo, ï waroto riojua ñinare oca gotirocũ. Iti oca goti tiocōri ñinare ware gotigũ jababayijũ. Ito yicōri Macedoniaju wasũoyijũ ï. ²Macedoniaju wacũ Jesure tuorūnūrãre ti rëta wayijũ ï. Ñinare busicōri bũto Jesure tuorūnũ oca sëoroca ñinare yiyijũ ï. Ito bero Greciaju ejayijũ ï. ³Itoju udiarã ùmacañi ñayijũ ï cumana wasarũ tujayijũ ï, Judio masa sĩa ãmorã ña cunĩja tuo masicōri. Ito bajiri, “Macedonia sita yũ wadicatoti tũdi wacũja yũ”, yi tuoĩayijũ Pablo. ⁴Ï rãca baba cuti wana adocō ñacũ gua, Sópater Berea gagũ Pirro macũ, Segundo, Aristarco, Tesalónica gãna, Gayo Derbe gagũ, Timoteo ito yicōri Tíquico, Trófimo Asia sita gãna, ito yicōri yũ Lucas. Itocō Pablo rãca baba cuti wacũ gua. ⁵Coriarã gua rãca gãna wayuñi Troasju guare yurona. ⁶Gua naju wadarise uco wũoya mani bare basa bero Filiposna cumana wacũ gua. Co ñujamocō rũmũri bero Troasju ejacũ gua. Guare wayuana itoju gua baba mesare sũacũ gua. Ito jua ãmojeno rũmũri ñacũ gua.

Troas cutoju Pablo ï ña ucure gaye

⁷Co semana ñasũori rũmũ minijuacũ gua Jesure masirã rãca. Manire yiari Jesús ï goda ïsire tuoĩarã ï rotiro bajiroti najure bato barona minijuacũ gua. Gua baroto riojua Dios oca gotiquĩ Pablo guare. Gaje rũmũ ï waroti ñajare yoari busiquĩ ï. Ï busiroca riti ñami gudareco ejacoacũ. ⁸Co wi udiã tuti ñari wijũ co sĩa minijua ñacũ gua. Iti sõajũ jaje sĩabusuore busu ñacũ. ⁹Sīgũ mamũ Eutico wame cutigũ iti sõa ùmacũju ñari soje joe rujiquĩ. Yoari Pablo ï busimũcutija wũjo jujaquĩ ï mamũ. Bũto cani rëtocũ wacũ quedicoaquĩ ï mamũ. Ruji wacōri ïre tũa wũmũbojacũ gua. Cõcoañi ï. ¹⁰Ito yija Pablo ruji wacōri ï joe jesacōri ïre wana cunĩquĩ ï. Ito yicōri ado bajiro yiquĩ ï guare: —Ucabesa mua. Cõgũ meje yami ãni. Catiami, yiquĩ Pablo guare.

¹¹ Ito yija bero Pablo rāca mūcana mūja wacu gūa. Iti sōa mūja ejacōri naju batoquī ī. Iti gūa baja bero busigū riti busuacoaquī Pablo. Ito bero Aso wame cūtiri cutoju mana waquī ī. ¹² Mamū ado bajiro bajiquī. Queno cati quenacōri ī ya wiju tūdi waquī. Ito yicōri gājerā cūni īna ya wiju tūdi wacā. Ito ī bajija ticōri, queno wanū quenaro tujacu gūa.

Miletoju Pablo ī ware gaye

¹³ Pablo ī roticato bajiroti cumana Aso wame cūtiri cutoju wacu gūa. Itona īre cumana sā bocarona īre bocaticū gūa, mana ī wacati nājare. ¹⁴ Asoju ī ejaroca īre cumana sācū gūa. Īre sācōri Mitilene wame cūtiri cutoju wacu gūa īja. ¹⁵ Itona wacōri gaje rāmū Quío wame cūtiri yoga rētacu gūa. Gaje rāmū Samos wame cūtiri yoga ejacu gūa. Itona wacōri gaje rāmū Mileto cutoju ejacu gūa. ¹⁶ “Asia sitaju Jesure tuorūnrā tū yū waja yoari sejabogūja yū”, Pablo ī yija tuocōri, Efeso cūtoire riojo rēta wacu gūa. “Jerusalén cutoju Pentecostés basa tiana mani”, yī tuoiacōri, “Ejori wana mani”, yī usirio waquī Pablo.

Efeso gāna nāri masare Pablo ī gotire gaye

¹⁷ Mileto nācōri Jesure tuorūnrāre ūmatā nārāre oca cōaquī Pablo: “Mūajua ado waya. Efesoju wado ma”, yū yiquī Pablo īnare oca cōagū. ¹⁸ Ito bajiri gūa tū īna ejaroca ado bajiro yiquī Pablo:

—Cajero Asia sita ejaqu queno yū yicato bajiroti, adocāta yū yirise cūni masia mūa. ¹⁹ Mūa rāca nāgū mani Ūjare moa īsicōri, “Mūa rētoro masigū nā yū”, yibiticū yū. Masa īna Jesure tuorūnubeja ticōri ruje oticū yū. Ito yicōri judio masa yūre īna nēnaro yī āmoja, quenabeto tōbujacu yū. ²⁰ Ito bajiro judio masa yūre īna cūnibojarocati Jesús oca mūare goti tarojobiticū yū. “Dios oca tuocōri queno nārā yirāji”, yirocū iti oca mūare goticū yū. Ito bajiri jeyaro mūare gotisoticū yū. Mūa minijua nāroju ito yicōri mūa ya wiriju cūni mūare gotisoticū yū. ²¹ “Mūa nēnaro yirise tuoīa bojori bujacōri itire jidicāna mūa. Ito yicōri Diore cūdi āmorā mani Ūju Jesucristore tuorūnūna mūa”, yīari gotisoticū yū mūare. Judio masa, ito yicōri judio masa meje nārāre cūni ito bajiroti gotisoticū yū. ²² Espiritu Santo yūre ī rotiado bajiroti adocāta Jerusalēnju wacu ya yū. Itoju yū nāroca yūre rētaroti gayere masibea yū. ²³ Adi riti mūare goti masia yū. Espiritu Santo yūre ī gotija, “Jeyaro cūtori mū riaso ucuroju mūre tubiarā yirāji īna. Ito yicōri quenabeto tōbujagu yigūja mū”, yami yūre. ²⁴ Ito bajiro yūre īna yī āmbojarocati būto itire tuoīa usirio yibea yū. Yū catiriseama nāsarisē meje nā. Mani Ūju yūre moare ī cūre queno wanū quenacōri nāro bajiroti itire cūdi jeo āmoa yū. Ī oca quenarisē gotitoni yūre cūni Jesús. “Masare ti maicōri ī Macure goda īsi rotiyija Dios”, yū yī gotitoni yūre cūni mani Ūju Jesús, yiquī Pablo.

²⁵ “Īre tuorūnrāre miojugu yiguīji Dios”, yire oca mūa nājedirore goticū yū. “Jūaji yūre tibabo yimenaji” yī masia yū. ²⁶⁻²⁷ Jeyaro Dios ī yūre goti rotiado bajiroti nājediro mūare goticū yū. Jabeto Dios oca goti ruabisoticū yū. Nārocōti mūare gotisoticū yū. Ito bajiri mūare adi gotia yū. Sīgūjuama Dios tūju mūa

ejabeja, yũre seti mano yiroja. Dios tũju mua ejabeja muareti seti ñaro yiroja. ²⁸Ito bajiri muamasiti queno tuo masiña. Ito Efesoju tũdi ejacõri Jesure tuorũnrãre queno tirũnũma. Espiritu Santo ï cũado bajiroti yiba mua. Mani Uju Jesús manire yiari ï goda isirajũna sũoriti, Dios ñarã ña mani. Ito bajiroti bajirãji ña cuni. Ito bajiri queno tirũnũma ñnare, oveja coderi masu ï tirũnũro bajiro. ²⁹Yũ masia, yũ wagoja bero gãjerã ruori oca riasori masa ejarã yirãji. Yaia ña ovejare ba ruyurioro bajiro Jesure tuorũnrãre ruyurio ãmorã ruori oca riasorã yirãji ña. Jesure tuorũnũ jidicãjaro ña yirona, ruori oca riasorã yirãji ña. ³⁰Mua rãca gãna coriarã ruori oca riasorã yirãji. Gũa robo bajiro tuoãjaro ña cuni yirona, riasorã yirãji ña. Jesure tuorũnrã jidicãjaro ña yirona, ito bajiro riasorã yirãji ña. ³¹Ito bajiri queno tuoãña ruore oca mua tuorũnũme yirona. Udia rodo ñami ãmua cuni yũ muare riasocati ãcabojabeja mua. Coji meje muare tuoãcõri oticũ yũ.

³²Yũ ñarã, muare yiari Diore busi ïsigũ ya yũ, muare ï tirũnutoni. “Manire ti maicõri mani ñeñaro yirise waja, waja yi ïsiñi Dios”, yi mua tuoãaja, bũto busa ïre mua tuorũnũroca yigu yigũiji Dios. “Yũ beseanare queno yigu yigũja yũ”, ï yiado bajiroti queno muare yigu yigũiji Dios. ³³Gãjerã ye niyeru ña ya yutabujuri cuni wobiticũ yũ itire. ³⁴Ado robojũa baja. Yũmasiti moacõri bare bujacũ, yutabujuri bujacũ. Ito yicõri yũ rãca gãnare cuni buja ïsicũ yũ. Itire masia mua. ³⁵Ito bajiri coji ruyabeto muare moare riasocũ yũ. Ito yicõri bojoro bujarãre ejabuare gaye cuni muare gotisoticũ yũ. Mani Uju Jesús ï goticatire ãcabojabeja mua. “Boca ãmigũ rêto busaro wanũ quenami ïsigũjũ”, yiyijũ Jesús, yiquĩ Pablo Jesure tuorũnrãre ãmatã ñarãre.

³⁶Ito ï yija bero rijomunigãna ñini rũjũcũ gũa. Ito bajiro gũa baji ñaroca Diore busiquĩ Pablo. ³⁷Diore ï busi tũoja bero yago rãcati ïre jababacõri ware goticã ña. ³⁸“Jũaji yũre timenaji mua”, Pablo ï yija bero ñajare, bũto bojori bujacã ña. Ito yija bero jetacajũ guare cũ tudicã ña.

Jerusalénju Pablo ï ware gaye

21 ¹Jesure tuorũnrãre ware goticõri cumaju sãjacũ gũa. Ito yicõri riojoti Cos wame cutiri yogaju wacũ gũa. Gaje rũmũ Rodas wame cutiri yogaju wacũ gũa. Itijũna Pátara majado ejacũ gũa. ²Ito bajiri majado gũa ñaroca, “Fenicijũ waro ya adiga cuma”, ña yija, itigana wacũ gũa. ³Warãju Chipre wame cutiri yoga ti rêta wacũ gũa. Gãcodujajuare ñacu iti yoga. Siria sita riojore wacũ gũa. Tiro jetaca cuma bucũa gajeoni iti cũroti ñajare ito ñucũcũ gũa. ⁴Itoju Jesure tuorũnrãre ti bujacũ gũa. Ito bajiri ña rãca jũa ãmojeno rũmũri tujacũ gũa. Espiritu Santo ñnare ï gotire masicõri, Jerusalénju Pablore wa rotibiticã ña. ⁵Ito bajiro ña yibojarocati jũa ãmojeno jediri rũmũ wasuocũ gũa mũcana. Ito gãna Jesure tuorũnrã ña manojosãromia ña rĩa cuni gũa rãca cuto sũjuajũ baba cuti wacõri jetacajũ ejacã ña gũa rãca. Ito jajũju ejacõri rijomunigãna ñini rũjũcõri cojuti ña rãca Diore busicũ gũa. ⁶Ito yija bero ñnare ware goticũ gũa. Ito yi tũocõri cumaju sãjacũ gũa. Ñnama tudicoacã.

⁷Tirona wacōri Tolemaida jetaca ejacu gwa. Itoju ejacōri Jesure tuorūnūrāre senicu gwa. Ito yicōri co rumu tujacu gwa ina rāca. ⁸Gaje rumu itona wacōri Cesarea wame cutiri cuto ejacu gwa. Ito ejacōri Dios oca goti ucuri masu Felipe ya wi wacu gwa. Ī ñayiju Jerusalénju Jesure tuorūnūrāre apóstol mesare eja buarocu ina cūru. Ī ya wi tujacu gwa. ⁹Juararā rīa romia cutiqui Felipe. Maniju mana ñacā ina. Dios oca tuocōri gājerāre goti rētori masa ñacā ina. ¹⁰Ito co rumu meje gwa ñaroca Judea sita gagu Dios oca gotiri masu Agabo wame cutigu ejaquī. ¹¹Gwa tu ejacōri Pablo ya wecu wirowa ruiquī ĩ. Ito yicōri ĩmasiti gūbori, āmori siatuquī. Ito yicōri ado bajiro gotiquī ĩ:

—Espiritu Santo yure ĩ gotija, Jerusalénju judio masa ado bajiro siaturā yirāji adi wirowa wecu wirowa ũjare. Īre siatucōri judio masa meje ñarāre ĩsirā yirāji, yari gotiami Espiritu Santo yure, yiquī Agabo.

¹²Ito ĩ yija tuocōri, gwa ito yicōri Cesarea gāna cūni, “Wabesa mu Jerusalénju”, yari goticu gwa Pablore. ¹³Ito bajiro gwa yibojarocati Pablojuama ado bajiro cudiquī:

—Otibesa mua. Mua otija ticōri, bojori buja yu. Ito bajibojaguti yu tuōiarise ñaro bajiroti bajiro yiroja. Yure ina sia āmoja, “Siabesa mua”, yibicuja yu. Mani ũju Jesure yu tuorūnugū ñajare Jerusalénju yure ina sia āmoja cūni, wanu quenaro godaboguja yu, yiquī Pablo guare.

¹⁴Gwa gotiro bajiro ĩ cudibeja, itocō jidicacu gwa. Ito yicōri ado bajiro ĩre yicu gwa.

—Mani ũju ĩ āmoro bajiroti bajijaro, yicu gwa ĩre.

¹⁵Ito yija bero seo tiorāti Jerusalénju wacu gwa. ¹⁶Cesarea gāna coriarā Jesure tuorūnūrā guare baba cuti wacā. Sigū Mnasón wame cutigu ya wiju guare āmi wacā ina. Chipre gagu ñagoru ñayiju ĩ. Co rodo meje Jesure tuorūnugū ñagū ñayiju ĩ. Ī ya wi tujacārā ejacu gwa.

Santiagore Pablo ĩ tigu ejare gaye

¹⁷Jerusalénju gwa ejaroca queno wanu quenacōri guare boca āmicā Jesure tuorūnūrā. ¹⁸Gwa eja busuari rumu Santiagore gwa tirā waja, gwa rāca waquī Pablo. Jājarā Jesure tuorūnūrāre ũmatā ñarā ñacā Santiago tu. ¹⁹“¿Nati mua?” yi tlogū, “Judio masa meje ñarāre Dios oca yu gotija, jaje quenarise yini Dios”, yirocu jeyaro rētare gaye gotiquī Pablo ĩnare. ²⁰Iti tuocōri queno wanu quenacōri, “Queno yigu ñami Dios”, yicā ina. Ito yicōri Pablore ado bajiro yicā ina:

—Mani masa jājarā ñama Jesure tuorūnūrā. Jesure tuorūnūrā ñabojarāti Moisés ĩ rotiado bajiro riti manire rotiamā ina maji. ¿Itire masibeati mu?

²¹Gājerājuama ado gānare ado bajiro ĩnare gotiama: “Mani masa gājerā cutoriju ñarāre queno riasobisī Pablo. Ito yicōri Moisés ñayoru ĩ rotire gayere jidicā rotiñi ĩ. Ina rīa ũmuare wirowa ta rotibisī ĩ. Ito yicōri mani masa yisotire gayere jidicā rotiñi Pablo”, yisotiama coriarā mure busirā, yicā Pablore. ²²Mu ejaja tuocōri, minijuarā yirāji masa. ¿Ina ito bajiro yija, no bajiro yigujada mu? ²³Ado bajiro mu yija quenaroja. Ado mani rāca ũmua juararā ñama, “Mu tiro

riojo ado bajiro yiana gua”, Diore yiana ñama ñna. “Gua yiana yiado bajiroti”, yiana yirona, Dios ya wiju joa sua rotirã warã yama ñna. ²⁴ Ñna rãca wasa mu cuni. Ñna ñeñaro yirise coe ãmorã ovejare gãme ñsirã yirãji ñna. Ito bajiro yicõri Diore rucuborã ovejare siacõri soerã yirãji ñna. Ñnare bajiro yiba mu cuni. Ito yicõri paiare mua jeyaro joa sua roti masitoni mu sigũti ovejare waja yiba. Ito bajiro mu yija ticõri, “ Moisés ñ rotirise cudigu meje ñami Pablo’, gãjerã ñna yiriseama, buroti baja. Ñaro bajiroti cudiami Pablo”, yirã yirãji mani masa, yicã ñna Pablöre. ²⁵ Judio masa meje ñarã Jesure tuorũnurãre papera cõacu gua. Ado bajiro ñnare goti ucacu gua: “Gua judio masa bajiro gua yisotirise robo bajiro mua yibeja cuni no yibea muarea. Adi riti muare goti ñuca gua. Ñna meni rujeorure ñna ecarise babesa mua. Ríre cuni idibesa. Ñmama wãñiatanare babesa. Baroto riojua rí cõaja quena. Ito yicõri muamasiti mua ya rujũ ñeñaro iti tuoïaro bajiroti ñeñaro yibesa”, yi ucacu gua, yicã ñna Pablöre.

Dios ya wiju Pablöre ñna ñiare gaye

²⁶ Ito yija gaje rumu Dios ya wiju ñna ñmua juariarãre ãmi wayiju Pablo. Ñna ñeñaro yiriserẽ coe ãmorã Dios ya wi sãja wacõri paia mesare ado bajiro gotiyiju Pablo: “Adocõ ñmuari ruyã maji gua ñeñaro yirise coe roti rumuri. Susari rumu ejaroca Diore guare yiari oveja mua soe ñsire ãmoa gua”, yiyiju Pablo paia mesare.

²⁷ Susari rumu ejaroca judio masa Asia sita gãna Dios ya wiju Pablo ñ ñaja tiyijarã. Ñre ticõri, Pablöre junisiniyaro adi cuto gãna yirona, masare oca riawusoyijarã ñna. Ito yi Pablöre ñiacõri ado bajiro masare busiyijarã ñna:

²⁸ —Guare ejabuaya gua ñarã mua. Ñni ñmugũti ñami manire ñeñaro busi ucuri masu. “Moisés ñ rotirise gayere quenarise meje ña”, yi masare goti batoami ñ. Ito yicõri adi wi Dios ya wire ñeñaro busitugũ ñami ñ. Judio masa meje ñarãre adi wi Dios ya wi ñmi ejañi ñ. Ito bajiro ñ yija adi wi Dios ya wire ñeñogũ yami ñ, yiyijarã ñna gãjerãre gotirã.

²⁹ Cuto gudareco Trófimo wame cutigu rãca Pablo ñ ñaja ticõri, ito bajiro gotiyijarã ñna. Judio masu meje ñayiju Trófimo. Efeso cuto gagu ñayiju ñ. Ito ñnare ti bujacõri, “Judio masu meje ñagũre Dios ya wiju ñmi waru ñ”, yi tuoïayijarã ñna. Iti tuoïa warã, iti cuto gãnare ito bajiro gotiyijarã ñna.

³⁰ Ñna ito yija tuocõri, iti cuto gãna gãmeri oca riawusayijarã. Ito bajiri ñmaquedi wacõri Dios ya wiju sãjayijarã ñna. Pablöre ñiacõri weja budi wayijarã ñna. Ito bajiri ñ budigorijuti sojeri bia jeocõyijarã, mucana tũdi ñ sãjame yirona. ³¹ Ñre siaboyijarã ñna. Ito ñna yirã wãna yirocati, masa iti cuto gãna oca riawusarise oca ejayiju Romano masa surara ujure. ³² Iti oca tuocõri ñ ya surara, ito yicõri ñ roca gãna ujarãre cuni miojuyiju ñ. Ito bajiri ñmaquedi wacõri, masa ñna oca riawusa ñarõju ejayijarã ñna. Surara uju ñ ya surara rãca ejaña ticõri, Pablöre ja jidicãyijarã ñna. ³³ Ito yija surara uju ñ ya surarare Pablöre ñna rotiyiju ñ. Ñna roticõri juã ma come mana sia rotiyiju. Ito yicõri masare seniãyiju ñ:

—¿Ñimũõcũ ñnati ñni? ¿Ñeoni seti ñnati ñre? yiyiju ñ masare.

³⁴Ricati riti tuoña awasã busiyijarã ñna. Ñna awasãmucutija tuo masibiticõri, “Iti seti ña”, yi masibisiju ñ. Ito yija Pablora ñna surara wiju ñami wa rotiyiju surara ujũ. ³⁵⁻³⁶Surara wiju ñna ñami waja ticõri masa jãjarã suyaya wayijarã. “Ñre siacõña”, yi awasã suyayijarã ñna. Surara ya wi mujado ñna ejaroca, bũto bũsa junisini oca seoyijarã ñna. Ito bajiri Pablora masa siame yirona surara ñami mũa wayijarã ñre.

Masa tiro riojo, ñe seti ma yure Pablo ñ yire gaye

³⁷Surara wiju ñna ñami sãjarã wãna yiroca, ado bajiro surara ujũre busiyiju Pablo griego ocana:

—Mũ rãca bũsi ñmoa yũ, yiyiju.

Iti tuocõri:

—¿Griego oca masiati mũ? yiyiju surara ujũ Pablora. ³⁸Griego oca mũ busijama, Egipto gagũ meje ña mũ. ¿Masare oca riawusacõri ujarãre rãtocũ ñmorã cuatro mil ñarãre baba cuti wacõri yucũ manojũ wa ucuru meje ñati mũ? yi seniñayiju ñ Pablora.

³⁹Ito yija ado yiyiju Pablo ñre:

—Ñ meje ña yũ. Judio masũ ña yũama. Cilicia sita, Tarso wame cutiri cuto ñasari cuto gagũ ña yũ. Masare yũre bũsi roticuati mũ, yiyiju Pablo surara ujũre.

⁴⁰Ito ñ yijare, “Bũsiya mũ”, yiyiju Pablora. Ito bajiri mujado rãgõcõri masare oca tagũ ñmo wũamoyiju ñ. Masa ñna oca tadioca hebreo ocana busiyiju Pablo:

22 ¹—Yũ ñarã tuoña maji. “Ñe seti mami”, mũña yitoni mũare oca gotigu ya maji, yiyiju Pablo.

²Ñna oca ñ bũsija tuocõri, bũto bũsa oca tadiyaharã ñna. Ado bajiro gotiyiju Pablo ñnare:

³—Yũ cuni judio masuti ña. Cilicia sita, Tarso wame cutiri cuto rujearu ña yũ. Ito yicõri ado Jerusalãnjũ bucuarũ ña yũ. Gamaliel wame cutiguna suoriti papera riasoticũ yũ. Mani ñicusabatia ñna rotiyore gayere queno riasoticũ yũ. Adi rãmari mũña Diore cudisotiro bajiroti Diore cudi ñmosoticũ yũ cuni. ⁴“Diore queno cudigu ña yũ”, yi tuoñabojacõri, Jesure tuorũnarãre ñeñaro ñna tũbujaroca yicũ yũ. Siacõcũ gajerea. Ñmũña, romiare cuni ñna wacõri tubiasoticũ yũ. ⁵Paia ujũ ito yicõri mani ñicusabatia ñasari masa, “Ito bajiroti yiqui ñ”, yi masiama ñna yũre. Ñnati papera meni ñisicã yũre, mani ñarã Damasco gãnare yũ ñtoni. Iti papera ñmicõri, Jesure tuorũnarãre ñmacũ yũ. Ito bajiri Jesure ñna tuorũnũre waja ñnare ñami wadicõri ado Jerusalãnjũ ñnare tubiarocũ yibojacũ yũ.

Ado bajiro Jesure masisucũ yũ, Pablo ñ yi gotire gaye

(Hch 9.1-19; 26.12-18)

⁶Ma yũ waroca, Damascojũ yũ cõñaroca, ñajasaroti ñmũña gũdareco ñmacũjũ gaye bũto yobusurise yũre siaticũ. ⁷Ito bajijare quedicoacũ yũ. Ito bajicõri ado bajiro yũre sigũ ñ bũsija tuocũ yũ: “Saulo, ¿no yija yũre ñeñaro yi ñmoati mũ?” ⁸Iti tuocõri ado bajiro cudicũ yũ: “¿Yũ Ñjũ ñimũ ñati mũ?”

yicu yu. Ito yija ijua ado bajiro cudiqui: “Yuti ña Jesús Nazaret gagu. Yuti ña mu ñeñaro yi amogũ”, yiqui i yure. ⁹Iti busurise ticõri yu rãca wacana ucacã. Busurisere tibojarãti yure basicacu oca tuobiticã ina. ¹⁰Ito bajiro yure busija tuocõri, ire seniïacu yu. “¿No bajiro yu yire amoati yu Uju mu?” yicu yu. Yu ito yija yure ado bajiro cudiqui i: “Wamuña Damascoju wasa. Itoju sigũ mre gotigu yiguji jeyaro moare yu mre cure”, yiqui i yure. ¹¹Iti busurise yu tija cajea godacoacu yure. Ito bajiri yu rãca gãna Damascoju yure tãa ejacã ina.

¹²Itoju sigũ Ananias wame cutigu ñaquĩ. Moisés ñayoru i rotirise gaye ñaro bajiroti cudigu ñaquĩ i. Ito ñarã judio masa, “Queno yigu ñami i”, yi basicã ina ire. ¹³Iti cuto yu ejaja bero yure tigu ejaquĩ Ananias. Yu tu ejacõri ado bajiro yiqui i yure: “Yu yagu Saulo, cajea ruyurise boca amiña mucana”, yiqui yure. Ito i yirotati cajea ticoacu yu mucana. Ito bajiri ire ticu yu. ¹⁴Ito yija ado bajiro yiqui i yure: “Dios mani ñicusabatia ina rucuboru i beseru ña mu. I amõrise mu masitoni, i macu ñeñaro yiaibicure mu titoni, ito yicõri i busirisere mu tuotoni mre cõni Dios. ¹⁵Jesús ocare goti ucugu yiguja mu. Mu tigore, mu tuogore cuni masa cutori jeyaro goti ucugu yiguja mu. ¹⁶Sejabesa ija. Cojiti Jesure tuorunucõri, mu ñeñaro yirise i coetoni seniña. Ito yicõri idé gu rotiya”, yiqui Ananias yure.

“Judio masa meje ñarãre goti ucuteña”, yiqui Jesús yure, Pablo i yire gaye

¹⁷Ito i yija tuocõri, ñaro bajiroti yu cudija bero Jerusalenju tudi wacu yu. Ito ejacõri Dios ya wiju Diore busigu ejacu yu. Diore busiguju mani Uju Jesure caiticu yu. ¹⁸Ito ado bajiro yiqui yure: “Cojiti adi cuto Jerusalenre wagoya. Ado gãna masa yu ocare ñare mu gotibojaja, tuomena yirãji ina”, yiqui i yure. ¹⁹Ito i yija tuocõri, ado bajiro cudicu yu: “Ado gãna jeyaro yu yigorere masiama ina. Mre tuorunurã minijuara wiju ñarãre ami wacõri tubiacu yu. Ito yicõri ñare jasoticu yu. ²⁰Mu oca gotiri masu Estebanre ina sãaja ito ti rügõcu yu. Ire sãarã ina yutabuju ruacurise coderi masu ñacu yu. Ito bajiri ire sãaja ticõri, ‘Ito bajiroti uja’, yi tuoïacu yu cuni. ‘Ito bajiroti yiqui Pablo’, yi masiama masa ado gãna”, yicu yu mani Ujure. ²¹Ito bajiri, ijua yure ado bajiro gotiqui: “Wasa sõju judio masa meje ñarãre mu riasotoni. Mre sõju cõa yu”, yiqui mani Uju Jesús, yiari gotiyiju Pablo masare.

Surara ujju Pablõre ñia rotire gaye

²²Ito bajiro i yirotati ire tuosusayijarã masa. Mucana junisinicõri awasã tudiyijarã ina:

—Godacoarujami. Catibitirujami, yiyijarã ina.

²³Tujare mejeti awasãijarã ina. Ito yicõri ina ya yutabujuri ruacõri umacuju comuoyijarã. Ito yicõri sita runacõri reamuayijarã ina, ina junisinerise iorã. ²⁴Ito ina yija tuocõri, surara ujju i ya surarare, Pablõre ina ya wiju ami sãja wa rotiyiju: “¿Ñe seti tudiatu masa mre?” yirocu, “Pablõre bajeya”, yiyiju surara ujju i ya surarare. ²⁵Ire bajarona ina sia rügõ tirotati ado bajiro busiyiju Pablo ito gagu ujure:

—¿Sígũ romano masure mua bajeja quena ñarojada? “Itocõ seti ña ïre”,
 ularã ña yibitibojarocati, ¿yure bajerã yati mua? yiyiju Pablo ito ñagũ ujure.

²⁶Ito ï yija tuocõri, ujũ tu wacõri ado bajiro ïre gotiyiju ï:

—Queno tuoïaña mu yiroto riojua. Ñani ãmugũ mu baje rotigu romano
 masũ ñami, yiyiju ï surara ujure.

²⁷Ito ï yija tuocõri, Pablöre seniïayiju surara ujũ:

—¿Riti ñati romano masũ mu ñarise?

—Ïti ña yũ, yiyiju Pablo.

²⁸Ito ï yija, ado bajiro yiyiju surara ujũ ïre.

—Jairoguti niyeru waja yicũ yũ romano masũ ñarocũ.

Ito bajiro ï yija tuocõri:

—Romano masũ rujeartũ ña yũ, yiyiju Pablo.

²⁹Ito ï yija tuocõri, ïre baje ãmoberã gãiirã bata rügũyijarã. “Romano
 masũ ñami”, yi tuo masicõri, “Bujato romano masure baje rotiyija yũ”, yi
 tuo güiyiju ï, surara ujũ cuni.

Ujarã ñasarã riojo Pablo ï busire gaye

³⁰Gaje rãmũ, “¿Ñe setina Pablöre tudiyijari masa?” yirocũ, paia ujarã,
 judio masa ujarã ñasarãre cuni miojuyiju surara ujũ. Ito yicõri Pablöre
 come mari õjacõri, ña riojo ãmi wacõri jidi rügõyiju.

23 ¹Judio masa ujarãre tijucõri ado bajiro yiyiju Pablo:

—Yũ ñarã yũ catirocõ Dios ï ãmoro bajiro yisoticũ yũ. Ito bajiri ï
 riojo ñe usriobeto ña yũ, yiyiju Pablo ñare.

²Iti tuocõri paia ujũ Ananías wame cutigu Pablo tu rügõrãre: “Ïre rise
 jabiatẽña”, yiyiju. ³Ito bajiro ï yijare ado bajiro yiyiju Pablo ïre:

—“Queno yigu ña yũ”, yigu ñabojaguti, ñeñaro yigu ña mũ. Ito bajiri
 iti waja ñeñaro mu tõbujaroca yigu yiguiji Dios mure. Dios ï rotirisena
 suoriti, “Cudigu ña mũ. Cudigu meje ña mũ”, yi mũ yure bese ãmoja, ¿no
 yija ï rotirise cudibiticõri yure ja rotiami mũ? yiyiju Pablo paia ujure.

⁴Ito ï yija tuocõri, ito ñarã ado bajiro yiyijarã Pablöre:

—Dios ï beserũ paia ujũ ñasagure ñeñaro busia mũ, yiyijarã ña, ito tu ñarã.

⁵Ña ito yija tuocõri, ado bajiro cudiyiju Pablo:

—“Paia ujũ ñasagu ñaguiji”, yibiju yũ ñarã yũ. Dios oca iti gotija, “Mua
 ujarãre busitubesa”, ya ï oca. “Ujũ ñasari masũ ñami ï”, yũ yi masija, ïre
 busibitiboruja yũ, yiyiju Pablo.

⁶Judio masa ujarã ricati riti tuoïarã ñayijarã. Gãjerã saduceo gaye tuoïayijarã.
 Gãjerã fariseo gaye tuoïayijarã. Iti masicõri oca são busaro busiyiju Pablo:

—Fariseo gaye tuoïagũ ña yũ cuni. Yũ ñarã cuni ito bajiro tuoïarã ñama.
 “Masa ña godaja bero mucana tũdi catirã yirãji”, yi tuoïagũ ña yũ. Ito
 bajiro yũ tuoïagũ ñajare, “Ïre seti ña”, yi ãmoa mua, yiyiju Pablo ñare.

⁷Ito ï yija tuocõri, saduceo gayere tuoïarã, fariseo gayere tuoïarã ñamasi tuoïa
 gãmeri busiyijarã. Sígũre bajiro tuoïarã ñabojarãti gãmeri bata rügũcoayijarã

ĩna. ⁸Saduceo gaye tũoĩarã ado bajiro yi tũoĩama ĩna: “Masa ĩna godaja mũcana tũdi catimenaji, Dios ñaro gãna ángel mesa manaji, ito yicõri rũmũa cũni manaji”, yi tũoĩarã ñama saduceo gaye tũoĩarãma. Fariseo gaye tũoĩarãma ado bajiro tũoĩama ĩna: “Masa ĩna godaja mũcana tũdi catirã yirãji, Dios ñaro gãna ángel mesa ñarãji, rũmũa cũni ñarãji”, yi tũoĩarã ñama fariseo gaye tũoĩarã. ⁹Ito bajiri ricati riti tũoĩarã ñari, ruje awasãyijarã ĩna maji. Ito yija judio masa rotirise riasori masa busirona wũmũ rũgũyijarã. ĩna cũni fariseo gaye tũoĩarã ñayijarã:

—Ñejũa ñeñarise yigũ meje ñami ãni. Damascoju ĩ waroca ángel ĩre busira gajea. “Ito bajiro meje bajiyija”, yibitirũja manire, Diore mani cãdibitibe maji, yiyijarã ĩna.

¹⁰Bũto ĩna gãmeri tũoĩa busija tũocõri, “Pablore sĩa baterã yirãji ĩna”, yi tũoĩayijũ surara ỹjũ. Ito bajiri ĩ ya surarare jiyijũ ĩ. ĩnare jicõri ado bajiro rotiyijũ: “Pablore ĩna watojũ ãmi wacõri mũcana mũa ya wijũ cũña”, yiyijũ surara ỹjũ ĩnare.

¹¹Iti ñami mani Ƴjũ Jesús Pablore goaĩoyijũ. ĩre goaĩocõri, ado bajiro yiyijũ Jesús:

—Oca sũoña Pablo mũ. Adijũ Jerusalén ñagũ yũ gayere mũ busiro bajiroti Romajũ cũni busigu yigũja mũ, yiyijũ Pablore.

Pablore sĩarona ĩna cũnĩre gaye

¹²Gaje rũmũ coriarã judio masa minijuacõri, “Pablore sĩarũja mani”, yi tũoĩayijarã. “ĩre mani sĩaroto riojũa, bamenaji mani, ito yicõri idimenaji maji”, yi tũoĩayijarã ĩna. “ĩre mani siabeja, manijũare Dios ĩ sĩaja quena”, yiyijarã ĩna. ¹³Sigũ robo bajiro ito bajiro yi gãmeri busi ñarã jũarã masacõ rũto busaro ñayijarã ĩna. ¹⁴Ito bero paia ỹjarã, judio masa busurãre cũni busirã wayijarã ĩna. ĩna tũ ejacõri ado bajiro yiyijarã ĩna:

—Gua sigũ bajiro riti tũoĩacõri, “Pablore mani sĩaroto riojũa, babiti, idibiti yiana mani. ĩre mani siabeja, manijũare Dios ĩ sĩaja quena”, yibũ gua. ¹⁵Mũa, judio masa ỹjarã cũni ado bajiro mũa yija quena. Adocãta surara ỹjũre oca cõaña, jane busuri Pablore mũa tũ ãmi wadjaro. “Riti ĩre seti ñaja masi ãmoa gua. Ado ãmi waya Pablore”, yi rũo oca cõama surara ỹjũre. Mũa ito yija ado Pablo ĩ ejabeto riti ĩre boca sĩana gua, yiyijarã ĩna. Ito bajiri ỹjarã cũni, “Baũ, ito ỹjaroja maji”, yiyijarã.

¹⁶Pablo romio macũ iti oca bajirisere masiyijũ. Ito bajiri Pablore iti oca, gotirocũ surara wijũ wayijũ ĩ. ¹⁷Itojũ ejacõri Pablore gotiyijũ ĩ. Ito ĩ yija tũocõri, ito gagũ surara masũre jiyijũ Pablo:

—Ãni mamũre mũ ỹjũ tũjũ ãmi wasa. Oca gotirocũ yiri seyoami ĩ, yiyijũ Pablo surara masũre.

¹⁸Ito ĩ yija tũocõri, ĩ ỹjũ tũjũ ãmi wayijũ ĩ. ĩ ỹjũre ado bajiro gotiyijũ ĩ:

—Gua tirũnũgũ Pablo yũre ji ñucacõri, “Ãni mamũre mũ ỹjũ tũjũ ãmi wasa”, ĩ ỹjũre ãmi wadibũ yũ. Mũre oca gotirocũ yiri seyomi ĩ, yiyijũ ĩ, ĩ ỹjũre.

¹⁹Ito ĩ yija tũocõri, gajero busa ĩre tũa wacõri seniĩayijũ:

—¿Ñe yũre gotirocũ yiri mũ? yiyijũ surara ỹjũ.

20 Ito yija Pablo romio macu ado bajiro gotiyiju:

—Judio masa sīgū robo tuoñacōri ina ujarā riojo Pablōre mu āmi watoni oca cōarā yirāji. “Riti ire seti ñaja masi āmoa gua”, yi ruorā yirāji ina. 21 Ina ito bajiro mure yija tuobeja mu. Ina rāca gāna jūarā masacō rēto busaro ma gudareco Pablōre sīarona bocati ñarāji ina. “Pablōre mani sīaroto riojua babiti, idibiti yiana mani. Ire mani siabeja, ito bajiroti quenabeto tōbujacōana mani”, yi tuoña ñarāji ina. Mu gotiroti gayere bocaticāma ina, yiyiju Pablo romio macu ujure.

22 —Yure mu gotirise gājerāre goti bato yibeja, yi tlogū, “Wasa”, yiyiju surara uju ire.

Félix tu Pablōre ina āmi wa rotire gaye

23 Ito yija surara uju, i bero ñarā ujarāre jiyiju jūarāre. Ito bero ado bajiro inare rotiyiju i:

—Adi ñami nueve tujaroca Cesareaju Pablōre āmi warā yirāji mua. Adocō jājarā ñarā yirāji mua rāca warā: Doscientos ñarā yirāji gubona warā. Ito yicōri setenta ñarā yirāji cabaru joena warā. Ito yicōri doscientos ñarā ñarā yirāji rearebisu yucuri ruorā. 24 Ito yicōri Pablo i jesa warocu cabarure buja yucāna mua. Uju Félix wame cutigu tu catiguti Pablo i ejare āmoa yu, yiyiju surara uju i bero gāna ujarāre.

25 Ado bajiro ina rāca Félixre papera cōayiju surara uju:

26 “Yu Claudio Lisias adi papera cōa. ¿Nati uju ñasagu Félix mu? 27 Judio masa āni Pablōre ñiacōri sīa āmoñi ina. ‘Romano masu ñami āni’, ina yija tuo masicōri, ire siame yirona yu ya surara rāca camotacu gua. 28 ‘Iti seti ña ire’, ina yija tuorocu, judio masa ujarā tu āmi ejaçu yu Pablōre. 29 ‘Gua ñicusabatia ina rotire gayere cudibicu ñami āni’, yirā ire junisinicā ina. Ire ina sīa āmoja, ire ina tubia āmoja, ñejuā buto seti manicu ire. 30 Judio masa Pablōre sīarona ina cunire gaye masicōri, mu tu ire cōa yu. Ire oca meniri masare cuni cōa yu, ‘Ado bajiro seti ña ire’, mure ina yitoni. Itocō ña”, yi ucayiju surara uju Félixre papera cōagū.

31 Ito bajiro surara uju i rotiro bajiroti Pablōre ñami wacōri Antípatris ejayijarā ina. 32 Busuri surara gubona wana ina ya wijū tudicoayijarā mucana. Cabaru joe wana riti Pablo rāca wayijarā. 33 Cesarea ejacōri uju Félixre papera isiyijarā ina. Ito yicōri Pablōre i tu cūyijarā ina. 34 Iti papera boca āmi ti tiocōri ado bajiro Pablōre seniāyiju i:

—¿Noju gagu ñati mu? yiyiju uju ire.

Ito i yija:

—Cilicia sita gagu ña yu, yiyiju Pablōjua. “Cilicia sita gagu ña yu”, i yija tuocōri, 35 ado bajiro yiyiju Félix ire:

—“Mure seti ña”, yirā ina ejaroca inare mu busija tuocuja yu maji, yiyiju Félix. Ito yija i ya surarare tirūnu rotiyiju i Herodes ñajacu ya wi jaja wijū.

Félix tiro riojo, “Seti ma yure”, Pablo ī yire gaye

24 ¹Co dɔjamocō rumuri bero paia ɔjɔ Ananías wame cutigu, ito yicōri judio masa bucurā rāca Cesareaju ejayijarā. Īnare busi ĩsigū Tértulo wame cutigu ĩna rāca ejayiju. Cesareaju ejacōri ɔjɔ tɔju wayijarā ĩna, “Pablöre seti ña”, yirā warā. ²Ito yija ɔjɔ Félix Pablöre jiwio rotiyiju. “Pablöre seti ña”, yirocu ado bajiro yiyiju Tértulo Félixre:

—Queno ya yɔ ɔjɔ mɔ. Mɔ masirisena sɔriti, oca ma manire. Ito bajiri ñejua tɔo güire ma manire. Ito bajiri jeyaro quena ña adi sita. Adi sita gāna masare queno ejabua mɔ. ³Ito bajiro mɔ yisotirise masicōri masa jeyaro mure wanuama. Yɔ ɔjɔ buto yɔ rucubɔogu, queno ya mɔ, ya gua. ⁴Yoari yɔ busija, mɔ moaroti mure ruyuriobogɔja macana yɔ. Ito bajiri yure queno yicōri yoari mejeti yɔ busija tɔoya maji. ⁵Āni ñami masare asirioro yi jaigu. Co cuto rɔyabeto wa ucucōri judio masare oca riawuso ucuami ĩ. Jesús Nazaret gagure tɔorünurā ɔjɔ ñami āni. ⁶Dios ya wi ñeño āmogū ito ōno sājaraona meje rāca sājāñi āni. Ito bajiri ĩre ñiacu gua. Gua ñicusabatia ĩna rotiado bajiro, “Īre seti ña”, yi āmobjacu gua. ⁷Ito bajiro gua yi āmobjarocati surara ɔjɔ Lisias gua tɔ ejacōri sēoro yicōri guare, Pablöre ěmagoquī. ⁸Ado bajiro guare yiquī ĩ: “ ‘Pablöre seti ña’, mɔa yi āmoja, adi sita gagu ɔjɔ Félix tɔ wasa”, yiquī ĩ guare. Ito ĩ yija tɔocōri, ado bajiro yicu gua: “Mamasiti, ¿ñe seti ñati mure? yi seniāite mɔ. Ito bajiro mɔ seniāaja bero gua gotirise, ‘Riti ña’, yigu yigɔja mɔ”, yicu gua Lisiasre, yiyiju Tértulo Félixre.

⁹Ito ñarā ĩ rāca gāna judio masa cɔni, “Riti ña”, yiyijarā ĩna. ¹⁰Ito yija Félix Pablöre āmo buyeyiju, “Busiya”, yirocu. Ito ĩ yija ticōri, busisuoyiju Pablo:

—Yɔ masia, adi sita gagu ɔjɔ iti rumɔju ñasɔru ña mɔ. Ito bajiri mɔ riojo wanu quenacōri, “Ñe seti ma yure”, yirocu busigu ya yɔ. ¹¹Jua gubojeno rumuriti tɔja maji Jerusalénju Diore rucubɔogu yɔ ejaja bero. “¿Riti ñati?” mɔ yija, gājerāre seniāña mɔ. ¹²Nocāta Dios ya wiju minijuacōri jājarā rāca yɔ busi tɔoĭaja, tibiticā ĩna. Ito yicōri minijuara wiriju masare yɔ riawusoja, ito yicōri cutoju yɔ riawusoja, nocāta yure tibiticā ĩna. ¹³Yure tigoana roboti, “Seti ña ĩre”, yi goti masimenaji āna. ¹⁴Adi ñasarise mure goti rētobugu ya yɔ. Yɔ ñicusabatia ĩna yiado bajiroti, Jesure tɔorünucōri Diore rucubɔoa yɔ. Āna, “Īre seti ña”, yure yirā, Jesús oca bajirisere, “Buroti baja rɔore gaye ña”, yama ĩna. Diore rucubɔogu ñari Moisés ĩ rotirise gaye rucubɔoa yɔ. Ito yicōri Diore goti ĩsiri masa ĩna ucare gaye cɔni rucubɔoa yɔ. ¹⁵“Ñeñaro yirā godarā, queno yirā godarāre cɔni tɔdi ĩna catiroca yigu yiguĭji Dios”, yama ĩna. Yɔ cɔni ĩnare bajiroti tɔoĭa. ¹⁶Ito bajiri quenarise riti ya yɔ, Dios riojo, masa riojo cɔni, “Seti ma yure”, yɔ yija quenaroti, yiyiju Pablo.

¹⁷Co rodo meje gaje cutoriju wa ucucōri, Jerusalénju tɔdi ejacu yɔ. Jerusalénju tɔdi ejacōri bojoro bujarāre niyeru batocu yɔ. Ito yicōri Diore rucubɔogu ĩre yari waibucurā soe ĩsicu yɔ itoju. ¹⁸Dios ya wiju ito bajiro yɔ yi ñaroca judio masa

Asia sita gãna rãca yure ti bujacã. Gua masa yisotire gaye ñeñaro yirise yu coe tioroca, yure ti bujacã ña. Dios ya wi totiju jãjarã masa manicã yu rãca. Ito yicõri riawusarã manicã. ¹⁹Asia sita gãna Dios ya wiju yu ñaroca yure tigoana, “Ïre seti ña”, yirã, gotirã wadirujama. ²⁰Ïna gotirã wadibeja, ñna ado ñarã, gua judio masa ujarã riojo, “Ado bajiro seti ñacu ïre”, ñna yi gotija quena. ²¹Coji ñna riojo oca são busaro ado bajiro busicu yu: “Godana mucana tudí catirã yirãji”, yicu yu. Ito bajiro yu yicati bero ñajare, “Ïre seti ña”, yirãji mua yicu yu ñnare, yiyiju Pablo Félixre.

²²Ito ï yija bero, “Queno yirã ñama Jesure tuorũnrã”, yi tuoïacõri, ado bajiro yiyiju Félix judio masare:

—Itocõti tuocuja maji yu. Surara uju Lisias ï ejaroca, “Seti ña ïre, seti ma ïre”, yi besecuja yu, yiyiju Félix judio masare.

²³Ito bajiri Félix tubiara wiju Pablo ï tujatoni ï ya surarare tirũnu rotiyiju. “Tubiara wi tu jabeto ï ti ãmoja rãobeja. Ï baba mesa ñna eja, ticõama. Rãobeja. Gãjerã ï baba mesa ïre ejabua ãmoja, ejabuaja quena”, yiyiju Félix. Ito ï yija bero wacoayiju ï.

²⁴Ito bero yoa busari ejayiju Félix mucana ï manajo Drusila rãca. Judio maso ñayijo iso. Ito ejaõri Pablöre ji rotiyiju ï. Ï eja ticõri, “Jesucristore mu tuorũnrise gaye gotiya guare”, yiyiju Félix. ²⁵Pablo ado bajiro gotiyiju ïre: “‘Queno corocõ ñaña’, yire gaye gotiami Dios manire. Manire ñeñaro yiroto ãmobjacati ñeñaro yibitiruja manire. Co rumu mani ñeñaro yigorere waja senigũ yiguuji Dios manire”, yiyiju Pablo. Ito bajiro ï yija tuocõri, ucayiju Félix.

—Wasa. Yu no yibitiju mucana mre ji ñucacuja gaje tuo remorocu, yiyiju Félix Pablöre.

²⁶“Ï yure niyeru ïsija, ïre bucõacuja yu”, yi tuoïa wacu, biyaro Pablöre ji ñucayiju ï, ï rãca busirocu. Ito bajibojarocati ï ãmoro bajiro meje yiyiju Pablo. ²⁷Ito ï yiroca riti jua rodo rãtayiju. Iti jua rodo bero Félix uju ï ñarise budiyiju. Ito yicõri Põrcio Festo wame cutigu ïre uju wasoayiju. Félix uju ï ñarise ï budiroto riojua judio masa rãca queno ñarocu, Pablöre bucõabisija ï maji.

Festo tiro riojo Pablo ï busire gaye

25 ¹Festo udia rumuti ï uju sãjaja bero Cesareana ñacõri Jerusalénju wa ucugu wayiju. ²Ito ï ejaroca paia ujarã ito yicõri, judio masa ujarã ñasarã, “Pablöre seti ña”, yirona ïre gotirã ejayijarã:

³—Guare queno yiya mu. Pablo ado Jerusalénju ï ejatoni ji ñucaña mu, yi josayijarã ñna Festore.

Ïnarioti ado bajiro busicãyijarã itiriojua: “Pablöre ï ji ñucaja ma gudareco ïre siacõana mani”, yi tuoïabojayijarã ñna.

⁴Ïna ito yija Festojua ado bajiro yiyiju ñnare:

—Itoju Cesareaju tubiara wiju ñacãmi Pablo. Ito bajiri, “Yoari mejeti itoju yumasiti wacuja”, yi tuoïa yu. ⁵Mua rãca gãna coriarã ujarã ñarã yu rãca warujama. Seti ïre ñajama, yu rãca wacõri, “Seti ña ïre”, yirã warujama ñna, yiyiju Festo ñnare.

6 Jua dujamocõ rumuricõ Jerusalénju ñacõri, Cesareaju tudi wayiju Festo mucana. Ñ eja busuari rumu ñna oca gãmeri seniñari wiju wayiju Festo. Itoju ejaõri Pablore ji ñucayiju ñ. 7 Pablo ñ sãja ejaroca judio masa Jerusalén wadiana ñ tu eja rügýijarã. “Seti jaje ña ñre”, yibojarãti, “Iti ña seti ñre ñasarise”, yi goti rêtobu masibisjarã ñna. 8 Ito ñna yija tuõcõri, “Yure seti ma”, yirocu ado bajiro yiyiju Pablo:

—Gua judio masa rotirise cudibicu meje ña yu. Dios ya wi ñeñogũ sãjabiticu yu. Ito yicõri Roma gagu ujure cudibiticõ yibiticu yu, yiyiju Pablo ito tuo rujirãre.

9 Judio masa rãca queno ñnarocu, Festojua ado bajiro seniñayiju Pablore:

—¿Jerusalénju wa ãmoati mu? Jerusalénju masa tiro riojo, “¿Seti ñati mure?” yi yu seniñare, ¿ãmoati mu? yiyiju Festo Pablore.

10 Ito bajiro ñ yija tuõcõri, ado bajiro cudiyiju Pablo:

—Meje. Adoju ña yu, “Mure seti ña, mure seti ma”, ujarã ñna riojo gotiroju ña yu. Adoju Roma gagu ujũ ñre ejaũari masa, “Mure seti ña, mure seti ma”, yirã tuju ña yu maji. Adoju ñaruja yure. “Judio masare ñeñaro yibitiqui ñ”, yi masia mua. 11 “Ñre buto seti ña”, yicõri yure mua sia ãmoja, no yicõri mañobicuja yu. “Ñre buto seti ña”, yi masibitibojarãti judio masa tuju sigũju yure cũ masibea mua. Roma gagu ujumasiti, “Seti ña mure, seti ma mure”, ñ yire ãmoa yu quenogoroa, yiyiju Pablo Festore.

12 Pablo ito ñ yija tuõcõri, ñre busi ejaũari masa rãca busiyiju Festo. Ito yicõri ado bajiro yiyiju Pablore:

—“Roma gagumasiti, ‘Iti bajia’, ñ yire ãmoa yu”, mu yija tuõcõri, mure ujũ tuju cũna gua, yiyiju Festo Pablore.

Uju Agripa tiro riojo Pablo ñ busire gaye

13 Ito bajija bero yoa busari ujũ ñasagu Agripa wame cutigu ñ rĩjoro Berenice wame cutigo rãca, Cesareaju ejayijarã ñna. Festo mamũ ujũ ñ wasoare ñajare, “Queno bajia mu”, yirona wayijarã ñna. 14 Yoa busari ñ ñaja bero Pablo gayere busiyiju Festo, ujũ Agripare.

—Yu ujũ wasoaro Felix budi wacu sigũ ãmugũ ñ tubiaru ñami ado.

15 Jerusalénju yu ñaroca paia ujarã ito yicõri judio masa bucũrã, “Ñre seti ña. Ito bajiri ñre sãja quena”, yicã ñna yure. 16 Ado bajiro ñnare cudicu yu: “Gua romano masa gua yisotirise ado bajiro bajia. ‘Ñre seti ña’, yirã riojo, ‘Ado bajiroju bajia, yure seti ma’, ñ yiroto rioju sãre ma guare, yicu yu”, yiyiju Festo Agripare. 17 Ito bajiri judio masa ñna ejaroca, ujũ yu sãjaja bero, “Ñre seti ma, ñre seti ña”, ujarã ñna yiroju yoari mejeti wacu yu. Iti wiju ejaõri Pablore ãmi roticu yu. 18 Yu tuõñaja, ado ejarã judio masa, “Ñre buto ñeñarise seti ña”, yirã yirãji, yibojacu yu. Ito yibojarocati, “Itocõ jaje seti ña”, yi masibiticã ñna. 19 “Gua rucubusotirisere rucubuobeami ñ. ‘Godabojaguti mucana tudi catiami Jesús’, yi ruomi Pablo. Ñre seti ña”, yirona iti riti goticã ñna. 20 Iti oca bajirisere queno masibiticõri, Pablore ado bajiro seniñacu yu: “Jerusalénju, ‘Ñre seti ma, ñre seti ña’, ñna yi beseroju, ¿wa ãmoati mu?” yibojacu yu Pablore. 21 “Meje,

Roma gagu ujū Augusto wame cutigu, “Īre seti ña, ito yicōri ĩre seti ma’, Ī yire āmoa yu”, yiquí Pablo. Ito ĩ yija tucōri, “No yu cōa āmori rumu Roma gagu ujū tujū mure cōacuja. Adocāta tubiara wiju ñatñagū ya mu maji. No yu cōa āmori rumu gajero mure cōacuja yu”, yicu yu Pablora, yiyiju Festo Agripare.

²²Ito yija Agripa ado bajiro yiyiju Festore:

—Yu cūni Pablo ĩ busirere tuo āmoa yu, yiyiju Agripa, Festore:

—Bau, jane busuriti Pablo ĩ busirere tuogu yiguja mu, yiyiju Festo Agripare.

²³Ito bajiri, busuriti Agripa ĩ rījoro Berenice, Pablo ĩ busija tuorā ejayijarā ĩna. Itoju ejacōri sōbajiro ñasagu ña yu, yi tuoīa minijuaa wiju sājayijarā ĩna. Surara ujarā rāca, ito yicōri iti cuto ujarā ñasarā rāca sājayijarā ĩna. ĩna sājaja ticōri, Pablora ji rotiyiju Festo. ²⁴Pablo ĩ ejaja ticōri, itoju minijua ñarāre ado bajiro yiyiju Festo:

—Yu ujū Agripa, ito yicōri guā rāca minijua ñarā, tiya āni ñami Pablo. Jājarā judio masa “Īre seti ña”, yi busiama ĩna yure, Jerusalénju ito yicōri adoju Cesareaju cūni. “Ī godocarujami”, yire gayere busi tarojobeama ĩna. ²⁵Yu tuoīaja, seti ñasarise ma ĩre. Ito bajiri, “Godarujami ĩ”, yi masibea yu. “Roma gagu ujū riojo, ‘Iti mure seti ma, iti mure seti ña’, ĩ yicato bajiroti ujū tu cōacuja”, yi tuoīa yu. ²⁶“Iti ña oca ñasarise Pablora”, yi yu ujure papera uca masibea yu. Ito bajiri Pablora ji ñucamu yu, muā riojo, quenogorama yu ujū Agripa mu seniātoni. Ito bajiro mu seniāja bero iti oca tucōri ucagu yiguja yu Augustore. ²⁷Rocati, “Iti seti ña ĩre”, yi masibitibojaguti, yu Pablora cōaja, rocati mecuri masure bajiro yiguja yu, yiyiju Festo Agripare.

Yu gotirise tuoya, ujū Agripare Pablo ĩ yire gaye

26 ¹Ito ĩ yija tucōri, Pablora busi rotiyiju Agripa:

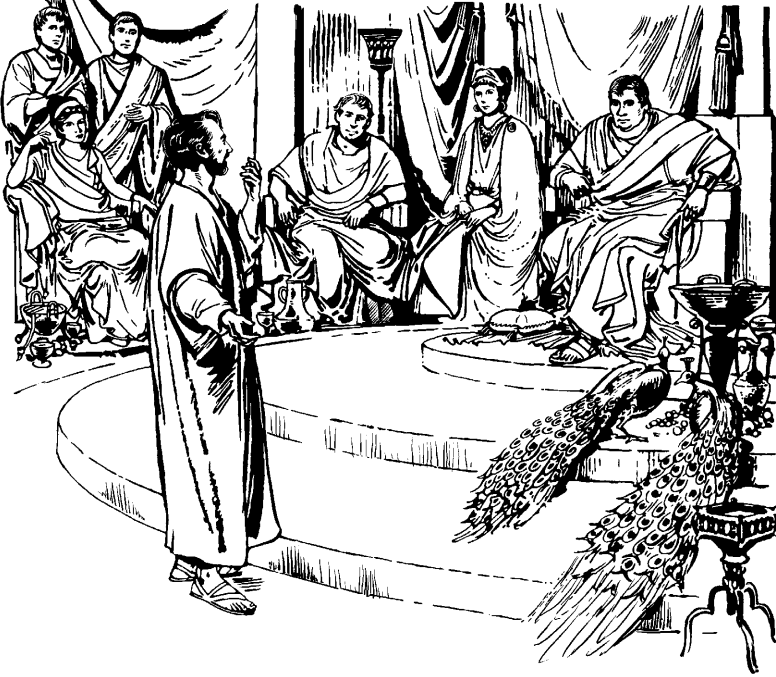
—Mamasiti, “Iti seti ma yure”, yi gotiya, yiyiju ĩ.

Ito ĩ yija tucōri, “Busigu wagu ya yu”, yirocu ĩ ya āmo ñumuooyiju Pablo. Ito yicōri busisuooyiju ĩja:

²⁻³—Yu ujū Agripa, mu tuoro riojo busigu wagu queno wanu quenacōri busigu wagu ya yu. Guā judio masa guā yisotirisere queno masia mu. Guā tuoīa busisotirise cūni queno masia mu. Ito bajiri judio masa, “Īre seti ña”, ĩna yibojarisere mu tiro riojo itire gotigu ya yu. Queno yu gotirisere usiriobicuti tuo jeoya, yiyiju Pablo Agripare.

Jesure yu masiroto riojua ado bajiro bajicu yu maji, Pablo ĩ yire gaye

⁴Yu ñarā judio masa jeyaro yu ñagore masiama ĩna. Yu ya cuto jaibicuaā yu ñagore ito yicōri Jerusalénju yu ñagore cūni queno masiama ĩna. “Jaibicu ñagūju, mani masa yisotirise gayere cūdiqū ĩ. Ito yicōri iti gayere riasotiquí ĩ”, yi masirāji ĩna yure. ⁵Guā masa fariseo gaye tuoīarā, ĩna ñama buto Moisés ñayoru ĩ rotirise gaye rucuborā. Macuaā yu ñacatijūti fariseo gaye ĩna tuoīarise tuoīasoticu yu. “Ito bajiro bajiquí ĩ”, ĩna yi āmoja,

(Los Hechos 26.2-3)

riti yirāji ĩna. ⁶“Godanare m̄cana t̄di ĩna catiroca yiḡu yiḡuja ȳu”, yi goti yucāni Dios gua ñicusabatiare. Ito bajiro ȳu t̄uoĭajare, “Īre seti ña”, yicōri ȳure āmi wadiama ĩna. ⁷Dios ĩ yicato bajiroti yiroti bocatirā yama gua masa j̄ua ḡubojeno buturi ñarā. Ito bajiri ñamiri, ũm̄uari Diore r̄uc̄ub̄uo ñama ĩna. Ito yicōri Diore c̄udi ñama ĩna. Ȳu c̄uni ĩnare bajiroti r̄uc̄ub̄uo itire. Iti gaye ȳu t̄uoĭajare, “Īre seti ña”, yama ĩna. ⁸¿No yija, “Godanare m̄cana t̄di catiroca yibiqūji Dios”, yi t̄uoĭati m̄ua? yiyij̄u Pablo ũj̄u Agripare.

Jesure masirāre rocati yi āmoc̄u ȳu maji, Pablo ĩ yire gaye

⁹Gaje ado bajiro busi remoyij̄u Pablo:

—“Jesús Nazaret gagure t̄uor̄ũnr̄aj̄uare ñeñaro yisar̄uja ȳure”, yi t̄uoĭabojac̄u ȳu maji cajero. ¹⁰Ito ȳu t̄uoĭacato bajiroti yic̄u ȳu Jerusal̄enj̄u. Paia ũjarā ĩna rotirisena, Jesure t̄uor̄ũnr̄are tubiara wij̄u c̄uc̄u ȳu. Jesure masirāre ĩna s̄ĭaja, “Ito bajiroti ũja”, yi t̄uoĭac̄u ȳu c̄uni. ¹¹Coji meje Jesure t̄uor̄ũnr̄are ñeñaro ĩna t̄ob̄uj̄aroca yic̄u ȳu. Judio masa minij̄uari wij̄u ĩnare āmi s̄aj̄ac̄ōri ñeñaro ĩna t̄ob̄uj̄aroca yic̄u ȳu. Ito yicōri, “Jesure masibe a gua”, ĩna yij̄aro yiroc̄u, ĩnare ũsirioro yi codec̄u ȳu. ĩnare b̄uto junisinic̄ōri ĩnare s̄uyac̄u ȳu, gaje c̄utoj̄u s̄uac̄ōri, ñeñaro t̄ob̄uj̄aroca ĩnare yiroc̄u.

Ado bajiro Jesure masisnocu yu, mucana Pablo i yire gaye
(Hch 9.1-19; 22.6-16)

12 Ito bajiro yirocu Damasco cutoju wacu yu. Paia ujarã ina rotija tuocõri, itoju wacu yu. 13 Yu uju, ma wacu, buto umacañi rëtoro busurise ticu yu umua gudareco tujaroca. Iti busurise yure siaticu ito yicõri yu rãca wacanare cuni. 14 Ito bajijare ñarocõti quedicoacu gua. Ito yija, hebreo ocana ado bajiro yure busija tuocu yu: “Saulo Saulo, ¿no yija yure ñeñaro yi ãmoati mu?” yire oca ruyucu umacũju. “Ito bajiro mu yija mumasiti ñeñaro tõbujagu ya mu. Adocãta mu ya ruju jota mu jajuja, juniroja mre cuni. Itioni yigu bajiro ya mu”, yi ruyucu oca yure umacũju gaye. 15 Ito yijare, “¿Noju gagu yure busiati mu?” yicu yu. Ito yija mani Uju ado bajiro yiqui yure: “Yu ña Jesús ñeñaro yi ãmogũ mu josaguti. 16 Wumu rügũña. Yure moa isijaro i yirocu, mre goaioa yu. Ito bajiri yu oca masare goti batogu yiguja mu. Adocãta mu tirise, gotigu yiguja mu. Ija mre yu ioroti gaye cuni goti batogu yiguja mu. 17 Judio masa, ito yicõri judio masa meje ñarã cuni mre ina sã amoja mu rãca ñacuja yu. Masa jeyarore yu oca gotijaro Pablo, yirocu ina tu mre cõa yu. 18 Ina tu mre cõacuja yu, yu oca ina tuo masitoni. Yu oca mu gotija ñeñaro yi ñabojana, quenarise yi ñarã yirãji ija. Rãitiaroju ñabojana busuroju ñarã yirãji mucana. Yu ñagũ yiguja ina uju. Rũmũ i rotirise cudirã meje ñarã yirãji ina. Yure ina tuorũnaja, ñeñaro ina yirisere acabojocuja yu. Ito bajiri Dios i besecãna rãca catitĩnarã yirãji ina”, yi ruyucu oca yure, yiyiju Pablo Agripare.

Jesús i roticatire yiro robo cudicu yu, Pablo i yire gaye

19 Ito bajiro umacũju ruyuja tuocõri, yiro bajiroti cudicu yu Jesure. Yu uju Agripa, Jesús i roticatire cudibiticõ yibiticu yu. 20 I “Yiba”, yicato bajiroti Damasco gãnare Jesús oca gotisnocu yu. Ito bero Jerusalén gãna Judea sita gãna ñajediro, ito yicõri judio masa mejere cuni, i ocare goti ucucu yu. “Mua ñeñaro yirise jidicãcõri, Dios robo bajiro tuoñaña mua. Ito yicõri quenarise yiba, gãjerã, ‘Diore masirã ñama’, ina yi ti masitoni”, yicu yu ñare. 21 Ito bajiro yu gotija tuocõri, judio masa yure ñiacã Dios ya wiju. Ito yicõri yure sã amocã ina. 22 Ina ito bajiro yi ãmobarocati, Dios ejabuquĩ yure. Adocãta cuni yure ejabuami Dios. Ito bajiri Dios oca gotia yu ñasari masa ujarãre ito yicõri ñari masa mejere cuni. “Ito bajiro rëtaru yiroja”, Moisés ñayoru i goticãdo bajiroti, ito yicõri Diore goti isiri masa ina goticãdo bajiroti iti gayere mre gotia yu. 23 Ado bajiro yini Moisés ito yicõri Diore goti isiri masa: “Dios i cõagũ quenabeto tõbujagu yiguji. Ito bero godagu yiguji. I ñagũ yiguji godabojaguti cajero catisnocu. Mucana caticõri masa ina tuo masiroca yigu yiguji. Ito yicõri ire tuorũnãrãre masogũ yiguji. Judio masa, judio masa mejere cuni masogũ yiguji”, yi ucañi ina, yiyiju Pablo.

Cristore ĩ tuorũnuroca Agripare Pablo ĩ yi amore gaye

²⁴Ito bajiro ĩmasiti Pablo ĩ gotija tuocõri, Festo oca sãoro busiyijũ: —Tuo masibeã Pablo mũ. Buto mũ papera riasotija mũ tuoĩarise wisacoayija mure, yiyijũ Festo Pablõre.

²⁵Ito ĩ yija tuocõri, ado bajiro cadiyijũ Pablo:

—Meje yũ uju mecubesame yũ. Ado robojũã baja. Yũ busirise queno tuoĩacõri busia yũ, ito yicõri riti ñã, yiyijũ Pablo Festore. ²⁶Ito yija busi remogũ ado bajiro yiyijũ Pablo uju Agripare: “Yũ busirisere queno tuo masia mũ. Ito bajiri tuo güibicuti mũ tuoro riojo busia yũ. Iti jeyaro yũ busirisere queno masia mũ. Adi Jesús oca yeyo gotire meje ñã. Masa ĩna tiro riojo rãtare ñã. ²⁷Yũ uju Agripa, ¿Diore goti ĩsiri masa ĩna gotigore tuorũnuati mũ? Tuorũnũã mũ, yũ tija”, yiyijũ Pablo Agripare.

²⁸—¿Iti jabetacã yũre busicõri, “Jesure rucubũogũ yigũja mũ”, yati mũ yũre? yiyijũ Agripa Pablõre.

²⁹Ito ĩ yija tuocõri, ado bajiro yiyijũ Pablo ĩre:

—Oca jairo yũ busija jabetacã yũ busija cuni, mure yiari Diore senigũ ya yũ. Ito yicõri ado yũ busija tuorã jeyarore yiari Diore senigũ ya yũ, Jesure yũ tuorũnũro bajiro mũã tuorũnutoni. Yũ Jesure tuorũnũro bajiroti mũã tuorũnũre amoa yũ. Ito bajibojarocati yũ robo bajiro tubiara wiju ñacõri meje mũã tuorũnũre amoa yũ, yiyijũ Pablo ĩnare.

³⁰⁻³¹Ito bajiro Pablo ĩ yija bero Agripa, Festo, Berenice itijũ minijua ñana cuni ricati wacõri oca bajirisere itire busirã wayijarã ĩna. Ito bajiri ĩnãmasiti ado bajiro gãmeri busiyijarã ĩna.

—Ñe seti ma añire. Ito bajiri sãabitirũja ĩre. Ito yicõri tubiara wiju ñabitirũja ĩre, yiyijarã ĩna.

³²Ito yija Agripa ado bajiro yiyijũ Festore:

—Roma gagũ uju, ĩ oca quenore amoa yũ, ĩ yibeto bajija, adocãta jidicã ecocõboñi ĩ ĩja, yiyijũ Agripa Festore.

Pablõre Romaju ujarã ĩna cõare gaye

27 ¹Ito yija, “Pablo ito yicõri ĩ rãca tubiara wiju ñarãre cuni Italia sitaju cõarũja mani”, yiri seyoñi ujarã. Ito bajiro yicõri sigũ Julio wame cutigure guare Italiaju ami wa roticã ĩna. Roma gagũ uju ĩ ya surara coderi masũ ñaquĩ Julio. ²Ito bajiri Adramitio wame cutiri cuto gaga cumana wasuocũ guã mucana. Asia sita cutori majadori ti ucuro warica ñacũ itiga cuma. Sigũ Aristarco wame cutigu waquĩ guã rãca. Macedonia sita Tesalõnica wame cutiri cuto gagũ ñaquĩ ĩ. ³Cesareana wasuocũ guã. Ito bajiri gaje rumũ Sidõnju ejacũ guã. Itoju ejacõri Pablõre queno ti maicõri ĩre queno yiquĩ Julio. Iti cuto gãnare ĩ baba mesare ĩ ti ucu amõja ĩre rãobitiquĩ Julio. Ito yicõri ĩ baba mesa ĩre bare eca amõja, ĩre ĩna ejabũã amõja cuni rãobitiquĩ Julio. ⁴Ito Sidõnre wacoacũ guã. Ito guã waroca buto mino wãatucũ guare. Ito bajiri riojo

wa masibiticu gua. Chipre wame cutiri yoga gaje dujare wacu gua. Ito bajiri gãcodujajuare ñacu iti yoga. Itojuã mino buto wasabiticu. ⁵Cilicia sita, Panfilia sita, riojo rêtacu gua. Ito rêtacõri Licia sita Mira wame cutiri cuto ejacu gua.

⁶Ito ejacõri surara ujũ Julio Italiaju warica coga cuma ti bujañi ï. Itiga cuma Alejandría gaga ñayiju. Itiga ï bujaja bero warona itigaju sãjacu gua mucana. ⁷Mino buto iti wẽajare, co rumu meje ñacõri, josari Gnido wame cutiri cuto ejacu gua. Riojo rêtacu gua itore. Gua waro riojo buto mino iti wẽajare, riojo wa masibiticu gua. Jẽa wacõri Salomón wame cutiri cuto rêtacu gua. Ito yicõri Creta wame cutiri yoga rũja wacu gua. ⁸Ito gãni rũja wacõri, josari Lasea wame cutiri cuto tu, “Quenari Jetacari”, wame cutiro ejacu gua.

⁹Gua waroca jaje rumuri godacu guare. Juebucu iti cõñajare waroto guijo ñacu riaca jajosa ija. Ito bajiri: “Ado bajiro mua yija quena”, yiquĩ Pablo ñnare.

¹⁰—Yu ñarã yu tija adi mani warise, guijoro rëtaru yiroja manire. Mani ya cuma rujacoaro yiroja. Ito yicõri gajeoni cuni rujacoaro yiroja. Mani cuni godacoarã yirãji gajea. Yu tuoĩaja adoti tujaruja mani maji, yibojaquĩ Pablo ñnare.

¹¹Ito bajiro ï yibojarocati Pablõre tuorũnabitiquĩ surara ujũ. Iti cuma ujũ, ito yicõri iti cuma weatugure ñnare riti queno tuorũnãquĩ surara ujũ. ¹²“Guijoro ñaroja”, yi masicõri, iti jetacaju juebucu rëta amobiticã gãjerã, gua rãca warã. Ito bajiri ado bajiro tuoĩacã ñna: “Iti yoga rũja wacõri Fenice cutoju juebucu rëtoruja manire. Rujasõa busa ñajare buto mino wãbetoja itoju”, yi tuoĩacã ñna.

Ñnare mino wẽare gaye

¹³Iti buto mino wẽabeja ticõri, “Feniceju ejarã yirãji mani”, yi tuoĩacã ñna. Ito bajiro tuoĩacõri wasuorãti iti yoga tu rũja wacu gua mucana. ¹⁴Ito bero nocõ mejeti cumaju buto mino wãcu. Umacañi ï joeja wadiro gaje dujare gãcodujare wadicu iti mino. ¹⁵Iti cumare buto wẽacoacu mino. Ito bajiri riojo wa masibiticu gua. Ito bajiri mino iti ãmi waroti ticõacu gua ija. ¹⁶Ruja yoga jaibiti yoga Cauda wame cutiri yoga totoju wẽasabitijuju wacu gua. Ito bajiri josari cuma mutacã gua sia yocatire amicu gua. ¹⁷Gua muojeoja bero jajoca cuma gua wacatigare, jũgubona siari cũcã moari masa, mino iti wẽaja wadirujabe yirona. Ito bero, “Sirte wame cutiriju jaju mino iti wẽacoaja queditua rujaboroja”, yi tuoĩarã, mino iti wẽaturise saya rujiocã ñna ija. Ito bajiri mino iti wẽacoaro bajiroti wacu gua ija. ¹⁸Ito bajiri gaje rumu buto iti mino wẽa rëtocũjare, cuma bucua gaye gajeoni cõaroasucã ñna. ¹⁹Mucana gaje rumu ñnamasiti cuma bucua ñarise gajeoni cõaroacã ñna. ²⁰Co rumu meje ide bueri iti bue rëtocũjare ñocõa cuni ruyubiti, umacañi cuni ruyubiti bajicã. Ito yicõri buto mino wãcu guare. Ito bajiri ito bajijare, “Catiado ma mani, catire ma manire”, yi tuoĩacu gua.

²¹Yoari co rumu meje babiticu gua. Ito bajiri iti ticõri wumu rũgũcõri busiquĩ Pablo:

—Creta yogaju yu busiroca mua tuojava, quenoti ejaboyija, yiquĩ Pablo. Itojuãna mani wadibeto bajijama, cuma bucua cuni ñeñabitiboadoja.

Ito yicōri gajeoni cūni godabitiboadoja. ²²Adocāta tūoña oca quedi yibesa. Adi cuma, cuma iti godabobarocati, sīgūjua goda yimenaji mani. ²³Dios ñami yu Ūju. Ito yicōri ĩre rūcubuo yu. Jīju ñami Dios ñaro gagu ángel ĩ cōaru, yure goami. ²⁴Ī ángel ado bajiro gotimi yure: “Güibesa. Roma gagu ūjare, ‘Seti ma yure’, yigu yiguja mu. Diore mu senija tūoñi Dios mure. Ito bajiri mu rāca gāna cuma wārā ñarocōti cati jedicōrā yirāji”, yimi ángel yure. ²⁵Ito bajiri oca sēoña yu ñarā mua. Diore tuorūnua yu. Ito bajiri, “Ángel ĩ gotiro bajiroti rētarō yiroja”, yi tūoña yu. ²⁶Gudareco yogaju queditua rujabobarāti godamenaji mani, yiquī Pablo guare.

²⁷Ito bero juaji semana bero Adiático wame cutirita itajuraju ñacu gua, mino guare iti wēacōajare. Ñami gudareco iti cuma moari masa, “Sitaju ejarā ya mani”, yicā ĩna. ²⁸Ito yicōri gūtagā yutamana cano yicōri ide ucārisere cōiacā ĩna. Treinta y seis metros ucāro ñacu ito. Yoa busari mucana ĩna cōaja veintisiete metros ucāro ñacu. ²⁹Gūta quedituare güirā, juariagari come guji cutirise come mana cano yicōri cōaroacā ĩna, cuma iti waja tūatujaro yirona. Cuma usitutujure ito bajiro yicā ĩna. Ito bajiri ejori iti busure āmorā Diore senicā ĩna. ³⁰Ito bajiroca riti rudire tūoñacā iti cuma moari masa. Ito bajiri cuma ĩguēajua, cuma bucua ñiarotire come cōaroarā yama yiado bajiro cuma jaibitigacā rujicā ĩna. ³¹Ito bajija ti masicōri, surarare ito yicōri ĩna ūjare ado bajiro gotiquī Pablo:

—Īna adi cuma moari masa ĩna rudija, mani adi cuma tujarā godacoarā yirāji, yiquī Pablo surarare.

³²Ito ĩ yija tūocōri, cuma jaibitiga siara mare yije tacōcā ĩna, “Iti āmoroti wajaro”, yirona.

³³Busuri jīju jabeto ba rotiquī Pablo guare:

—Juaji semana rēta, canimenati, bamenati mua ñaroca. ³⁴Mua jabeto bare āmoa yu. “Catiba”, yirocu muare ba rotia yu. Ñejuā rētabetoja muare. Catirā yirāji mua ñarocōti, yiquī Pablo guare.

³⁵Ito yi tiocōri ĩ ya āmona naju āmi rūcocōri, “Queno ya mu”, yiquī Diore gua tiro riojo. Ito yicōri jabetacā igata āmicōri baquī ĩ. ³⁶Ito ĩ yija ti wanucōri, oca sēocu gua. Ito bajiri gua ñarocōti bacu itire. ³⁷Doscientos setenta y seis masa ñarā ñacu gua iti cuma warā. ³⁸No gua ba āmorocō bacu gua. Ba tiocōri trigo bujuri cōaroacu gua, cuma bucua buto busa jayajaro yirona.

Cuma bucua iti rujare gaye

³⁹Iti busuroca iti cuma moari masa ruja yogaju jaju iti ruyuja ticā ĩna. “Ito bajiro wame cutia”, yi masibisī ĩna iti yogare. Iti sita wame masibitibobarāti, “Cuma majado iti quenaja tito maji”, yicā ĩna. ⁴⁰Ito bajiri come gujiro ñiaroti ĩna siarere yije tacā ĩna. Ito bajiri ide watojuti tujacoari seyocu iti. Ito bajiri cuma bucua weatura jāire sā rūgōcā ĩna mucana. Ito yicōri mino tuaroto ūmatūadoju saya wero mucā ĩna. Ito bajiri jaju tujare jāja wacu cuma ĩja. ⁴¹Ito wasuoroti

ũma gãniõro jajũjũ sua queacu cuma bucua. Īguẽajũa jajũjũ jua rũjũcoacu. No yicõri wa masia mano cuma usitutujũa bũto iti jacũjare wadisũocu.

⁴²Ito bajija ticõri, surara tubiarona ĩna ģmi wanare, “Sĩacõrũja mani, ĩna bati rudi wabe yirona”, yi tũoĩacã ĩna. ⁴³Ito bajiro ĩna yibojarocati surara uũuama Pablo ĩ catire ģmoquĩ. Ito bajiri ĩ ya surarare sĩa rotibitiquĩ ĩ: “Mũa bati masirã cojiti bati jãjã wasa jajũjũ ejasũoba”, yiquĩ surara uũjũ. ⁴⁴Ito yicõri gãjerãre bati masimenare, “Cumũ jãiri cuma ñagorena wasa mũa”, yiquĩ. Ito bajiri sũgũ godabeto ñarocõti jãja ejacu gũa jajũjũ.

Malta wame cutiri yogajũ Pablo ĩ wa ucure gaye

28 ¹Ito maja rũgũcõri, “Malta wame cutiri yoga ña adi yoga”, yi masicu gũa ĩja. ²Iti sita gãna queno yicã gũare. Ide jairo quedija iti usajare jeame jajame riocã ĩna. Ito bajiro yicõri, “Sumarã waya mũa cũni”, yicã gũare. ³Ito yija Pablo jea cararise jabeto mioquĩ. Iti ĩ jea tĩaroca asijua budi wadigũjũ Pablo ya ģmojũ ģña cuni ñia yojaquĩ. ⁴Iti sita gãna Pablõre ģña cuni ñia yojaja ticõri, ado bajiro ĩnamasi gãmeri bũsicã ĩna:

—Wajacu seyoami ģni. Riaca jajosajũ godabiticõri ĩ ñeũaro yire waja godagũ yiguĩji ĩja, yicã ĩna.

⁵Ito ĩna yibojarocati Pabloama jeamejũ ģñare wẽjata tĩacoquĩ. Ito bajicõri ĩre ñejũa rẽtabiticũ. ⁶Iti sita gãna masa ñarocõti “Mijiro yiroja”, yibojacã ĩna. “Yoari mejeti usi jedi quedigũ yiguĩji”, yibojacã ĩna. Ito bero yoari yubojari ĩ godabeja ticõri, ĩna tũoĩarisere gajero bajirojũa tũoĩacã ĩna mũcana: “Mani rũcũbuõgu masũ rujũ, rujũ cuticõri ejami ģni”, yicã ĩna.

(Los Hechos 28.5)

⁷Ito tũ iti yoga ʋjũ ñari masũ ya sita ñacu. Públio wame cutigu ñaquĩ ĩ. Guare boca ãmicõri ʋdia rumũ gua ñacati rumuricõ queno yiquĩ ĩ guare. ⁸Ito gua ñaroca Públio jacũ, jacũari, ñiori cõ yosaquĩ. ĩ tũ tirã wacu gua Pablo rãca. ĩ tũ ejacõri Diore seniquĩ Pablo. Ito yicõri cõgũre ĩ ya ãmo ĩ moa jeorocati ĩ ñarise cutirise iti rẽtaroca yiquĩ ĩ. ⁹Ito ĩti bajija tũocõri, iti yoga gãna gãjerã cõrã ĩ tũ ejacã. Ito bajiri ña ñarise cutirise rẽtacũ ĩnare cuni. ¹⁰Guare rũcũbuorã ñari guare queno yicã ĩna. Gua waroto riojũa gua ba waroti jeyaro ñe ruyabeto guare ĩsicã ĩna.

Romaju Pablo ĩ ejare gaye

¹¹ʋdiarã ʋmacañi iti yoga gua ñaja bero mũcana warona cumaju sãjacũ gua. Itiga juebũcũ rẽtagoraga ñacu. Alejandría wame cutiri cũto wadiraga ñacu itiga. Cuma bũcũa ʋmatũadojuare, masa rijogari bajiro ña menire ñacu iti cuma ʋjarã ĩna rũcũbuorise. Iti wame cuticũ, Cãstor, ito yicõri Pólux. ¹²Iti cumana wacõri Siracusa wame cutirijũ jetaca ejacu gua. Itoju ʋdia rumũ tujacu gua. ¹³Ito tũnima bũsa warã riti Regio cũto ejacu gua. Gãcõa sojejũa wẽarise mino queno ejabũacu guare. Ito bajiri gaje rumuti Puteolijũ ejacu gua. Ito majacu gua. ¹⁴Iti cũto gãjerã Jesure masirãre ti bũjacũ gua. “Gua rãca coji semana tujaya”, yicã ĩna guare. Iti semana bero mũcana wasũocu gua, Romaju warã. ¹⁵Roma gãna Jesure masirã gua ware gaye masi yucãri seyoñi. Ito bajiri majũ guare bocarã ejacã ĩna. Coriarã, Foro de Apio wame cutiri cũtoju guare bocacã. Ito yicõri gãjerã Tres Tabernas wame cutiri cũtoju guare bocacã. Ito ĩnare ti bũjacõri, “Queno ya mũ”, yiquĩ Pablo Diore. Ito bajiri queno wanũ quena oca sũoquĩ ĩ. ¹⁶Romaju gua ejaja bero tubiarona ãmi wacãnare surara ʋjũ gotiquĩ, tubiara wi coderi masũ ʋjũre. Pabloreama ricati sũgũ surara codegũ cutiro ĩre cũcã.

Romaju Pablo ĩ ñare gaye

¹⁷Gua ejaja bero ʋdia rumũ tũjaroca, judio masa ñasari masare ji rotiquĩ Pablo. ĩna minijua jediroca ado bajiro ĩnare gotiquĩ ĩ:

—Yũ ñarã, disejũa mani ñarãre ñeñarise yibiticũ yũ. Mani ñicũsabatia ĩna rũcũbuore cuni ñeñaro yibiticũ yũ. Ito yũ yibitibojarocati Jerusalénju mani masa yũre ñiacõri Romano masare ĩsicã ĩna yũre. ¹⁸Yũre boca ãmicõri yũre jidicã ãmobjacã ĩna. “Ñe setina godado ma mũ”, yirona yũre jidicã ãmobjacã ĩna. ¹⁹Ito bajibojarocati mani masa jidicã ãmobiticã yũre. Ito bajiri, “Yũ ʋjũ Roma gagũ, seti ña mũre, seti ma mũre”, ĩ yi besere ãmocũ yũ. Mani ñarãre junisinicõri meje ito bajiro yicũ yũ. ²⁰Ito bajiri iti mũare bũsirocũ, mũare ji ñucamũ yũ. Mani judio masa mani bocatigu ejacoami ĩja. ĩti ñami Jesucristo. ĩre tũorũnũgũ yũ ñajare, come mana yũre siari seyoama ĩna, yiquĩ Pablo.

²¹Ito yija ado bajiro yicã ĩna ĩre:

—Mũ oca iti bajirisere Judea sita ĩna papera cõarere boca ãmibiticũ gua. Mani ñarã ito wadiana cuni ñejũa ñeñarise mũ gayere bũsi ejabiticã ĩna. ²²“Masa Jesure ĩna tũorũnũja quenarise meje ña”, yire gaye riti

tuoá gúa. Ito bajiri adi mame tuoĩare gaye muáma, ¿no bajiro tuoĩati? Iti gayere tuo ámoa gúa, yicã ñna Pablöre.

²³“Ito yija iti rumu minijuana mani”, yicã ñna. Ito yija bero batacã ñna. Ñna wara rumu ejaroca jãjarã masa ejaçã Pablo ñ ñaroju. Ñna minijuaja ticõri, “Ñre tuorũnũrãre ñ rotiroju miojugu yiguĩi Dios”, yire gayere gotiquĩ Pablo. Busuri jũju ñ goticoaja, raĩocũro goti tarojoquĩ. Moisés ñayoru ñ ucarere gotiquĩ Pablo. Ito yicõri Diore goti ñsiri masa ñna ucare cuni gotiquĩ ñ. “Jesure tuorũnũjaro ñna”, yirocũ ito bajiro gotiquĩ Pablo ñnare. ²⁴Coriarã Pablo ñ busirisere queno tuocã. Gãjerãma tuorũnubiticã. ²⁵Gãjerãma sigũre bajiro tuoĩabiticõri wagocoacã. Ito bajijare ado bajiro gotiquĩ Pablo ñnare:

—Isaíasna sũoriti queno gotiñi Espĩritu Santo mani ñncusabatiare. “Ado bajiro yami Dios”, yĩ gotiñi Espĩritu Santo Isaíasre.

²⁶⁻²⁷Wasa, yure yiari judio masare ado bajiro gotiya: Mũa ñeñaro yirisere jidicãbiticõri, yure boca ãmi ãmobeá mũa. Yũ gotirise queno tuo masi ãmobeá mũa. Yũ yigore tibojarãti, “Iti ña Dios ñ yigore”, yĩ ãmobeá mũa. Ñeñaro mũa yirisere jidicã ãmobeá mũa. Mũare yũ masotoni, yure boca ãmi ãmobeá mũa. Ito bajiri yũ busirise tuobojarãti tuo masimena yirãji mũa. Yũ yigore tibojarãti, “Iti ña Dios ñ yigore”, yĩ masimena yirãji mũa, yami Dios ñ oca tutina, yiquĩ Pablo.

²⁸Ito bajiri busi tiõgũ ado bajiro gotiquĩ Pablo:

—Ado yũ busirisere mũa tuorũnũre ámoa yũ. Jane adi rumũna Dios ñ ñarãre ñ masore gaye oca, judio masa meje ñarãre gotire ñaro wado yiroja. Iti oca tuocõri wanũ quenarã yirãji ñnama, yiquĩ Pablo ñnare.

²⁹Pablo ito ñ yija tuocõri, ñnamasiti gãmeri busi wacã judio masa.

³⁰Ñna wasoara wire juá rodo queno ñañi Pablo itojure. Ñre tirã ejarãrecõti ñnare boca ãmiyiju Pablo. ³¹Gũilbicũti oca seõcõri, “Ñre tuorũnũrãre ñ rotiroju miojugu yiguĩi Dios”, yire gaye gotiyiju Pablo. Ito yicõri mani Uju Jesucristo gaye cuni riasoyiju ñ. Ito bajiro Pablo ñ goti ñaroca sigũjuá usirioro yibisjarã ñre. Itocõ ñna.